AUSTRIJSKE BAJKE

BISERI
43

AUSTRIJSKE NARODNE BAJKE

Izabrao i preveo :
Mirko Cvetkov
Ilustracije:
Nadežda Vitorović
Naslovna strana:
Ljubiša Odžaklijevski

NARODNA KNjIGA
BEOGRAD 1974

VOŽNjA U ZLATNIM KOLIMA

Živela negda jedna siromašna, dobra žena koja je imala valjana i pametna sinčića. Jednoga dana pošalje ga u šumu da nabere jagoda pa da ih ona odnese u obližnji grad na trg i proda.

Sinčić je smesta posluša, uzme kotaricu, ode u šumu i ubrzo nađe mesto koje se sve crvenilo od lepih, zrelih šumskih jagoda. Poče ih brati, i htede da ih nabere punu kotaricu.

Ali nije dugo potrajalo, kad zagrmi nečiji strašan glas da je sva šuma zadrhtala a srce u dečačića počelo jako kucati. Kad podiže glavu, ugleda prestrašeni mališan pred sobom jednog silnog diva riđe kose i brade, koji dreknu na nj:

— Uhvatih te, i sad si moj!

I to rekavši, zgrabi mališana pa, koračaju divovskim koracima, ponese ga dublje u šumu. Dugo je tako išao kroz prastaru šumu dok ne dođe u nekakav sasvim tuđ kraj, u kojem se među čudnovatim drvećem belasala jedna velika kuća.

Tamo div riđe brade skide mališana s ramena i preda ga jednoj staroj, prestaroj veštici, koja je prebivala u onoj kući. Veštica se nasmeja od

radosti kad vide dečačića, uze ga i provede ga kroz sve sobe u kući; samo jednu sobu nije mu pokazala. Onda mu reče:

— Ovo će ti ovde biti posao: celu kuću moraš pajati i čistiti, i teško tebi ako koju sobu ne budeš održavao u čistoći. Ali u sobu koju ti nisam pokazala ne smeš ni za živu glavu ulaziti.

Mališan joj obeća da će je u svemu poslušati i odmah posle toga nestade veštice.

Ostavši u velikoj lepoj kući sam samcat, dade se dečačić na posao onako kako mu je bilo naređeno. Radio je od jutra do mraka i nije se odmarao dok god sve sobe i sobice nije opajao i počistio, a pored zabranjene sobe samo je prolazio pa u nju nijedanput nije čak ni zavirnuo.

Tako je radio tri dana izvršavajući naredbe stare, prestare veštice, ali četvrtog dana radoznalost mu nadvlada strah od kazne i on se oprezno ušunja u zabranjenu sobu.

Kad pogleda, a pred njim krasota: zlatna kola s upregnutim zlatnim jarcem, a na kolima leži zlatan bič! Dečačić pomisli:

— Bilo bi divno provozati se malo u ovim kolima! — te sede u njih. Jarac smesta potegnu kola i potrča brzinom vetra.

Ali ova vožnja u zlatnim kolima teško da je potrajala i četvrt časa, kad mališan začuje strašan glas šumskog diva koji je trčao za njim vičući gromoglasno da se zemlja tresla, psujući i preteći mu da će ga vožnja u zlatnim kolima glave stati.

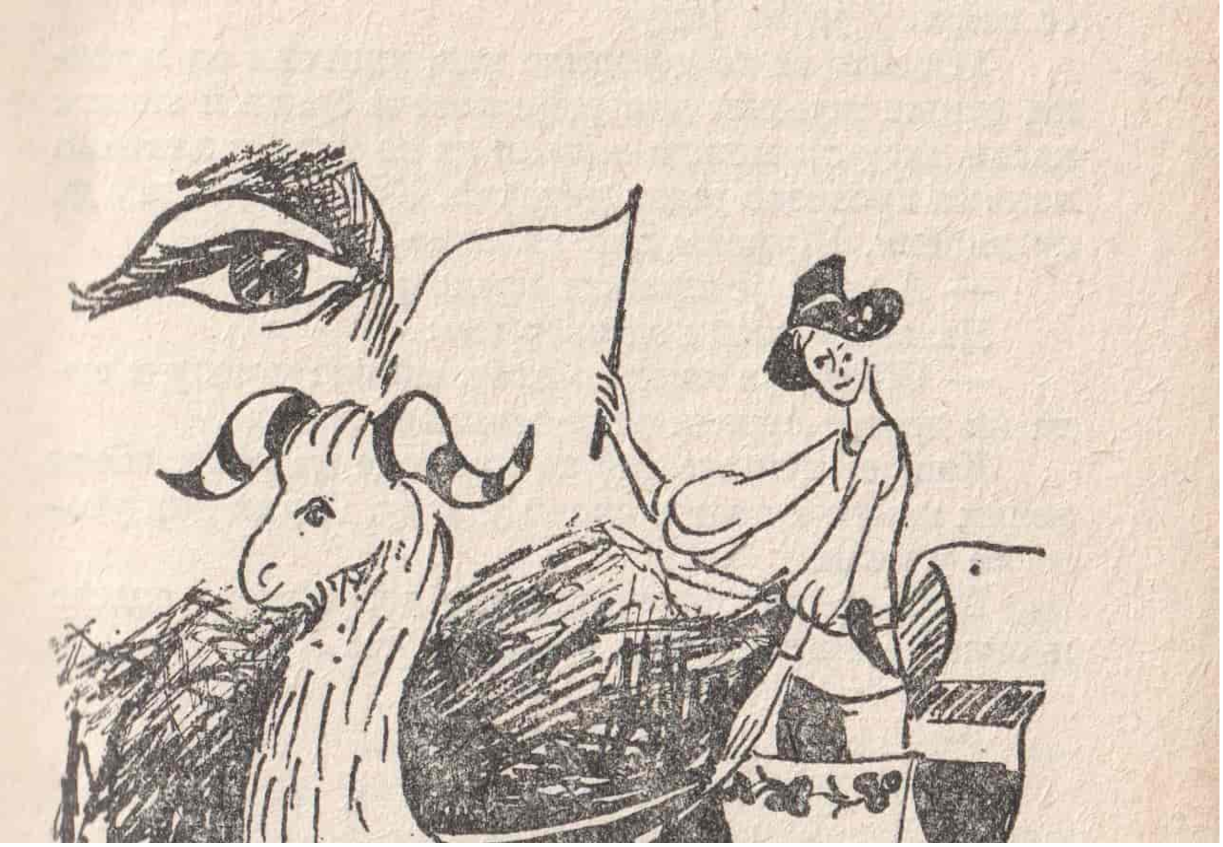

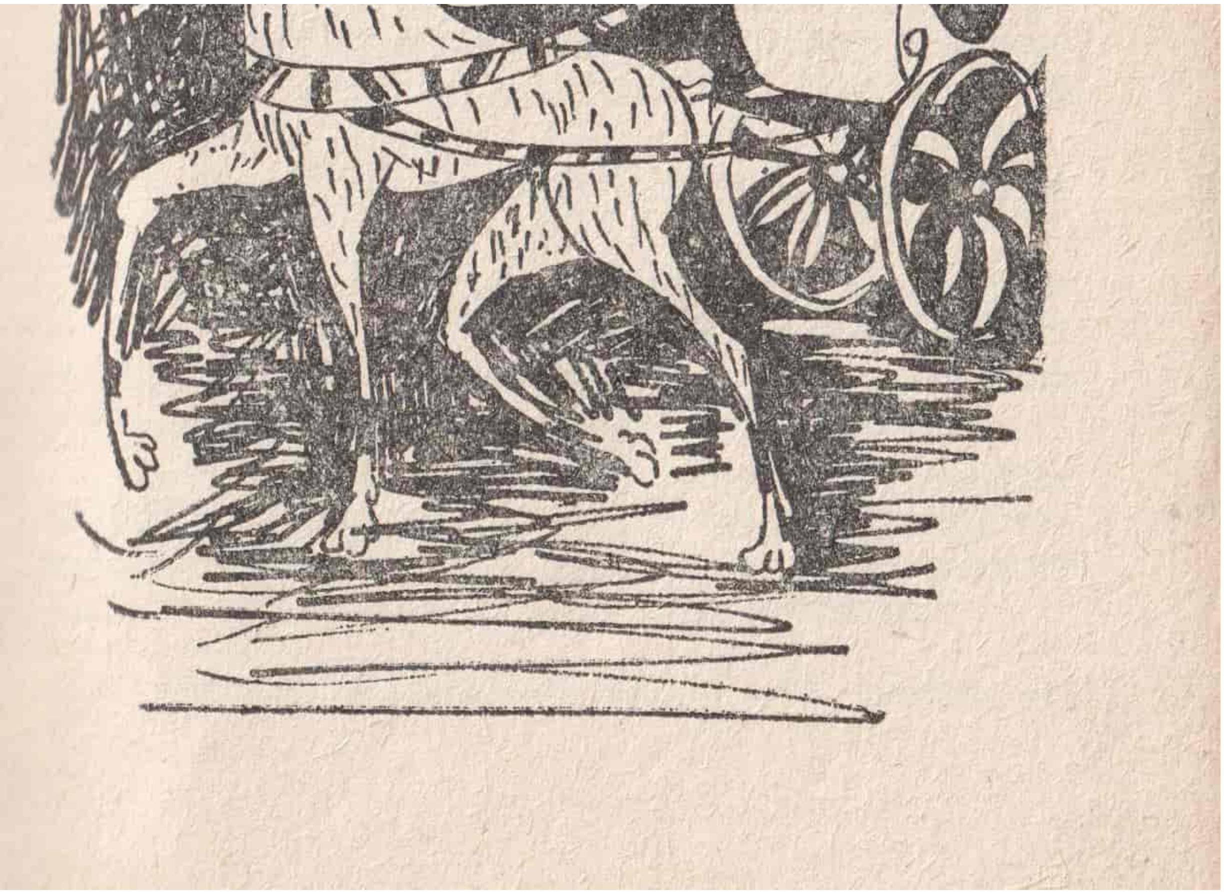

Uto dečačić stiže do livade kraj jedne reke gde su ljudi kosili seno. Zamoli ih za savet i pomoć. Oni mu kažu da se sakrije. Dečačić zaustavi jarca i siđe sa zlatnih kola, na što se jarac odmah dade u trk s praznim kolima. Mališan se sakri u jednu jamu.

Tek što se to dogodilo kad, kipteći od ljutine, stiže šumski div riđe kose i brade i zapita kosce nisu li možda videli da se tuda u zlatnim kolima provezao jedan dečačić. Kosci mu kažu da su videli. Šumski div ih onda zapita:

— A kako je prešao preko reke?

Na to mu kosci odgovoriše:

— Obesio je kamen o vrat, skočio u reku i onda na drugoj strani reke izišao iz vode.

Kad je šumski div to čuo, ode do reke, obesi velik kamen o vrat i skoči u vodu. Glupi div utopi se u reci.

Tako se sinčić siromašne dobre žene spasao i onda se vratio kući svojoj majci.

VESELI HANS

Živeo negda jedan mladić koji nikad nije bio žalostan, nego uvek čio i veseo. Zbog toga su ga svi zvali „veseli Hans“.

Jednom se veseli Hans pogodi da služi kod nekog seljaka godinu dana za platu od pet pfeniga(1). Sve to vreme služio je seljaka verno i pošteno, a kad se godina navršila, seljak mu, isto tako verno i pošteno, isplati, po pogodbi, svih pet pfeniga.

— Sad ću dalje okušati svoju sreću — reče Hans i ode.

Pevao je celim putem, ijujukao i veselo poskakivao kao da ide u svatove. Jedan prosjak, koji je stojao kraj puta, gledao ga je pa ga zapita kako u ova teška vremena može biti tako veseo.

— Zar da ne budem veseo — uzviknu razdragano Hans — kad sam dobio pet pfeniga, svoju godišnju platu, kad sam verno i pošteno služio gazdu, a gazda me verno i pošteno isplatio?

Na to ga prosjak zamoli da mu udeli jedan pfenig.

— Imaćeš ga! — reče veseli Hans, da mu jedan pfenig i prosjak mu mnogo zahvaljivaše.

Onda pođe dalje i ubrzo naiđe opet na jednog prosjaka, siromašnijeg i bednijeg od prvog. I taj ga zamoli za milostinju, te i njemu udeli jedan pfenig. Potom naiđe na trećeg prosjaka, siromašnijeg i bednijeg od drugog, pa na četvrtog, još odrpanijeg i bednijeg od trećeg. I njima udeli po jedan pfenig. Peti prosjak na kojega je naišao bio je od svih najsiromašniji, polunag i star-prestar. I taj ga, veoma tužnim glasom, zamoli za milostinju.

— Imaćeš moj poslednji pfenig! — uzviknu veseli Hans — a ja ću već sebi opet štogod zaraditi. — I udeli prosjaku svoj poslednji pfenig.

Starac mu najlepše zahvali i reče:

— Poželi od mene tri dara, ali ne zaboravi na ono što je najbolje.

Na to Hans zamoli pušku koja uvek pogađa, ćemane da svi moraju igrati kad on na njemu zasvira i, na kraju, nebo kad bude umro.

Dobije odmah sve što je hteo i s najvećom zahvalnošću oprosti se sa starcem.

Onda pođe dalje pevajući i veselo podvikujući. Srete se s jednim popom koji ga zapita zbog čega je tako veseo. Hans mu ispriča kako je godinu dana služio kod jednog seljaka i kao godišnju platu dobio pet pfeniga, kako se sreo s pet prosjaka i udelio svakom po pfenig, i kako mu je peti prosjak darovao za to tri dara: pušku koja obara sve na šta bude pucao, ćemane da svi igraju kad on na njemu zasvira i, na kraju, nebo kad bude umro.

Na to pop reče:

Eno jedne male ptice gde upravo u ovom času sleta na onaj trn. Pucaj na nju, da vidim hoće li pasti.

— Hoću, pucaću — reče veseli Hans — ako velečasni bude otišao po nju kad padne.

I onda opali iz puške i ptica pade.

No kad je pop bio u trnjaku da je podigne, uze Hans u ruke ćemane i poče svirati. Čim je on zasvirao, pop zaigra, i igrao je dok god je Hans svirao: sva mu se odeća iscepala, izgrebao se u trnju i žalosno izranjavio po celom telu.

Kipteći od ljutine, ode pop sudiji i tuži veselog Hansa; kaže o njemu da je rđav čovek i opaka, podmukla skitnica.

Veselog Hansa uhvate, zatvore, pa čak i osude da bude obešen.

Već je stajao na klupici pred vešalima i već mu je dželat stavljao omču na vrat, ali je Hans još i tada bio veseo, podvikivao je i pevao. Naposletku reče kako je uvek bio dobre volje, kako mu se nikad u životu nije dogodilo ništa rđavo, pa ako je ovo zaslužio, onda će rado umreti. Ali bi trebalo da mu gospoda ispune na kraju jednu želju, da mu još jedanput dadu u ruke njegovo ćemane.

Učiniše mu po želji.

Kad je dobio u ruke svoje ćemane, poče da svira i odmah svi prisutni stadoše igrati. Dželat se stropošta sa lestvica, slomi nogu, te morade igrati na jednoj nozi. Svirajući neprekidno, izvuče Hans glavu iz omče, siđe s klupice, pa pevajući i podvikujući — ode. Ostali su igrali i dalje, i ako nisu prestali, igraju još i danas.

Tek mnogo vremena posle toga, ali na pametniji način, dospeo je veseli Hans na nebo.

DEČAK I DIVOVI

Pre mnogo vremena jedan div postao je prava napast za ljude. Bio je tako jak da je najveće stablo mogao saviti do zemlje i daleko hitnuti najteži kamen. Zbog toga se uzoholio pa je činio ljudima svakojake neprijatnosti kad god mu se prohtelo.

Dabogme da su svi ljudi želeli da se oslobode ove napasti, ali se niko ne usuđivaše da se bije sa divom. Naposletku smisliše lukavstvo kako da mu doakaju: u vrtu, u koji je div često dolazio da se prošeta, iskopaše veliku, veliku jamu i pokriše je granjem i busenjem.

Uskoro div zaista dođe onamo i, šetajući po vrtu, natrapa naposletku na busenje i stropošta se u jamu. Tada od besa stade tako urlati da su se tresla brda i drhtalo drveće. Kad ljudi to čuše, dotrčaše i svezaše ga čarobnim konopcima, jer nekakve druge konopce pokidao bi div kao da su tanki konci. Onda ga zatvoriše u jedan podrum i ne dadoše mu nit šta da jede nit šta da pije.

Jedan mali dečak, kojem su ljudi rado dopustili da silazi u podrum i gleda vilenjake, sažalio se na diva i donosio mu je svaki dan pomalo jela. Onda ga div zamoli da odreši konopce kojima su mu bile svezane ruke, ali dečak to ne smede, jer se bojao da će se ljudi naljutiti na njega. Kako ga je div svaki dan snova molio da mu oslobodi ruke, obećavajući da će mu zato učiniti svakojaka dobra, dečak je mislio:

„Kakve štete može biti od toga ako mu budem odrešio ruke? Svezane su mu i noge pa ne može pobeći.“

I tako mu odreši ruke. Ali se veoma iznenadi i uplaši kad vide kako sada div, bez njegove pomoći, kida sam konopce kojima su mu bile svezane noge. Poče gorko plakati, jer se bojao da će biti strogo kažnjen što je odrešio divu ruke. Na to ga div uze tešiti, i reče:

— Nemoj plakati, dobro će biti s tobom. Nagradiću te za uslugu koju si mi učinio. Pođi odmah sa mnom, i dobićeš kraljevu kćer i skiptar i krunu.

Dečak je mislio:

„Bolje da pobegnem nego da od oca izvučem teške batine.“ I tako bez mnogo kolebanja pobeže sa divom u divlju šumu.

Dugo su išli dok nisu došli do jednog proplanka opkoljena sa svih strana gustim stablima jela i ariša. Dvanaest medveda i dvanaest konja palazilo se na proplanku; trinaesti konj, u kojega je stražnji deo tela bio zlatan, pasao je ispred drugih. Tada div reče dečaku:

— Čuvaj ovih dvanaest medveda i dvanaest konja, i ne boj se od njih. Daću ti jednu harfu i kad pa njoj budeš zasvirao, slušaće te životinje i ići će za tobom kao jaganjci.

— Kad bude došao jedan div koji će hteti da te ubije, ti se brani. Čim on bude pružio ruku da te ščepa, vikni triput: „Padni!“ a onda ga štapom, koji ti, evo dajem, klepni po glavi i on će tog časka biti mrtav.

— Potom će ubrzo doći drugi div, koji će ti reći: „Hej ti, derane, zašto si ubio moga brata? Čekaj, sad ćeš mi za to platiti!" I taj će hteti da te ubije. S njim učini isto tako kao s prvim, i ništa ti neće moći nauditi.

— Kad drugi div bude mrtav, dotrčaće treći i najveći div, i reći će ti: „Zašto si, dronjavče, ubio moja dva brata? Čekaj, sad ćeš mi to platiti životom!" I potegnuće gvozdenu motku što će je imati u ruci da te ubije. Ti samo brzo izreci triput: „Padni!" i on će leći pred tvoje noge, a onda i njega klepni štapom.

— Kad sva tri diva budu mrtva, usedni na konja sa zlatnim stražnjim delom tela i pođi u prestoni kraljev grad. Tamo ćeš biti kovač svoje sreće i moći ćeš se oženiti lepom princezom.

I to rekavši, preda mu div harfu, rastane se s njim i iščezne u šumi.

Dečak poče tada da udara u harfu i žice harfe zazvučaše tako divno da se na zemlji ništa slađe nije moglo čuti. Čak su i medvedi došli, polegali kraj njegovih nogu i slušali svirku; konji su prestali da pasu i stajali su u mestu kaa ukopani; ptice na drveću prestaše pevati i slušahu čarobne zvuke s harfe.

Uto se odjedanput začuje šum i prštanje među drvećem i jedan strašan div izbi iz šume na proplanak.

— Ti, derane, kakva ti posla imaš s mojim medvedima i konjima? Čekaj, sad ćeš to iskijati! — dreknu div na dečaka, ljutito sevajući očima. Ali kad htede nasrnuti na nj, uzviknu dečak triput:

— Padni! — na što se strašna grdosija sruši i kao oboren grm ležaše pred njim u svoj dužini. Čim je pao, klepnu ga dečak štapom po glavi i div je tog trenutka već bio mrtav.

Nije dugo potrajalo, kad dođe drugi div, koji je bio još veći i strašniji nego prvi. I taj je, kao što mu je unapred rečeno, hteo da ga ubije, no dečak završi i s njim isto onako kao s prvim.

Naposletku dođe s velikom bukom i treći div. Njegove oči sevahu od ljutine kao dva užarena točka i, još pre nego što je prišao dečaku, razleže se njegovo urlanje od kojeg je zadrhtalo drveće:

— Ha, dronjavče, zašto ubi moja dva brata? Čekaj, sad ćeš mi to platiti svojim životom. — I tako urlajući, ustremi se na dečaka da ga udari gvozdenom motkom i ubije.

Ali dečak ne oklevaše, već viknu triput:

— Padni! — i užasni div sruši se preda nj kao klada. U tren oka klepnu ga dečak čarobnim štapom po glavi, i div više ni ne frknu.

Momčić tada mišljaše u sebi:

„Smrsio sam konce svoj trojici divova; sad mi valja videti šta je koji od njih poneo sa sobom, jer to pripada meni.“

Kako je mislio tako je i uradio. Pretrese torbu prvog diva i nađe u njoj jedan omanji gvozden ključ; u torbi drugog diva bio je srebrn, a u torbi trećeg zlatan ključ. Uzme sva tri ključa, ponese čudotvornu harfu, baci se konju sa zlatnim stražnjim delom tela na leđa i pojezdi šumom ka predelu odakle su tri diva bila došla.

Dugo i dugo je putovao, i uz put ništa drugo nije video doli staro drveće, nit čuo išta drugo osim po kakav cvrkut ili zviždduk koje ptice.

Posle duga putovanja, poče u šumi bivati svetlije i on naposletku izbi na čistinu, u lepo, zeleno polje. Usred polja uzdizao se velelepan dvor, a iza dvora bio velik vrt pun divna mirisna cveća i lepih voćaka, na kojima je visilo zrelo, slatko voće.

Momčić je već bio umoran i gladan i veoma se obradovao kad je video dvor i voćnjak divova. Htede ući u dvor, ali je kapija bila zaključana, a vrt ograđen visokim zidom preko kojeg se nije moglo preći. Pomisli u sebi da će možda kojim od tri ključa moći otvoriti kapiju. Pokuša prvo zlatnim ključem, ali ništa ne postiže. Pokuša srebrnim — opet ništa. Ali je otvori trećim, gvozdenim.

Ušavši u visoko predvorje, vide sjaj kakav nikad u životu nije video: u njemu je sve blistalo od zlata i srebra. Bele mermerne stepenice vodile su na gornji sprat dvora. Pope se na sprat i dođe do zaključanih vrata. Otvori ih srebrnim ključem, ode u kuhinju, a onda u trpezariju, koja se nalazila uza samu kuhinju.

Nasred trpezarije nalazio se velik sto, a na stolu bila su postavljena najbolja jela. Bilo je tamo svega što se samo poželeti moglo: mesa, ribe, pečenja, slatkih kolača, voća i vina. Gladan momčić sede brzo za sto, okuša od svih ukusno spremljenih jela i dobro se založi. Zatim leže na divan i ubrzo zaspa.

Kad se sutradan probudio, visoke prozore trpezarije već su uveliko obasjavali zraci jutarnjeg sunca. Momčić ustane, uzme nekoliko zalogaja, a onda pođe da razgleda dvor.

Dođe do jednih vrata koja su bila sva od zlata, ali zaključana. On se maši rukom u džep, izvadi zlatan ključ što ga je našao u torbi trećeg diva, otključa ih i uđe u jednu veliku dvoranu tako sjajnu da mu, u trenutku kad pređe prag dvora

ne, od silna bleska zaseniše oči. Svi zidovi u toj dvorani blistali su od žežena zlatna i dragog kamenja, a svi predmeti u dvorani bili su izrađeni od istih skupocenih tvari i gradiva.

Momčić se toliko zadivio prizoru veličanstvena sjaja da je s početka stajao kao ukopan. A kad se pribrao i sit nagledao dvorane kao celine, uze posmatrati pojedine predmete, komad po komad. Tako nađe jedno zlatno odelo koje je blistalo kao sunce.

— To bi bilo odelo za tebe! — reče sam sebi i obuče ga. — Stoji kao saliveno! — uzviknu radosno ogledajući se u velikom ogledalu koje je visilo na jednom zidu.

Šepureći se po dvorani u zlatnom odelu, ugleda, na svoju veliku radost, jedno zlatno sedlo.

— Ha, evo nečeg prikladnog za mojeg konja! — uzviknu, uze sedlo, strča u dvorište, gde se nalazio konj, osedla ga, pojaha i brzo kao vetar pojezdi pravo ka kraljevu prestonom gradu.

Kad je stigao u prestonicu, i veliko i malo tamo poteče za njim, jer tako lepa konjanika još niko nije video. Momčić svrati u jednu gostionicu i zanoći. O sebi reče da je putujući harfaš i sutradan je svirao ljudima svakojake svirke. Svet se još više divio njegovoj umetnosti no njegovoj lepoti: i mlado i staro bilo je ushićeno njegovom svirkom.

Ubrzo je ceo grad brujao od pričanja o lepom sviraču i glas o njemu dopre i u dvor. Princeza, kraljeva jedinica kći, zamoli oca da pozove u dvor stranca harfaša te da i ona čuje njegovu svirku.

Kralj naredi da stranog mladića dovedu u dvor. On dođe i svi ga zavoleše još pre nego što je i počeo da svira. A kad stade udarati u žice harfe, svima se činilo da tako svirati mogu samo anđeli, svako zaboravi svoje muke i nevolje, a srce lepe kraljeve kćeri topilo se od milja kao što se topi sneg u proleće. Ona je mislila da bez ovog divnog svirača neće više moći biti vesela, tako ga je silno zavolela.

Kralj ga zadrža u dvoru ukazujući mu velike počasti. Nije dugo potrajalo, i mladić svojom umetnošću i hrabrošću tako osvoji srca svih da mu kralj dade svoju jedinicu kćer za ženu. Tada se proslavi svadba, tako bogata i sjajna, da nikad nije bilo lepše. I siromašni mladićevi roditelji bili su pozvani na venčanje; oni sreću svoga. sina ne mogoše shvatiti dok god im on nije podrobno, od početka do kraja, ispričao povest sa divovima.

Kad je svadba odsvadbovana, ode mladoženja sa nevestom u veličanstveni dvor divova u šumi i tamo provede najsrećnije dane dok mu ostareli kralj ne predade krunu i državu.

PURCIKA

U staro, staro vreme živeo jedan bogat, moćan grof. Sva zemlja nadaleko i naširoko bila je njegova; imao je sve što mu je srce želelo, a k tome i dobru ženu, lepu kao dan i ljupku kao anđeo. Tako su u srećnom braku živeli već nekoliko meseci, i dani su im prolazili brzo kao časovi.

Onda jednog dana pođe grof u lov, pa zalazeći sve dublje u šumu ode, u lovačkom žaru, dalje no ikad ranije i potpuno se odvoji od svojih ljudi.

Kad se tako našao u šumi sam, stade iznenada preda nj jedan patuljak, ne veći od tri stope a brade do kolena. Ljutito sevajući očima, patuljak reče:

— Kakva ti posla imaš ovde? Ovo je moje područje i skupo će te stajati što si zašao u njega. Živ iz šume nećeš izići, a pokloniću ti život ako obećaš da ćeš mi dati svoju ženu.

Grof se grdno uplaši — svakojake pripovetke o malim šumskim vilenjacima, njihovoj snazi i njihovo zlobi slušao je često još u detinjstvu, kad ga je njegova stara dadilja zabavljala pričanjem bajki. Sad se našao s patuljkom oči u oči i trebalo je brzo smisliti pa učiniti ono što je najsavetnije i uplašeni grof smisli da se iz nevolje može izvući samo pomoću molbi i lepih reči.

— Oprosti — kaže patuljku — što sam prešao u tvoju oblast. Nisam znao da je tvoja. Nikad više neću to učiniti.

Ali se divlji patuljak ne smilova, nego reče:

— Mora biti onako kako sam kazao: ili ti ili ona.

— Traži od mene što god hoćeš i sve ću ti dati — kaže mu grof — samo me poštedi zahteva da ti dam svoju ženu.

Na to patuljak malo razmisli, pa reče:

— Predaću tvoju sudbinu u njezine ruke. Ostavljam ti rok od mesec dana. Ako ti žena u tom roku, pogađajući u tri maha po triput, bude u stanju da pogodi kako mi je ime, biće slobodna i tvoja, inače mora biti moja.

Grof se malo uteši, ali mu je ipak još uvek ležao kamen na srcu. Onda s patuljkom pođe natrag. I on i patuljak bili su ozbiljni i ne progovoriše nijedne reči. Idući tako neko vreme, dođu do jedne prastare, posivele jele. Tamo patuljak stade i reče:

— Ovde je granica mog područja. Kod ove jele, koja je devet puta starija od ostalog drveća, čekaću ti ženu. U tri maha po triput moći će pogađati kako se zovem. No dobro zapamti ovo: ne budeš li održao reč, zlo ćeš proći.

Tako reče patuljak i ubrzo ga opet nestade u šumi.

Grof se uputi kući. Išao je polagano, jer mu je bilo tako teško oko srca, i što se više bližio dvoru, osećao se sve turobnije i žalosnije.

Kad je već bio blizu dvorske kapije, grofica, koja ga je videla s prozora, pohita mu u sretanje i bila je sva radosna što joj muž stiže kući. Ali ubrzo opazi da nije onakav kakav je inače bio nego da mu je lice sasvim sumorno. I zabrinuto ga zapita šta mu je.

Uto stigoše u dvor, i kad uđoše u sobu ispriča joj grof sve po redu: kako ga je presreo patuljak i hoće da mu uzme nju, i kakav mu je naposletku uslov postavio.

Na te reči lice grofičino prekri mrtvačko bledilo i njezine lepe, fine obraze obliše suze. Veselja i radosti nestade iz dvora, a u gornje odaje, u kojima su prebivali grof i grofica, useliše se potpuna tišina i žalost. Grofica je obično sedela na doksatu pa mislila i mislila kako je kratkotrajna bila njezina sreća, ili klečala u dvorskoj kapeli moleći se i plačući. Grof nije više odlazio u lov niti gledao viteške igre nego je, nalaktivši glavu na desnu ruku, sedeo u staroj, staroj naslonjači na kojoj je sedeo negda i njegov praded — i razmišljao ne znajući ni sam o čemu.

Tako su prolazili dan za danom i nedelja za nedeljom, i naposletku ostaše još samo tri dana do isteka meseca. Onda grof i grofica odu u šumu i išli su sve dalje i dalje, dok već izdaleka ne ugledaše staru, posivelu jelu. Tada grof zastade i grofica pođe napred sama.

U šumi je, inače, bilo vrlo veselo. Ptice su pevale, veverice se verale po drveću skačući s grane na granu, a divlje se ruže zardele belim i crvenim cvetovima. Grofici je, međutim bilo veoma teško oko srca, polagano je prilazila k jeli dok, naposletku, nije došla do nje. Tamo ju je već čekao u zeleno i crveno obučen patuljak, koji je bio kao lud od radosti kad ju je ugledao, jer mu se grofica veoma svidela.

— No, gospođo grofice, pogađaj kako mi je ime — reče joj žurno, kao da je jedva mogao da sačeka njezino pogađanje.

Misleći da zato što prebiva u šumi ima ime koje potiče od naziva šumskog drveća ili njegovih plodova, grofica uze nagađati:

— Dren .. . Glog ... Šipak.

Patuljak se na to stade smejati i klicati, tako da je sva šuma odjekivala.

— Nisi pogodila! — reče joj likujući. — Gledaj da li će sutra biti bolje no danas, inače ćeš još postati moja žena.

Oborene glave, pođe grofica od jele kod koje je patuljak još uvek stajao i zlurado se smejao. Grofica se ubrzo nađe s mužem i ispriča mu kako je bez uspeha pogađala patuljkovo ime. Tako oboje krenu ka dvoru, još više pogruženi no što su bili kad su iz dvora pošli u šumu.

Ostatak dana, mada je bio žalostan, proteče im brzo, dođe veče, a potom opet žalosna, neutešna noć.

Kad su idućeg jutra zapevale prve ševe, grof i grofica bili su već na nogama žaleći se jedno drugom na nevolju koja ih je snašla. Sišli su u dvorsku kapelu, pomolili se, a onda krenuli u zelenu šumu. Išli su sve dalje i sve dublje u šumu dok nisu već iz daleka ugledali staru, posivelu jelu. Tada grof stade, a grofica pođe dalje sama.

U šumi je, inače, bilo vrlo veselo, ptice su pevale, cveće se osmehivalo i mirisalo, a veverice se verale po drveću, skakućući vratolomno s grane na granu, dok je grofica sa suzama u očima prilazila staroj, prastaroj, posiveloj jeli.

Tek što je ona tamo stigla, stiže već i mali šumski vilenjak, koji je sada bio obučen u plavo i crveno odelo. Bio je kao lud od radosti kad je opet ugledao groficu, jer mu se ona sve više dopadala.

— No, gospođo grofice, dede pogađaj kako mi je ime — reče joj žurno.

Misleći da mu ime možda potiče od kojeg žita, uze grofica nagađati:

— Ječam ... Raž ... Kačamak.

Tek što je čuo grofičina nagađanja, stade se mali đavolak grohotom smejati i kliktati da se u celoj šumi sve orilo.

— Nisi pogodila! — reče joj likujući. — Sutra mora biti bolje ili ćeš pripasti meni, a onda ću još u toku sutrašnjeg dana proslaviti svadbu.

Ostatak dana protekao je u žalosti a tako i sumrak i suton i mrkla noć, u kojoj ni grof ni grofica ne sklopiše oka.

Ustali su čim je počelo da sviće. Otišli su u dvorsku kapelu, pomolili se skrušeno, a onda pošli u lepu, zelenu šumu. Bilo je rano, rano jutro, mnoge ptice još su bile u svojim gnezdima i spavale. Samo su potočići žuborili i jutarnji povetarac ljuljkao grane drveća, inače je još bilo sasvim tiho.

Tako su grof i grofica išli kroz šumu dok već iz daleka nisu ugledali staru, posivelu jelu. Tada grof poljubi svoju lepu ženu i jedna suza kanu mu na bradu jer nije znao da li će je još jednom videti.

Grofica je, međutim, bila tog dana pribranija i srce joj nije kucalo tako jako kao dan i dva dana ranije. Kad je stigla do jele, ne zateče tamo patuljka, koji, naravno, nije predvideo da će se grofica pojaviti tako rano. Onda ona pođe dalje i začas dođe do jedne osobito lepe staze koja je vodila na brežuljak. Tako lepe staze još nikad nije videla: i s jedne i s druge strane nizali su se žbunovi rascvetanih divljih ruža ograđujući stazu kao plot.

Idući tom stazom, dođe ubrzo u jednu udolinu, jedno malo polje. Na padinama brežuljka zeleneli se vinova loza i stabla smokava, a na polju cvetalo najlepše cveće; nasred polja bila jedna lepa kućica s malim prozorima, na kojima su veselo treperili zraci jutarnjeg sunca, a nad malim odžakom lelujao se plavičast dim. U kućici je neko pevao.

Grofica zaboravi svoje muke kad vide cvetno polje i kućicu, i tiho, na prstima, priđe jednom prozorčiću da osmotri da li je i unutra tako lepo. Vireći kroz prozorčić, vide jednu neobično lepu kujnicu sa zemljanim sudovima, u kojima se nešto kuvalo; uz ognjište je stajao šumski patuljak, mešao varjačom čas u jednom čas u drugom loncu i razdragano pevao:

Kupus već vri, sad će i loćika;
sreća što grofica
ne zna da mi je ime Purcika.

To što je čula, bilo je grofici dovoljno. Odmače se od kućice isto onako tiho kako se bila primakla prozorčiću, a onda — da je patuljak ne bi stigao — pohita što je brže mogla natrag k jeli.

Kod staze kraj stare jele obuze je takva radost da je jedva mogla da dočeka patuljkov dolazak. Nije ga morala dugo čekati: došao je ubrzo posle nje. Tog trećeg dana nagizdao se mnogo lepše nego inače: bio je u svečanom crvenom odelu protkanom zlatnim nitima, koje se sijale kao rumen zore.

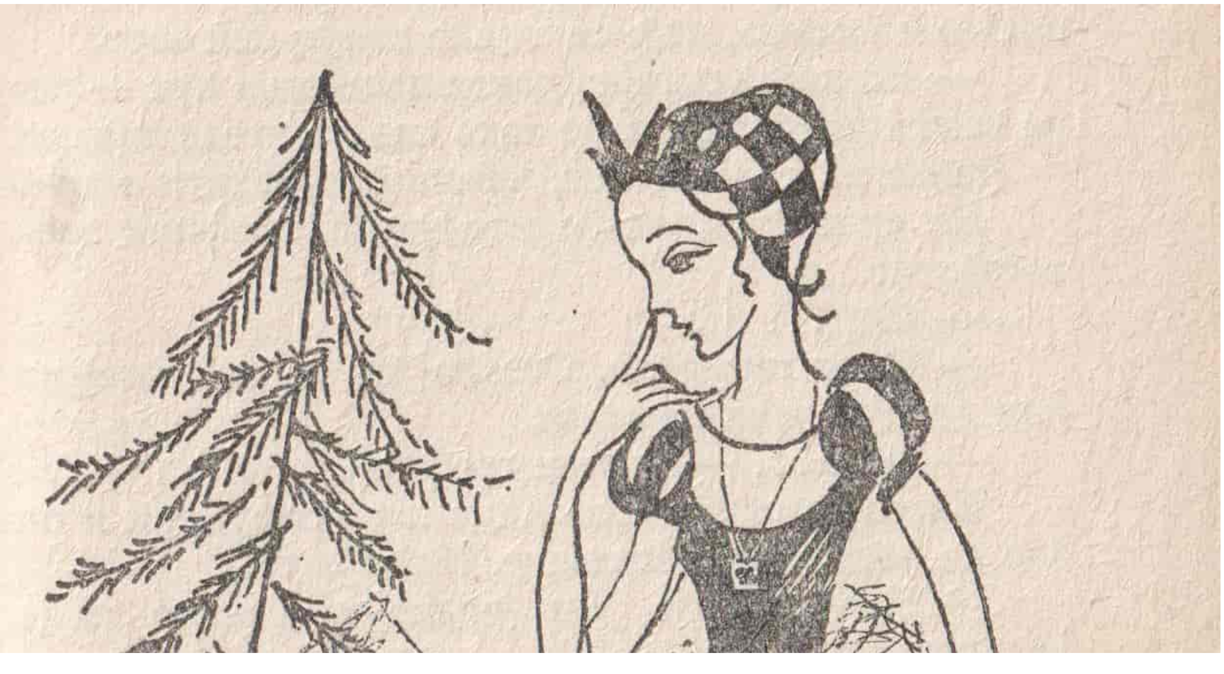

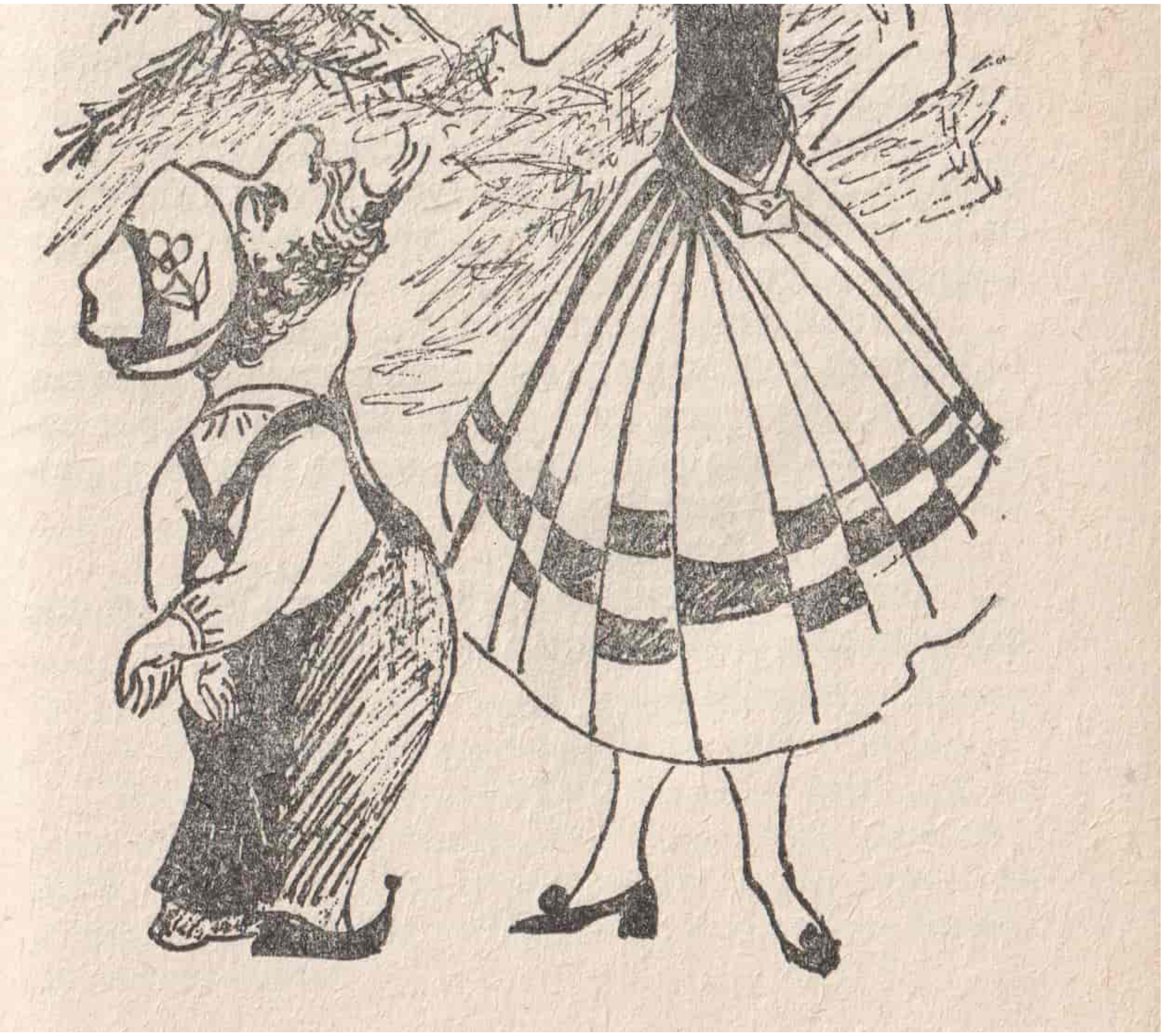

— No hajde pogađaj danas poslednji put — reče grofici gledajući je tako kao da htede kazati: — Danas mi se, ptičice, nećeš osloboditi zamke.

Ne skidajući očiju s patuljka, grofica poče pogađati:

— Pur ...

— Nisi pogodila. Ostalo ti je da pogađaš još dvaput reče patuljak.

— Ciga ... — izreče grofica.

Na to se patuljkovo lice lako zarumeni i on kao da nešto premišljaše. Ipak reče:

— Pogađaj brzo još jedanput. Toliko ti je još slobodno.

— Ime ti je Purcika! — uzviknu grofica s najvećom radošću.

Kad ču svoje ime, patuljak stade ljutito kolutati užarenim očima i grčevito stezati pesnice, pa se, gunđajući, odmače od grofice i nestade ga u šumskoj česti.

Oslobođena grofica pohita tada k mestu gde ju je grof s nestrpljenjem čekao i srećan dočekao. Onda se, na radost svih svojih, vrate u dvor i poživeli su tamo još mnogo i mnogo godina u najsrećnijem na svetu braku.

A gde je Purcika?

Patuljak se tako naljutio da je pobegao iz one šume i otad ga nije niko više video.

U PAKLU

Bio negda jedan moćan kralj, koji je imao vanredno lepu kćer. Jednoga dana ode princeza da se prošeta po zelenoj ledini, kad iznenada doleti nekakav užasan zmaj, dograbi smrtno uplašenu devojku i odnese je u pakao. Jer taj zmaj nije bio niko drugi nego sam đavo.

Saznavši da mu je pakleni zmaj oteo kćer, ojađeni kralj izda raspis obećavajući da će dati i kraljevinu i kćer za ženu onom ko je bude spasao iz pakla. Mnogi smeli mladići javili su se kralju i pokušali da dopru do pakla, ali, uza sav trud, ni jedan ne nađe put donde.

Onda jednog dana dođe kralju valjani sin jedne siromašne udovice, koja je bila u velikoj nevolji. Kaže kralju kako je voljan otići i pokušati da mu spase kćer. Kralj i njemu ponovi zadanu reč i obećanje, i mladić krene na put u pakao.

Idući tako i pitajući svakog s kim god se sreo da li je put kojim ide pravi put za pakao, dođe do neke stare, ružne žene. Zapanjivši se njezinom ružnoćom, zaboravi da i nju pita. No baba zapita njega:

— Kuda, kuda, mladiću?

— Ah — kaže on — treba da odem u pakao, a ne mogu da nađem put koji vodi donde.

— To ti, prijaško, potpuno verujem — reče baba i nastavi — ako želiš stići u pakao, onda moraš uzeti ovu štaku što je držim pod pazuhom. Posle ćeš doći do jednog crnog petla koji će biti na putu pred kućom. Moraš potrčati za petlom i iščupati mu jedno pero. Zatim ćeš naići na jednog crnog jarca. Jarac je, dabogme, bojdžija, ali mu ti moraš iščupati iz brade jednu dlaku. Šta će biti posle toga, to ćeš videti.

I onda mu baba da štaku. On htede da se babi zahvali, ali ona brzo ode. Poći za njom nije mogao — to mu štaka nije dopustila, nego ga je navela na pravi put.

Idući tim putem, dođe do nekakve seljačke kuće pred kojom je stajao jedan crni petao. Čim je petao video putnika sa štakom, poče mahati krilima i bežati. Ali valjani mladić koji je pošao da traži pakao bude brži, lako ga stigne i uhvati, pa ne hajući ni najmanje za ljutito petlovo koprcanje i kreštanje, iščupa mu jedno crno pero.

Pođe dalje i posle nekoliko koračaja zastane da zadene crno pero za šešir. Uto smotri nasred puta crnog jarca — bojdžiju, koji se, oborivši svoju rogatu glavu skoro do zemlje, spremao da kidiše. Pre nego što se mladić snašao, nasrnu jarac silovito, tresnu ga glavom i obori. Ali se on ne dade zbuniti već ustade i, kad jarac ponovo nasrnu na nj, dokopa mu se brade i iščupa punu šaku dlaka. Na to crni jarac klisne kući mekećući.

Onda Hans — tako se zvao mladić koji je pošao u pakao da spase kraljevu kćer — izabere najlepšu od dlaka što ih je iščupao iz brade crnog jarca, stavi je u kesu skupa s perom crnog petla i veselo nastavi put. Tako dođe do kapije pakla, no kapija je, na njegovu žalost, bila zatvorena. Šta će sad?

„Ah“, pomisli u sebi, „pokušaću da se ispomognem babinom štakom“ — i udari štakom po zasvođenoj kapiji. Na to se kapija širom otvori i pod svod stupi preda nj čuvar ulaza u pakao.

— Šta tražiš — okosi se na njega čuvar, crveni patuljak — kad tako silovito lupaš po kapiji pakla? Imaš li uput?

Hans se maši kese, izvadi pero crnog petla i dlaku crnog jarca, pruži ih čuvaru pod nos, na što ovaj progunđa: „Prolazi!“ i pusti ga da uđe.

Ali kud će sad? Tri puta vodila su u unutrašnjost pakla, kojim da ide?

„Ona je princeza", mislio je Hans u sebi, „pa će valjda srednji put biti pravi put koji vodi k njoj.“ I kad je zapitao štaku, ukaže mu i štaka srednji put.

Idući tako, dospe u jednu sobu u kojoj su se nalazile tri devojke; zmaj, s kojim je trebalo da deli megdan, nije bio tamo, nego negde na izletu. Devojkama reče kako je došao da ih oslobodi i pošto je zmaj otišao na izlet, sad je najpovoljnija prilika da ih izvede iz pakla.

— Ah, ne — kaže jedna od njih — sad nije više vreme za to, jer zmaj se svakog trenutka može vratiti. Ali šta onda da učinimo?

Hans reče kako je spreman da se bori sa zmajem, no devojke mu odgovore da je to nemogućno. Naposletku se sporazumeju da prvu noć provede mladić pod krevetom jedne od njih, drugu noć pod krevetom druge, a treću noć pod krevetom treće. Četvrtog dana, koliko im je znano, zmaj će ionako otići na izlet.

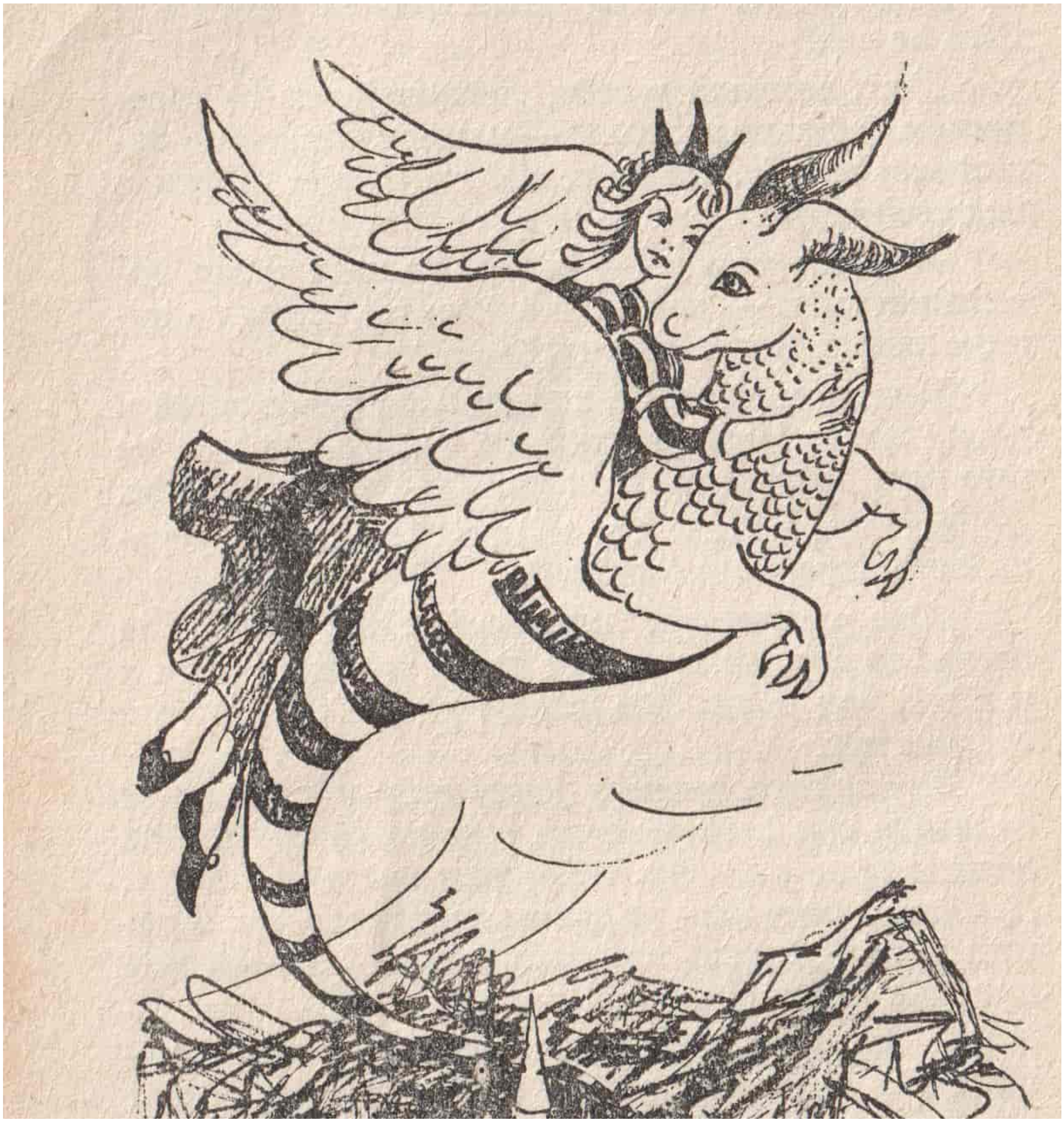

Kad se uveče vratio s izleta i s velikom bukom ušao u sobu, počne zmaj njuškati i rukne:

— Osećam miris ljudskog mesa!

— Ah, šta ti sve neće pasti na pamet? — odvrati mu prva devojka. — Iskipela mi čorba i zato tako miriše.

Zmaj se zadovolji tim odgovorom, legne položivši lubanju među šape i ubrzo zaspi.

Idućeg dana ujutro zmaj odleti i ostane gore na zemlji do pred veče. Kod tri devojke, jedne lepše od druge, prođe Hansu dan začas, a pre no što je pao mrak, zavuče se pod krevet druge devojke. Uto s velikom bukom rupi zmaj u sobu, počne opet njuškati i rukne:

— Osećam, osećam miris ljudskog mesa!

— Ah, šta ti pada na pamet? — odvrati mu druga devojka. — Zaklala sam tele i zato tako miriše.

Zmaj se zadovolji tim odgovorom, legne položivši lubanju među šape i ubrzo zaspi.

Idućeg jutra opet zmaj odleti na zemlju i provede ceo dan među ljudima.

I taj dan, koji je proveo kod tri svoje prijateljice, protekao je Hansu vrlo brzo, i kad je bilo pred veče, zavuče se pod krevet treće devojke. Ubrzo posle toga s velikom hukom i bukom rupi zmaj u sobu, stane opet njuškati i rukne:

— Osećam, osećam, osećam miris ljudskog mesa!

— Ah — nasmeje se treća devojka, princeza, a nju je zmaj najviše voleo — šta ti sve neće pastina pamet? Došla sam glave petlu, i eno ga visi u kolibi.

I sad se zmaj zadovolji odgovorom, te legne položivši opet lubanju među šape i ubrzo zaspi.

Četvrtog dana, pre no što je svanulo, odleti zmaj na zemlju ruknuvši da će se vratiti sasvim pozno, jer mu valja zbrinuti mnogo šta.

Tada se devojke uzmu spremati za odlazak. Kažu kako žele da se provozaju pa neka se u paklene kočije odmah upregnu konji, kočijaš im, kažu, ne treba, jer same imaju izvrsna kočijaša. A onda pohitaju da što pre izađu iz pakla: Hans zauzme mesto kočijaša, devojke posedaju u kočije i vranci pojure iz pakla na zemaljski put.

Na putu konji odjednom zastanu propinjući se: crni jarac stajao je nasred puta, oborio glavu sasvim nisko i, spreman da kidiše, meketao:

— Ovamo moje dlake!

Hans brzo izvadi kesu i baci mu je, na što jarac skoči u stranu i propusti konje, koji su nastavili vožnju.

Ubrzo potom dođe opet do zastoja na putu: crni petao skočio je konju na glavu i, kukuričući, tražio da mu se vrati njegovo pero.

Hans mu hitro baci pero i konji opet pojuriše napred.

Naposletku prepreči im put ona ružna baba tražeći da joj se vrati njezina štaka.

Ali onda pohitaju vranci bez zastoja ka gradu, pa kroz grad pravo pred kraljevski dvor. S najvećom radošću dočeka stari kralj princezu, svoju kćer. Potom se, dabogme, obavi radostan obred Hansova venčanja s princezom i priredi svečana svatovska gozba.

U svatovima je bila i Hansova majka, i ona mi je ispričala sve ove događaje redom, onako kako su se zbivali.

One, pak, druge dve devojke ostale su u dvoru kod mladog kralja i kraljice. Pođi tamo pa pogledaj ne bi li jednu od njih dobio za ženu.

MALI KROJAČ

Bio negda jedan siromašan nadničar pa tavoreći provodio svoje dane sa ženom i tri sina. Kad je najstarijem sinu bilo četrnaest godina, odveo ga je jednom bravaru da uči zanat, tako je uradio i sa srednjim sinom. A kad je došao red na najmlađeg, koji se zvao Hans, taj je za zanat bio preslab, te je još neko vreme morao ostati kod kuće i čuvati očeve guske.

Ovim siromašnim ljudima dolazila je katkad jedna starica o kojoj se govorilo da može što drugi ne mogu, te je zato nadničareva žena i zapita šta da rade s malim Hansom. Starica reče:

— Eh, šta da radite! Dajte ga da uči za krojača. Krojački zanat je zlatan zanat. I znaš li šta: evo ti ovaj mali naprstak, podaj ga Hansu.

I to rekavši, da majci jedan mali naprstak, a majka ga preda Hansu kad se s guskama vratio kući. Hans se najlepše zahvali starici na daru i ona se tome tako obraduje da mu preda još i jedne makaze, naredivši mu da nikad ne radi kojim drugim makazama i kojim drugim naprstkom, nego uvek samo ovima što mu ih ona daje.

Već sledeće sedmice ode Hans jednom seoskom krojaču za šegrta. Pošto je imao čarobni naprstak, naučio je ubrzo da šije bolje nego što je ikad ikoji krojač umeo. Valjalo je da posle toga nauči i krojiti. Zato što je krojio čarobnim makazama, i s krojenjem je išlo sasvim dobro. Tako se njegovo šegrtovanje završilo, i majstor ga oslobodi.

Onda Hans ode u obližnji grad, ali ga tamo niko ne htede da primi u službu, jer je još bio tako malen kao kakav dečak kome je tek šest godina. Naposletku se zaposli kod jedne udovice, u radionici njenog pokojnog muža, krojača. Zbog veštine i umešnosti što ih je pokazao u radu, ona ga ubrzo odredi za poslovođu radionice, u kojoj je radilo deset krojačkih pomoćnika. Ovi samo što ne pukoše od zavisti, jer su svi bili mnogo stariji od Hansa i već duže vremena u službi kod udovice. Govorili su jedan drugom:

— Hajde da obrukamo žutokljunca, jer valjda se tek nećemo pomiriti s tim da nam taj deran ostane starešina.

Oni su primetili da Hans nije nikad krojio nekim drugim makazama i zato smisle da njegove krišom uzmu i sami se njima posluže.

Kako smisliše tako i uradiše.

Jedan od pomoćnika uzme jednog dana Hansove makaze da skroji kaput. Ubrzo oseti da makaze kroje same od sebe i sve dalje kroje i vuku mu ruku. A kad je razmotrio šta je skrojeno — užasnuo se: bio je skrojen kaput za grbava čoveka, a jedan rukav ispao za pola lakta duži od drugog.

Pomoćnik je psujući i grmeći bacio makaze, a onda se potajno dogovori sa drugovima da optuže Hansa kao vešca.

Ali Hans omirisa šta mu se sprema i pobeže.

Išao je i išao, i posle nekoliko dana došao u jedan grad u kojem su svi ljudi bili obučeni u vreće, onakve kakve su vreće za brašno. Čim je zakoračio da prođe kroz gradsku kapiju, ščepaše ga dva stražara u crvenim vrećama i odvukoše u jednu kuću, pred skup ljudi koji su bili u crnim vrećama. Jedan od tih sudija — jer ti u crnom bili su sudije — udarajući pesnicom o sto da je sve prštalo, stade vikati:

— U kakvom to odelu dolaziš u ovaj grad, i ko si ti?

Hans reče:

— Ja sam krojač, i moje odelo skrojeno je i sašiveno po poslednjoj modi.

— Zar ne znaš — dreknu na nj sudija — da svaki koji stupi na tlo ovog grada mora biti obučen u vreću i da će ti zbog ogrešenja o ovaj zakon biti opaljeno sto batina? I zar ne znaš da se svaki krojač koji stupi i ovaj grad mora za kraljevu kćer boriti sa divom?

— Otkud bih ja to mogao znati? — reče prenераženi Hans.

— Neznanje te ne opravdava — odvrati sudija — moraš se boriti sa divom. Oprostićemo te od batina, jer ćeš i bez batina skončati u borbi sa divom.

„Moglo je biti i gore“, mislio je Hans u sebi, „ovako sam barem pošteđen batina.“

Posle odluke sudija, dva vojnika odvedu Hansa u zatvor, da ostane tamo do idućeg dana.

Čuvaru zatvora bude žao malog krojača, te provede celu noć u razgovoru s njim.

— Pa hajde kaži mi, zašto svi vi u ovom gradu idete u vrećama? — zapita naposletku Hans čuvara. — I zašto su krojači u vašem gradu tako omrznuti? Ja nikako ne shvatam zbog čega se bavljenje časnim krojačkim zanatom smatra u vašem gradu krivičnim delom.

— Evo da ti odmah ispričam kako je s tim — kaže na to čuvar zatvora.

— Naša pređašnja kraljica bila je vrlo tašta i u svojoj taštini oterala je tako daleko da je svakog dana, iz dana u dan, oblačila po sedam novih haljina.

— Mada je to stajalo strašno mnogo novca, ne bi ništa marilo da strast iste vrste nije ovladala i njenom kćerju. S tom je bilo još grđe no s njenom majkom: ona je otišla mnogo dalje i po ceo bogovetni dan ništa drugo nije ni radila nego se samo svlačila, oblačila i presvlačila.

— Kralja naposletku izda strpljenje, otera kraljicu, a kćer zatvori u najvišu kulu i odredi da je čuva jedan div. Onda obnaroduje zakon da svi građani moraju biti obučeni u vreće, protera iz države sve krojače kao krivce njegove nesreće i zabrani im da se ikad vrate.

Idućeg dana, još zorom, ode Hans u šumu u pratnji pandura i vojnika. Kad su pratioci došli tako blizu kule da su mogli čuti divovo hrkanje, ostave Hansa i kažu mu neka sam nastavi put ka hrkalu.

Čim su se panduri i vojnici odmakli, najedanput se stvori pred Hansom starica koja mu je bila dala čarobni naprstak i čarobne makaze, i reče:

— Uzmi sada ovog ježa i ovu pticu, i čuvaj ih brižljivo. Dobro će ti doći i jež i ptica kad ti bude zatrebalo. — Tako mu reče, dade mu ježa i pticu u ruke i nestade.

Onda Hans pođe dalje, dok odjednom ne začu glas divov i iza jednog drveta ugleda njegovu strašnu priliku:

— I ti, mali, bedni švrćo, hoćeš da omeriš snagu sa mnom? — dreknu div kad mu Hans priđe bliže. — Pa de da počnemo. Gledaj ko će kuglu otkotrljati dalje, ja ili ti. Evo ovde kuglane.

I onda div izvadi iz torbe kuglu. Zakotrlja je i otkotrlja daleko, daleko. Na to Hans pusti ježa da trči za kuglom i jež je trčao i trčao, i nije prestao da trči dok nije stigao do divove kugle.

Div ljutito reče:

— Dobro, ovo si dobio. A sad hodi ovamo. Vidiš, ovo je kula na petnaest spratova. Ja ću dobaciti do najvišeg. — I baci kamen, ali ne dobaci do petnaestog nego samo do dvanaestog sprata.

— A sada — kaže div — bacaj ti.

Hans pusti pticu da poleti uvis; ptica nadleti kulu i odleti.

— I ovo si dobio. Sad samo ostaje da omerimo naše snage u skakanju — reče div, pa skoči i preskoči jedan hrast.

— Tako, tako! — kaže Hans. — A sad budi dobar pa savij ovu topolu da je izmerim.

Div savije topolu do zemlje, Hans se uhvati za vrh i vikne divu:

— Sad možeš pustiti, već sam je izmerio.

Div pusti savijenu topolu, koja se u tren oka ispravi, a s vrha topole Hans poleti preko drveća viša od hrasta što ga je div preskočio.

Tada div uzviknu:

— Spasao si glavu i još k tome dobio princezu! — I to rekavši, podiže Hansa uvis tako da je kroz prozor na trećem spratu kule mogao videti kraljevu kćer. Ne časeći časa, uđe Hans kroz otvoren prozor u njezinu sobu.

Onda njih dvoje, Hans i kraljeva kći, odu kralju i ispričaju mu da je div pobeđen.

Kralj preda Hansu državu, i Hans življaše sa svojom ženom još mnogo godina.

TRGOVAC I NjEGOVE TRI KĆERI

Živeo negda jedan trgovac, ispravan i valjan čovek. Bio je vrlo imućan, a sve svoje imanje stekao je časno i pošteno.

Taj trgovac je imao tri kćeri.

Jedna od njih, i to najmlađa, bila je blago, vedro stvorenje, s voljom se prihvatala svakog posla u kući i radila ga strpljivo, bila jednako ljubazna prema svakom, tako da su je svi voleli i o njoj samo dobro govorili.

Druge, pak, dve bile su gorde i veoma sujetne. Mnogi mladi ljudi, ispravni, imućni trgovački sinovi dolazili su da ih zaprose, ali su one za njih imale samo podsmeh, nijedan im nije bio lep, nijedan dovoljno bogat; na nekakva dva sasvim velika gospodina — na takve su prosioce njih dve cekale.

Kao što već biva katkad u životu, ovog bogatog trgovca zadesi nesreća: propade mu sva roba — da li na vodi ili mu štetu naneše rđavi ljudi — to ne znam pravo reći — tek on izgubi skoro sve što je imao, i osiromaši.

Jedino što mu je još ostalo bilo je jedno skromno imanjce van grada: kućica s voćnjakom i malom livadom, upravo tolikom kolika je za držanje dve-tri krave bilo neophodno.

Od toga su sad živeli trgovac i njegova porodica. A šta je bila najmlađa od tri sestre? — Sluškinja koja je obavljala sav posao, u kući, u staji, u voćnjaku i svugde gde god je trebalo da se šta uradi. Dve starije ostale su nebrige kakve su i pre bile, za najmlađu imale su samo prezir i nje su se stidele. Tako se jedno vreme gazdovalo na trgovčevu skromnom imanju i stvari su tekle kako su tekle.

Onda jednog dana primi trgovac pismo s obavešću da bi opet mogao dobiti svoje stvari, ili mnogo šta od njih, kad bi otputovao tamo i tamo. To pismo unese radost u kuću. Trgovac se bez oklevanja spremi za put i, držeći konja za uzdu, uzme se, pred kućom, opraštati sa kćerima.

Šta da im donese?

— Lepe haljine! — uzviknuše dve starije, jer njima nikad nije bilo dosta lepih haljina.

A treća?

Ne treba da se trudi oko nabavke lepih haljina za nju — kazala je najmlađa. Ali kad je već tako dobar, neka joj donese tri ruže. Cveću se ona uvek najviše radovala.

Tada opet padoše opore reči njenih sestara: licemerka jedna, hoće da se učini dobrom pred ocem, da kao na nju ne mora ništa trošiti! Šta sve ne rekoše o njoj, „smrdljivoj stajskoj čistačici“, i kakve joj sve nemile nadimke ne dadoše!

Tako otac pođe na put s uverenjem da ide po svoje dobro. Putovao je i putovao, išao neprekidno sve dalje i dalje, dok mu konj ne poče da posustaje i sve češće zastaje. Nije već više znao kako da ga obodri ili natera da pređe još koju duž. Da mu je barem dospeti do kakve kuće, gde bi ga smestio i malo odmorio.

Naposletku ugleda pred sobom nekakvu veliku zgradu, pravi dvor, i to prekrasan. Hoće li u njemu biti koga kome bi mogao da poveri konja? Ne vide nikog, baš nikog, a sve 1e bilo otvoreno, i kapija i vrata. Osmeli se te uđe, očas nađe staju, uvede konja i priveže, u staji piće bilo u obilju te ga namiri. dobro nahrani i napoji i prostre mu slame za ležanje.

Glad i žeđ mučile su i njega, i ne malo; usudi se i uće u sam dvor ne bi li našao štogod da pojede i popije. U dvoru je bilo mnogo soba i tako lepih kakve nikad ranije nije video. No nigde žive duše, sve prazno. Idući iz sobe u sobu. dođe u jednu u kojoj su na stolu bila postavljena jela i pića kakva se samo mogu poželeti, i to dovoljno. Osmeli se i sele za sto da se zatoži, pa neka s njim pre bude — pomoći sebi na koji drukčiji način nije mogao.

Uto nastade veče i poče suton. Da mu je sad malo postelje, to bi, bogme, bilo vrlo dobro; moraće pogledati ne bi li gde kakvu našao. Tako dođe u jednu sobu u kojoj se nalazila vanredno lepa postelja, a krajnje bio je jedan kovčeg. On leže, nije dugo ostao budan, zaspao je i sanjao kako je onaj kovčeg kraj postelje pun-puncat novca i kako je sav taj novac njegov, kao naknada za pretrpljenu štetu.

Idućeg dana bio je čio i veseo, a kako i da ne bude kad je na trpezi opet bilo svega što je dobro i skupo. Namiri najpre konja, napoji ga i istimari, a potom doručkuje. Onda brzo zauzda i osedla konja, izvede ga iz staje i kad se već htede baciti u sedlo i krenuti dalje, pade mu pogled na ružinu stabljiku u vrtu s tri krasna, prekrasna cveta na njoj. Seti se kćeri najmlađe i onog što je želela od njega — i uzabra sve tri ruže.

No šta to bi najedanput? Iz dvora se razleže urlanje da se sve treslo, i tako užasno da se trgovcu digla kosa. A onda težak topot nogu da je zemlja podrhtavala, i eto pred njim divlje životinje, velike kao konj, a glave kao u ogromna krmeta, koja se brecnu na nj: kako se usudio da se ovde ukonači i da ukrade ruže, najdragocenije od svega što ima u dvoru? I divlja životinja razjapi pri tom čeljust te trgovac pomisli da je s njim svršeno.

I onda pade pred čudovište na kolena: kaže mu kako se miri s tim da umre, ali da ga pusti samo na tri dana da uzmogne otići do kuće, te da njegovi znaju kako je s njim i gde je dospeo.

Dugo mu divlja životinja ne htede verovati da će se, ako ga bude pustila, vratiti, no on se zaklinjaše i moljaše tako smerno da ona naposletku pristade i još mu obeće da će mu ispuniti jednu želju. Neka je kaže.

— Da — reče trgovac — ja stvarno imam jednu želju. Sanjao sam noćas da je onaj kovčeg kraj postelje pun-puncat novca i da je moj. Želja mi je da se taj san ostvari. A kad bi se ostvario, lako bi mi bilo da umrem za svoju porodicu.

— Kad budeš kod kuće — odvrati na to divlja životinja — kovčeg će već biti tamo.

I tako trgovac usedne na konja i uputi se svojoj kućici. Kad je prispeo, uveri se da mu je želja zaista ispunjena — zatekao je kod kuće kovčeg pun-puncat novca.

Žalosno je bilo to što je imao da ispriča: ne može ostati kod kuće, mora opet natrag. Mora čak umreti, prožderaće ga jedna divlja životinja, i to zbog toga što se usudio da uzabere tri ruže.

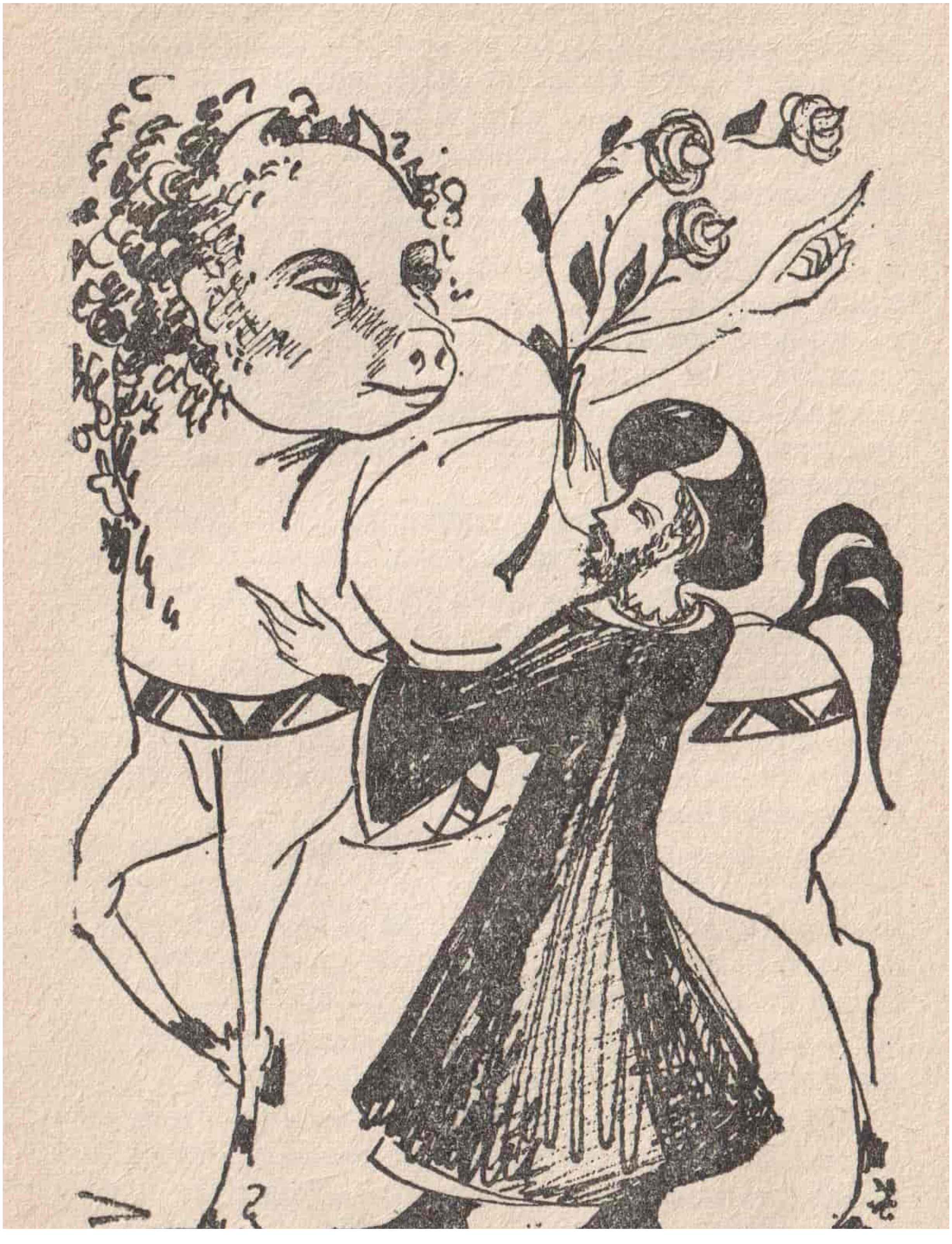

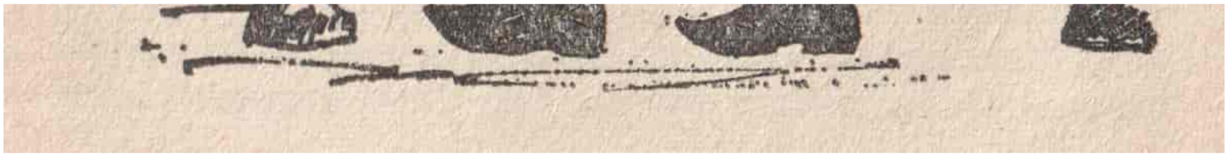

To je bilo dovoljno za dve starije, i kad to čuše, napadoše najmlađu: samo je ona kriva što, otac eto, mora umreti. I onda opet padoše mnoge ružne i teške reči.

— Ne, oče — reče najmlađa — do toga ne sme doći, ti ne smeš umreti mene radi. Usešću na konja, i otići ću da ja umrem umesto tebe.

Sestrama bi ovo sasvim pravo, ali otac ne htede na to da pristane. Najmlađa, međutim, ostade uporna, usede na konja i ode. Roditelji prolišе grozne suze, dok se sestre radovahu što sad porodično bogatstvo neće morati deliti s njom i što će se za njih opet naći prosilaca.

Najmlađa trgovčeva kći išla je po očevu uputstvu istim putem kojim je on išao, a kad je stigla cilju, sve je tamo i sad bilo otvoreno — i kapija i vrata. Prođe kapiju i vrt i uvede konja u staju. Vesela nije bila, ali je mirno čekala da se divlja životinja pojavi.

„Bolje pre nego posle“, govorila je samoj sebi, misleći na užasan kraj.

No divlja životinja ne pojavi se ni s jedne strane. Ona onda uđe u dvor. Prolazeći odajama, dođe do vrata nad kojima je bilo napisano zlatnim slovima: „Soba za našu novu kraljicu." Uđe u tu sobu, nađe postavljen sto, sede i rado se prihvati jela i pića.

Tek posle obeda oseti umor u svem telu i pođe da traži kakvu postelju. Ubrzo se nađe pred vratima s natpisom: „Ložnica za našu novu kraljicu.“ Što je tu bilo lepo i sjajno! Kad je legla, činilo joj se da se penje na nebo. Zaspala je, i spavala slatkim dubokim snom.

Probudila se sutradan u pozno jutro i sa divljenjem gledala veličanstveni sjaj svud oko sebe. No ubrzo se setila zbog čega je ovamo došla i šta je ovde čeka, te se plačući uze pripremati za smrt.

Uto se začu se strašno urlanje, o kojem je otac pričao, i težak topot nogu, sve bliži i bliži, i čudovište upade u sobu. Ona odmah priznade da je došla umesto oca, da umre za njega, da je otac njoj za ljubav uzabrao ruže, i da je u svakom času spremna da umre.

— Danas još ne! — izreče divlja životinja, pa se okrete i ode tupkajući teškim nogama. Dugo se za njom čulo njezino ružno urlanje.

Razgledajući obdan dvorske odaje, dođe trgovčeva kći do jedne sobe u kojoj su na policama bile poređane mnoge lepe knjige, a na svakoj knjizi stajalo napisano zlatnim slovima: „Za našu novu kraljicu." Ona uze da čita, i čitala je dok joj je to bilo prijatno, a kad je osetila glad i žeđ, znala je gde može naći postavljen sto, te je jela i pila što je htela i koliko je mogla.

Tako je u tome dvoru proživela devet dana. Svakog dana posle obeda dolazila joj je životinja. Ne čineći joj nikad nikakvo zlo, spustila bi se na pod pokraj nje, a katkad joj se i umiljavala. Tako se polako već bila navikla na nju, pa kao da ju je malo i zavolela, i čak se radovala kad je, po tupkanju, čula da joj dolazi.

Čim je životinja osetila da je devojka gleda s poverenjem, zatražila je od nje poljubac, i to je zatražila više puta, a ne samo jednom. Ona se zgrozila od tog zahteva. Mislila je:

„Bolje umreti nego to učiniti!” I odbila je da je poljubi. Onda se divlja životinja uvek okretala i odlazila žalosna.

Jednoga dana, kad je sela za sto, nađe devojka u tanjiru zlatan prsten. Uzme ga, natakne i vidi da joj pristaje za prst. Kad je onda opet došla životinja, zapita je da li ga sme zadržati.

Da, sme — reče životinja — taj prsten njoj i pripada, ona čak može, kad ga ima, nešto i da poželi, nešto što joj je najmilije, za čim najviše žudi.

Kad je tako, ona bi onda htela samo da vidi kako je kod kuće, da li su joj se sestre udale, šta rade majka i otac i nisu li zbog nje smrtno ojađeni.

Onda — reče životinja — neka pred spavanje skine taj prsten i stavi ga kraj sebe, ali neka ne zaboravi da ga izjutra opet natakne na prst, inače bi bilo zlo. A za to vreme dok joj prsten ne bude na prstu, ona će biti kod kuće i sve će moći da vidi.

Tako ona vide da su joj se sestre udale za one koji su ih ranije prosili pa su opet došli; da su joj otac i majka od brige i žalosti za njom oronuli i ostareli i da od plača samo što nisu umrli, jer su držali da nje nema više u životu.

Potom su divlja životinja i trgovčeva kći živeli jedno vreme sasvim srećno. Samo tada kad bi životinja tražila od devojke da je poljubi, a ona bi to odbila, postajalo je čudovište vrlo žalosno.

Ima li možda još kakvu želju?

Da, ima. Želela bi da razgovara s roditeljima. Rekla bi im da joj divlja životinja nije učinila nikakvo zlo, da je još živa i da joj je dobro.

Onda neka opet pred spavanje skine prsten i kad se bude probudila, biće kod roditelja. Sme jedan čas ostati s njima u razgovoru, ali ne sme zaboraviti da opet natakne prsten čim vreme od jednog časa bude isteklo.

Morala je svečano obećati životinji da će tako učiniti.

Ali kad je jedan čas protekao, više nije mislila na prsten. A u trenutku kad je na prsten pomislila, odlučila se: ne, neće više otići tamo i zašto, na kraju, treba da provede život s takvim čudovištem?

Nije, međutim, dugo potrajalo, kad je ipak poče pritiskivati na srcu što se ne drži svečano izrečena obećanja; ona, čak, oseti čežnju za tom životinjom i obuze je strahovanje za nju.

I onda se oprosti s roditeljima, natakne prsten na prst i odmah se stvori opet u dvoru. Ali nigde da nađe životinju. Zvala ju je na sav glas, jadikujući protrčala kroza sve odaje u dvoru, no nigde ništa ni videti ni čuti. Onda pohita u vrt. Nađe je tamo gde leži, leži mrtva — mislila je — jer se nije micala. Od bola i jada u srcu zaboravi sasvim da je to ružna životinja, baci se na nju i poljubi je.

U tom trenutku odjednom nestade divlje životinje i pred njom stajaše sada lep, mlad čovek. To je bio sin jednoga kralja i njemu je pripadao taj velelepni dvor i sve što je bilo u njemu i oko njega.

On je bio najlepši kraljević nadaleko, i zato što nije hteo da uzme za ženu osobu koja ga je želela za muža, jedna stara veštica začarala ga je u onu ružnu životinju. Samo devojka koja bi ga kao takvu rugobu htela da poljubi, mogla ga je osloboditi začaranosti. Ta njegova spasiteljica bila je ona, najmlađa trgovčeva kći.

Onda se njih dvoje, mladi kraljević i lepa trgovčeva kći, sjedine venčanjem, jer se i njoj veoma svideo lepi kraljević. On ubrzo postade kralj„ a ona gospođa kraljica, i živeli su u najlepšoj slozi silno voleći jedno drugo. Njene sestre jamačno su joj mnogo zavidele na sreći. Stari njeni roditelji pohodiše je u dvoru, radovahu se svim srcem i osećahu se srećnima.

Ova pripovetka je istinita, i ako srećni kralj i kraljica nisu umrli, žive još i danas.

CRVENI VILENjAK

Bio negda jedan plemić pa imao jedinca sina, koji je vanredno lepo svirao u flautu i na citri.

Jednoga dana, kad je junkeru(2) bilo oko dvadeset godina, pričao mu neki prosjak o hercegovoj kćeri, neobično lepoj devojci, koja se još nije udala, jer joj još nije došao pravi mladožeša.

I onda se, tako, mladi junker ponadao da je, možda, on taj pravi, a, bogme, ni herceška stolica ne bi mu baš bila naodmet.

I tako junoša napiše princezi pismo. Velikom veštinom pisanja nije se baš odlikovao, no tako je nekad bilo i sa drugima: zar sinovi plemića da idu u školu?

„Draga gospođice princezo“, glasilo je njegovo pismo, „pošto sam doznao da se još niste udali, jer vam još nije došao vaš pravi mladoženja, i pošto sam još mlad, pitam vas, eto, da nisam možda ja taj pravi. Vaš junker Hans.“

Pismo pošalje hercegovoj kćeri po jednom sluzi, te prođe neko vreme dok se sluga nije vratio. Doneo mu je takav odgovor da je mladi junker zadugo izgubio volju da misli na ženidbu. Ona mu je pisala da je iz njegova pisma videla kako je on i suviše glup da bi mogao postati makar herceški čobanin, a neki moli vitez ili čak princ-suprug.

Ali mu devojčin odgovor ipak nije izlazio iz glave i tako odluči da se za doživljeno poniženje osveti gordoj princezi. Ocu reče kako pre nego što bude postao vitez hoće da krene u pustolovine i prođe kroz svakojaka iskušenja i nezgode, a potom će se vratiti kući i misliće na ženidbu. Spremi i ponese svoje bolje odelo, skupa s flautom i citrom, uzme novac kojim ga je kum na krštenju obdario, a onda se oprosti s roditeljima i ode.

Na putu se sretne s jednim prosjakom, koji je svoje odelo smotao u zavežljaj i nosio ga na leđima, otkupi mu zavežljaj, navuče dronjavo prosjakovo odelo preko svojeg i tako nastavi put do herceškog dvora.

Prijavi se u dvorskoj kancelariji, u jednoj pobočnoj zgradi, i upita da li je dvoru potreban čobanin; on je voljan da stupi u službu gospodara hercega i čuva mu ovce.

— U dobri čas, dragi prijatelju! — reče mu činovnik. — Dolaziš nam kao po poruci. Upravo Juče oterali smo našeg bivšeg čobanina; ni taj, kao ni svi drugi pre njega, nije bio nizašto. Svima redom, kako jednima tako i drugima, vazda su nestajale ovce. A u noćima posle takvih gubitaka svagda bi gospodar herceg patio od teških bolova. Pazi, dakle, dobro! Nije u nas nimalo lako biti čobanin.

Tako se neznani junker Hans primio službe čuvara ovaca i odmah na samom početku uvideo da nije nimalo lak posao biti herceški čobanin: tri stotine ovaca morao je preko jedne strašne kotline oterati u gustu šumu, gde se na jednom brežuljku nalazio u razvalinama dvor od kojeg nije više ostao nijedan čitav zid.

Ali on se, ipak, nije bojao da tamo otera ovce na pašu, i prvog dana izvršio je zadatak sasvim dobro. Kad je uveče prebrojao ovce, nijedna od tri stotine nije mu nestala. Isto tako bilo je i tokom cele prve nedelje: sve su mu ovce ostale na broju.

Čuvanje ovaca je, međutim, vrlo dosadan posao kad pored toga nema da se radi i šta drugo — mnogo dosadaniji od čuvanja koza. On je već bio pretražio sve kutke i budžake starog dvora i pokraj srušena luka jedne od negdašnjih kapija našao povelik kamen. S tog mesta mogao je da motri na kretanje stada, a na kamenu, kao na kakvoj klupi, moglo se udobno sedeti. I tako bi on tamo seo, uzeo u ruke flautu i zabavljao svirkom sebe i svoje ovce i jaganjce.

Nije dugo ni svirao, kad iz kapije u podnožju dvora iziđe jedan u crveno obučen čovečuljak duge sede brade, i ćuteći slušaše svirku.

Čobanin je i dalje veselo svirao i nije video čovečuljka. A kad se uveče vratio u dvor i prebrojao ovce, sve su opet bile na broju.

Prošla je jedna sedmica otkako je Hans pasao ovce uz svirku — kad se jednom okrete i spazi crvenog čovečuljka-vilenjaka. Ali se ne prepade, nego sviraše u flautu i dalje, a vilenjak slušaše.

Tako je proticala sedmica za sedmicom, vilenjak je dolazio sviraču i slušao njegovu svirku, pa su i razgovarali o sviranju i o ovcama, i svi se u dvoru čudili što herceg već poodavno nijedne noći nije osetio nikakve bolove i što čobaninu nikad nije nestalo nijedne ovce. O tome su svi u dvoru govorili — a i princeza je čula kako se svi tome čude.

I radoznala, kakve su već žene, sišla je u dvorište i došla do tora za ovce da vidi novog čobanina. On je kraj tora imao lepo uređenu sobicu, širok krevet sa slamnjačom, pokrivačem i jastukom, malu peć, koju bi naložio kad se pokatkad sav prokisao vraćao kući sa ovcama te sušio odelo, i jedan kovčeg u kojem je pod ključem držao ono malo stvari što ih je imao.

I kad je princeza došla, on je baš sedeo za stolom i svirao na citri, tako lepo da je napolju slavuj prestao da peva i samo slušao. Ona je stojala pod prozorom njegove sobice, slušala ga kako svira, bistre joj suze navrle na oči, divila se i čudila kako jedan tako lep i neobičan svirač može da bude samo običan čobanin.

I svaki dan dolazila mu je pod prozor i svake se večeri htela da maši kvake na vratima, da ih otvori i uđe, a ipak se nije usudila, dok se jednom vrata ne otvoriše i ona se nađe u sobici.

I opet je svake večeri dolazila lepom sviraču i slušala i veselila srce divnom svirkom i — onda se jedne noći, eto, dogodilo, i ona nije znala kako se to dogodilo. I otišla je žalosna što on nije vitez nego samo siromašan čobanin.

I dalje mu se svake večeri dolazila i slušajući njegovu svirku na citri smejala se i plakala, i svakog jutra isterivao je Hans ovce na pašu, razgovarao s vilenjakom i pričao mu kako je postao čobanin i kako se hteo osvetiti, jer je bio uvređen, no kako sada jako voli princezu i hteo bi se njom oženiti, a kazao mu je i kako se, eto, dogodilo. Vilenjak je, pak, njemu pričao kako su se drugi čobani bacali na nj kamenicama i kako zbog toga nisu imali sreću s ovcama.

Bio je kraj godine, i nastala je nova godina, a Hans je i preko zime isterivao ovce na pašu, jer se sneg u dubokoj kotlini nije nikad održao. I tako je došlo vreme kad se među službenicima u dvoru počelo nešto zuckati, pa je, naposletku, doznao za to i sam herceg. Strogo je uzeo kćer na ispit, no ona nikako nije htela reći ko je to bio, jer je i suviše dobro znala kako joj je otac ponosit velikaš.

Tada stari dvorski sveštenik posavetuje očajnog hercega šta da radi.

— Zapitaj boga, gospodaru herceže! — reče mu stari sveštenik.

I tako herceg sazove sve viteze u svojoj državi i kaže im da među sobom dele megdan, pa ko na kraju bude pobednik, dobiće princezu, njegovu kćer, za ženu. Jer po rečima starog sveštenika, takmičenje boraca će se tako odvijati da će otac deteta biti pobedilac.

Uveče je princeza opet došla čobaninu i ispričala mu šta je odredio herceg, njen otac, i kako joj je teško i bolno što je on samo običan čobanin. I za uspomenu dala mu je jednu maramicu na kojoj su bili izvezeni kruna i njezino ime, i onda se oprostila s njim.

Ujutro je Hans opet poterao ovce ka starom dvoru i bio je zamišljen i neveseo. No kako se čudom začudio kad se našao ne pred ruševinama nego pred jednim potpuno očuvanim dvorom i tvrđavom. Tamo gde je pre ležao njegov kamen, stajala je sada kamena klupa, a na klupi sedeo je stari vilenjak.

— Hi-hi! — smejao se vilenjak mašući glavom i dajući mu time znak da pohita k njemu. A kad mu je Hans prišao, povede ga vilenjak kroz kapiju i odvede u jednu veliku dvoranu u pozadini dvora, u kojoj se nalazilo mnoštvo raznovrsna oružja.

— Evo, uzmi odavde oružje koje ti je najpogodnije — reče mu vilenjak — usedni na konja pa idi da deliš megdan i osvojiš svoju draganu. Ti si se prema meni uvek lepo držao i valjano se za mene starao, pa će ti i dalje dobro biti.

Zatim ga vilenjak odvede i do staja, u kojima je bilo mnogo konja, a među njima i tri osedlana, jedan mrkov, jedan vranac i jedan belac.

— Tri dana valja ti se boriti; uzmi svakog dana odmorna konja. — Tako ga vilenjak posavetuje, a onda nestane.

A šta je bilo s ovcama?

Kad se opremio i izjahao, ugleda Hans vilenjaka dole kod ovaca i vide kako se sve stado kreće s njim i oko njega. I tako spokojan, požuri ka mestu svečanosti, gde su već bili otpočeli viteški dvoboji. Hrabro su se takmičari među sobom borili, jer svaki bi se od njih radovao kad bi jednom postao herceg države.

No najsrčanijim i najboljim borcem među svima takmičarima pokazao se junker Hans, koji je, ne otkrivajući vizir, izišao na megdan i kao nepoznat ostao pobedilac. A kad posle borbe htede da skine šlem, konj mu se odjednom prope, a zatim u velikom skoku preskoči ogradu poprišta borbe i odjuri natrag ka starom dvoru, te tako Hans ostade do kraja nepoznat. Uveče se kao čobanin vrati kući, onako kao i uvek dotada: sa svima ovcama.

Idućeg dana dojahao je Hans na konju vrancu, koji je na kraju, isto tako kao prethodnog dana mrkov, preskočio ogradu, te Hans nije kao pobedilac skinuo šlem, i tako opet niko nije znao ko je on.

Onda je osvanuo treći dan takmičenja. To ga, trećeg dana dojahao je Hans na kao sneg belom konju, u zlatnoj opremi i s malom krunom na šlemu, i pogledi svih prisutnih bili su uprti u njega. Toga dana on se borio još mnogo srčanije i veštije. Samo se u poslednjem sudaru dogodilo da ga zalutala sulica jednog takmaca pogodi po listu na nozi i obrani.

Ali kad je opet došlo vreme da skine šlem i kaže se, i kad su svi ljudi radoznalo čekali da vide i čuju ko je taj kraljevski pobedilac, njegov belac se odjednom prope, a zatim u silnom skoku preskoči ogradu borilišta i pojuri natrag ka starom dvoru. Tako je pobedilac takmičenja ostao do kraja nepoznat, a kad je bilo uveče, opet su sve herceške ovce na povratku u tor prelazile duboku kotlinu i za stadom je išao, okrvavljene noge i hramljući, čobanin Hans.

Kod kuće legne Hans u krevet i lepom maramicom što ju je dobio od princeze zavije ranu na listu. Idućeg dana tresla ga je groznica i nije mogao isterati ovce na pašu.

U brizi za valjanim čobaninom, upravnik dvorskih dobara pošalje odmah po kraljevskog lekara, koji se nalazio u dvoru. Lekar dođe, vide kao zavoj maramicu s krunom i imenom hercegove kćeri, pregleda ranu, ispere je, brižljivo previje melem na ranu i dobro zavojem sveže, a onda s maramicom ode pravo hercegu i o svemu ga izvesti. Herceg naredi da se čobanin pozove k njemu.

I onda gore, u dvoru, isprića Hans hercegu svoju povest. Kaže mu da je on junker i da se hteo osvetiti princezi za uvredu koju mu je nanela u pismu; ispriča mu kako je postao čobanin, lepo svirao u flautu i na citri, i kako mu je kod ovaca prišao crveni vilenjak i došla princeza, i kako se onda, sve, dogodilo. Ispriča mu i povest o dvorani oružja za viteške borbe i stajama za konje u začaranom dvoru, i kako mu je konj, prvog dana mrkov, drugog dana vranac, a trećeg dana belac, svagda preskočio ogradu borilišta pre nego što je stigao da skine šlem i kaže svoje ime, i kako je naposletku ranjen u list na nozi zalutalom oštricom koplja jednog takmičara.

Pažljivo ga je herceg slušao, a onda rekao:

— Vidim da si ti istinski mladoženja moje kćeri i ja vam dajem blagoslov da se venčate.

Tada nastade takav potres i lom kao da sav svet propada: to je bio znak da je došao kraj začaranosti celog kraljevskog dvora na brežuljku s one strane duboke kotline i da je začaranost priveo kraju junker Hans. Stari majušni vilenjak bio je pre mnogo godina veliki kralj i kao takav vrlo gord. I kad je jedan susedni knez, predak sadašnjeg hercega, zaprosio ruku njegove kćeri, on ga je odbio s porugom i podsmehom. I onda je mladi prosilac začarao dvor i kralja da živi kao vilenjak i da ne bude oslobođen začaranosti dok god se jedan čobanin ne oženi kneževskom kćeri.

I tako se to obistinilo i čobanin-svirač je postao veliki kralj. No preko praga starog dvora on je prelazio uvek s ljubavlju i strahopoštovanjem.

NAGA ROBINjICA

Bio neki trgovac koji je imao tri sina. Pošavši na put po novu robu, povede sa sobom dvojicu starijih sinova da nauče što im je valjalo znati kad budu sami odlazili da kupuju trgovačku robu.

I kad je jednom trebalo poći po novu robu, reče trgovac dvojici starijih sinova neka sad sami odu u Siciliju i kupe šta treba.

— Za vas je — reče im — putovanje zadovoljstvo, a za mene je već tegoba.

Tada trgovčev najmlađi sin — ime mu je bilo Johan — stade moliti oca za odobrenje da i on pođe sa braćom. Dva starija brata ne htedoše sprva ni čuti o tome, ali Johan toliko saletaše oca molbama da trgovac naposletku reče dvojici starijih sinova:

— Zašto ga ne biste povezli sa sobom? Neće mu škoditi da malo vidi sveta. — I onda da najmlađem tri stotine guldena, da potpuno nezavisno od braće kupi za taj novac što mu se bude svidelo.

Kad su stigli u Siciliju i odseli u jednoj gostionici, kaže najstariji brat gostioničarskom sluzi da njih dvojicu starijih probudi rano izjutra, a da o tome najmlađi ništa ne zna. A gostioničara zamoli neka pripazi da najmlađi ne izlazi iz kuće, jer bi u tuđem velikom gradu mogao da zaluta i da se ne snađe.

Kad se najmlađi ujutro probudio, stariji su već bili otišli u grad. A kad htede izići iz gostionice, gostioničar pokuša da ga zadrži u kući da se u velikom gradu ne bi izgubio. No Johan reče:

— Ni brige te za to! Toliko umem čitati da ću po nazivu ulica već znati kako odavde odem tako i da se ovamo vratim.

I tako iziđe, pa, idući iz ulica u ulicu, ode naposletku do na kraj grada i do groblja. Pred grobljanskom kapijom nalazila se široka klupa a na klupi jedan leskovac. I dok je još Johan tamo stojao i radoznalo posmatrao neobičnu klupu, dođe sprovod. Ljudi izvadiše mrtvaca iz sanduka, položiše ga na klupu i htedoše da ga šibaju. Na njegovo pitanje zašto to čine, ljudi mu odgovoriše:

— Pokojnik je ostao dužan sto guldena, i zato će dobiti sto šiba leskovcem.

Na to Johan reče:

— Ja to ne mogu gledati i isplatiću sto guldena.

Ljudi se tim zadovolje, ponesu mrtvaca do rake, Johan pođe za sprovodom i na grobu očita molitvu za pokoj duše umrlog.

Onda pođe dalje i dođe, da prostite, u Strvodersku ulicu. Psi jurnuše na nj lajući; u gomili pasa nalazila se i jedna pudlica — malo, čupavo, belo kuče. Iziđe strvoder da vidi zašto psi laju, pa ugledavši Johana gde stoji i posmatra kuče, upita ga ne bi li, možda, hteo kupiti tog čupavca.

— A koliko staje? — zapita Johan.

— Pedeset guldena — odgovori strvoder.

Johan kupi kuče i pođe s n>im dalje.

Ubrzo se nađe u Ulici robova. Vide jedno devojče kako ozgo s prozora gleda na nj. Devojčetu je moglo biti dvanaestak godina. Johanu se robinjica veoma svidela. Sa drugog, pak, prozora motrio je gospodar roblja, koji vide kako se Johan jako zagledao u devojče. I sad Johan upita gospodara roblja šta traži za robinjicu.

— Sto guldena — odgovori trgovac robljem.

Johan pristane da mu toliko plati i trgovac naiđe s nagom robinjicom i proda mu je. Sad je Johan imao golo devojče, kojem je još morao kupiti m haljinu. To ga je stalo drugih pedeset guldena, i tako je njegovih tri stotine guldena bilo utrošeno.

Kad se vratio u gostionicu, braća su mu već bila tamo i već natovarila robu. A kad su videli Johana gde dolazi sa devojkom i kučetom, naljutiše se i htedoše da ga ostave i da ga ne povedu sa sobom kući. Ali se gostioničar zakači s njima i reče:

— Kako možete i pomisliti da ostavite ovde brata, i kako da se, on sam i bez novca vrati kući? Ako je uradio šta rđavo, otac će ga već kazniti.

Onda braća popuste i povezu Johana s njegovim devojčetom i belim čupavim kučetom.

Kad su stigli u roditeljski dom, otac je već bio kupio dve kuće sa dućanima za dva starija sina, da u svojim domovima sami gazduju i u vlastitim dućanima samostalno trguju. Svoju, pak, kuću namenio je Johanu. Otac ne kaza ništa nepovoljno što je Johan kupio devojče i pudlicu. On samo reče:

— Možda će to jednom biti na njegovu sreću.

Ubrzo posle toga pošalje otac Johana u drugi grad da uči trgovačku školu, a devojče ostane kod kuće. Trgovac i njegova žena zavoleše mladu devojku, veoma je bila pametna, vrlo vredna, uredna i čista. Rasla je i razvijala se; s vremenom, postala je najlepša devojka u celom gradu.

Kad je Johanu isteklo vreme školovanja u tuđem gradu i kad se roditelji spremahu da odu tamo i dovedu sina kući, zamoli ih devojka da povedu sa sobom i nju. A kad su stigli u onaj grad, zamoli ih da joj odobre da prvo ona dočeka i primi Johana.

Trgovcu i njegovoj ženi godilo je što devojka tako voli njihova najmlađeg sina i odobre joj da €ude prva. I kad devojka ugleda Johana, pohita mu u susret, obisnu mu se o vrat i, grleći ga, poljubi u usta i u oba obraza. I posle, kad su bili kod kuće, videše roditelji da se njih dvoje, Johan i njegova devojka, veoma slažu sobom. Tada trgovac reče ženi:

— Bio bi greh ne dopustiti im da se uzmu.

Tako se ubrzo obavi njihovo venčanje i odsvadbuje svadba, a potom zameni Johan oca u poslovanju.

Posle nekoliko godina, kad mu se stovarište ispraznilo, morade Johan krenuti na put da bi nabavio novu robu. Žena mu tada reče da ne ide u Siciliju nego da ode u Carigrad. Preda mu jednu zastavu da je istakne na lađi kojom bude plovio, a kad se bude ukrcao u lađu reče mu da se ispale tri topovska metka, a isto tako i pri iskrcavanju.

Prispevši u Carigrad, naredi Johan tri topovska pucnja kad bude silazio s lađe, a i zastava koju mu je dala žena bila je istaknuta na lađi.

To, međutim, ču i vide jedan pukovnik, koji pohita k caru i javi mu kako se neki stran trgovac drznuo da izlazi iz lađe s počastima kakve priliče samo njegovu carskom veličanstvu. Na to car naredi da trgovca uhvate i obese.

Posle tri dana povedu Johana k vešalima. Poneta je i njegova zastava. Mnogo ljudi pošlo je za osuđenikom, a među njima i jedna otmena gospođa, koja je išla tik iza zastave pažljivo je razgledajući. Ona vide da je to lepa, umetnički, od čovečje kože izrađena zastava, na kojoj je u sredini bilo nešto belo. Gospođi se sve činilo kao da je to belo, u stvari, nekakav zapis.

I kad je povorka već došla sasvim blizu vešala, izvadi gospođa iz torbice belu maramicu i da njom znak da stanu. Tada i drugi uzeše razgledati zastavu i zaista utvrdiše da ono belo na sredini predstavlja vrlo lepo izvezen zapis na turskom jeziku, koji je glasio:

„Turski car treba stranog trgovca da obdari tovarom najfinije kadife i svile i druge skupocene robe, jer je trgovac iskupio iz ropstva njegovu kćer, i njegova kći je sada srećna žena toga stranog trgovca.

Čim je pukovnik pročitao zapis, ode i izvesti o tome cara, na šta car dođe lično, oslobodi odmah trgovca i Johan umesto vešala, dobije na poklon punu lađu robe.

Onda pukovnik reče caru kako ne bi trebalo pustiti careva zeta da sam plovi preko mora, na kojem ima tako mnogo gusara. Trebalo bi da se na lađi nađe četa vojnika, i ako je caru po volji, on, pukovnik, mogao bi biti starešina te čete. Car se s tim saglasi i pukovnik se s Johanom ukrca u lađu.

Pukovniku se, međutim, stalno vrtela po glavi misao kako da podiđe carevoj kćeri i navede je da njega uzme za muža te da tako on postane carev zet. I jedne noći, kad su već bili nasred mora, pozove Johana pod izgovorom da mu pokaže jedno morsko čudovište. I kad se Johan nagnuo preko daščane pregrade i zagledao u vodu, ščepa ga pukovnik za noge i strmoglavi u more.

Johan potonu, ali u času kad ga je voda izbacila opet na površinu, dolete ptica grifon i odnese ga u svoje gnezdo. Pukovnik se tome obradova; mislio je da ga je grifon odneo svojim grifončićima i da će ga oni požderati.

Kad je pukovnik došao trgovčevoj ženi i kad ga je ona zapitala šta je s njenim gospodarem, ispriča joj kako se dogodila nesreća i kako je njenog gospodara odnela ptica grifon.

— No ja ću se — reče joj — starati da ti naknadim gubitak; biću ti zaštitnik, iako me hoćeš za muža, možemo se, posle izvesnog vremena, venčati.

Trgovčeva mu žena na to odgovori:

— Što se mene tiče, to neće ići tako brzo. Mi smo proveli u braku sedam godina, i sad ću da provedem sedam godina u žalosti za mužem.

Pukovnik se morao zadovoljiti s tim.

Sedam godina još nije bilo prošlo, a pukovnik se već poče spremati za svadbu. Ali kad je došao određeni dan i sve bilo spremno za venčanje, donese ptica grifon trgovca njegovoj kući i spusti ga pred kapiju. Čovek uđe u kuhinju i sede na jednu klupicu. U toku sedam godina bile su mu narasle dugačke vlasti a brada mu dopirala do polovine grudi, bio je slika i prilika divljaka, i niko ga nije poznao.

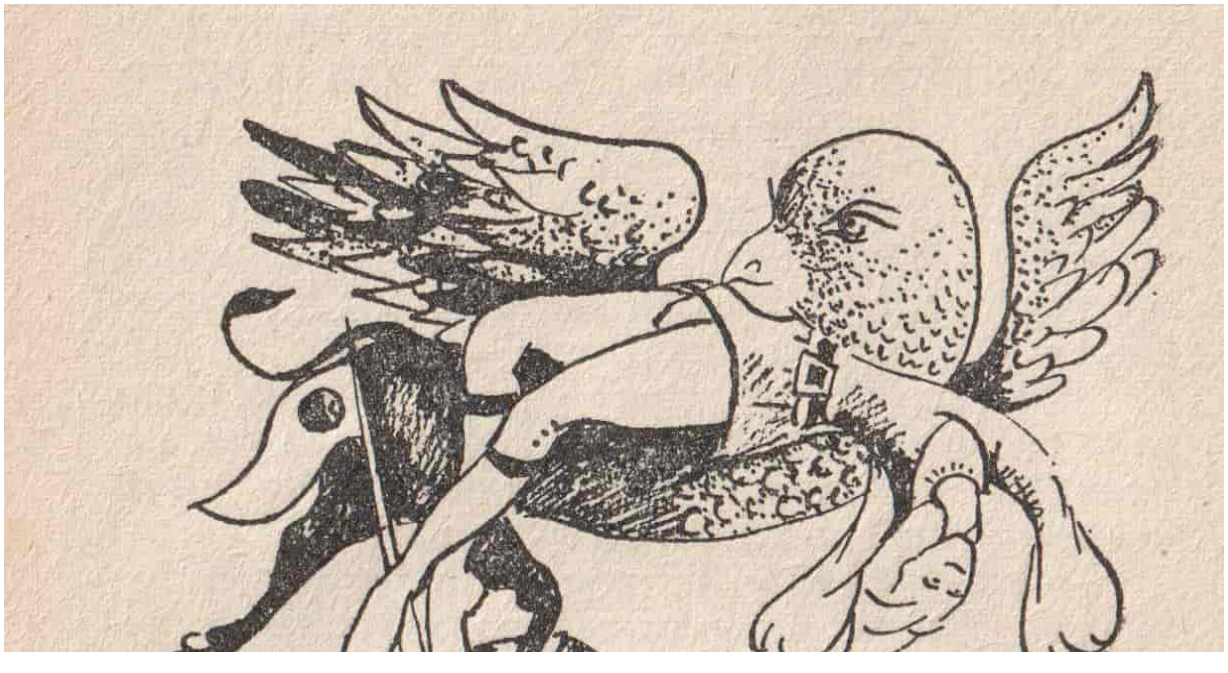

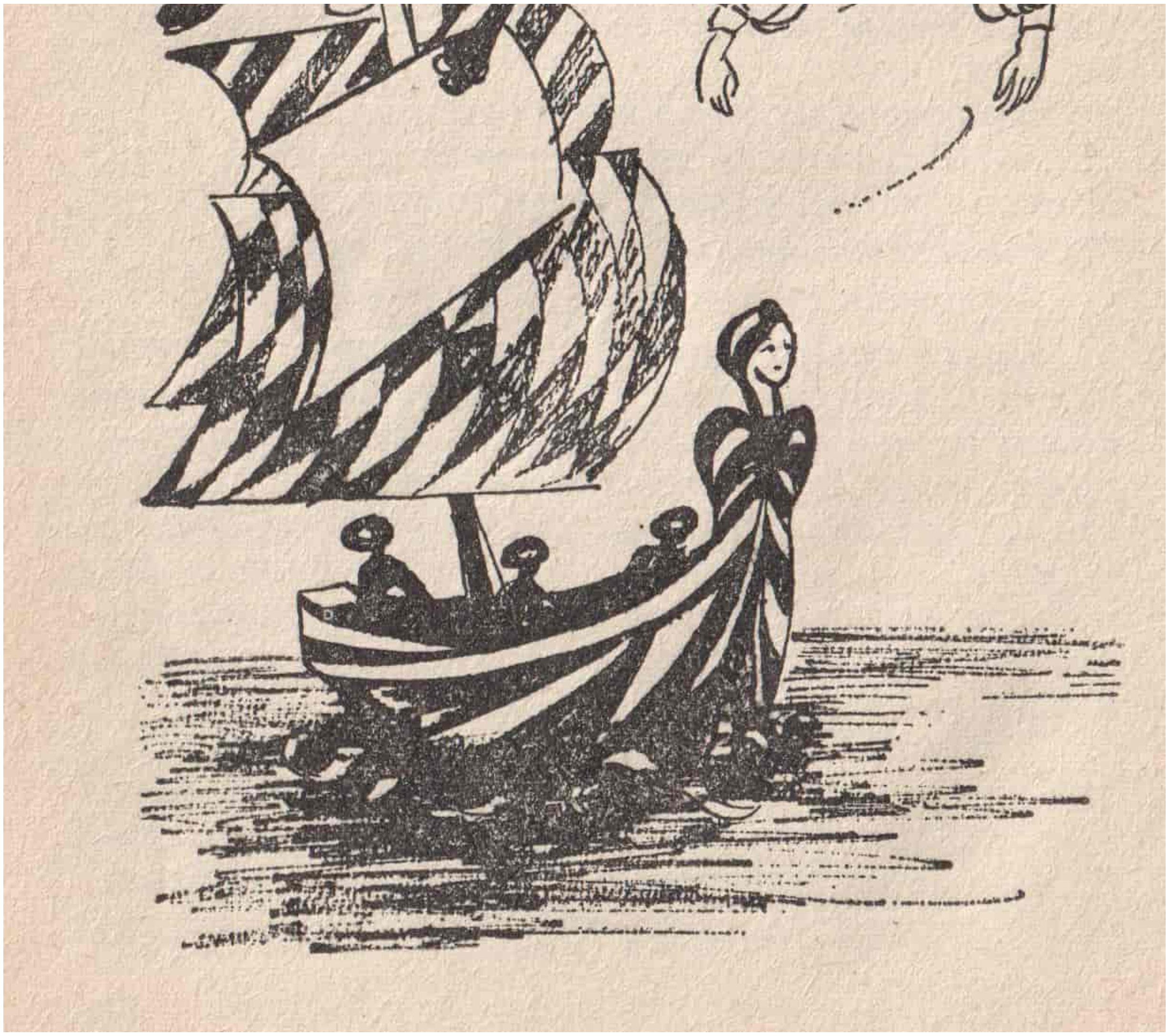

Trgovčeva žena je već bila obukla venčanicu, kad uđe u kuhinju da vidi je li tamo sve u redu. Uđe za njom i bela pudla, koja se svih sedam godina nije od nje nijedanput odmakla. No sada otrča od nje do prosjaka, skoči mu u krilo, lizne mu lice i stade mahati repom. Iznenađena, trgovčeva žena reče:

— To je zaista čudnovato: dosad se pudla ni~ kad nije odmicala od mene, a sad me najedanput ostavi i ode prosjaku.

— Da — kaže prosjak — to je zato što me ona poznaje, jer sam je ja kupio.

Tada u ženinoj glavi sinu, iziđe iz kuhinje i naredi da se spremi kupatilo. Prosjak morade u kupatilo, te ga ošišaše i obrijaše. A kad je sve to bilo obavljeno, ona ga poznade, silno se obradova, zagrli ga i poljubi. Donese njegovo odelo što ga je nosio kao mladoženja a posle venčanja u svečanim prilikama i reče:

— A sad ćemo opet, kao negda, da proslavimo naš novi svečani dan.

Pukovnika, pak, uhvate i spale na lomači.

Ptica grifon, koja je sedam godina donosila trgovcu hranu, bila je duša onog mrtvaca kojeg je Johan spasao od nečasne sahrane.

BRAĆA BLIZANCI

Pre mnogo godina živeo jedan siromašan ribar sa ženom u kućici kraj jezera. Dece nisu imali, a jako su želeli da ih imaju.

Jedne noći sanja ribar kako je kraj mosta na jezeru ulovio veliku ribu, pa glavu dao kobili, stražnji deo kuji, prednji deo ženi, a rep zakopao pod strehu.

U prvi mah ne pridavaše ribar tome snu nikakvu važnost, ali kad je isti san sanjao i treći put, ode do mesta gde je jezero oticalo u reku i gde se preko mosta prelazilo na drugu obalu. Poče tamo da peca i jedna velika riba, upravo onako kako je sanjao, zagrize meku. On je hitro izvuče, raspori je i glavu da kobili, prednji deo podele i pojedu on i žena, stražnji deo da kuji vezanoj za lanac kraj štenare, a rep zakopa uz kućnu klupu pod strehom.

Nije posle toga dugo potrajalo, kad kobila postade suždrebna, kuja suštena, a i u žene je nešto bilo, pod strahom, pak, iznikoše, malo-pomalo, dva mača.

A kad se vreme navršilo, uze ribar dva mača i skloni ih u kovčeg, postade otac dvaju zdravih muškarčića, u kuje se nađoše dva šteneta, a u kobile dva ždrebeta.

Sad su ribar i njegova žena imali, dabogme, više posla nego dotad, jer su sve sami održavali, dečaci su morali ići u školu, a rasli su kao što raste drveće u šumi.

Kad je ribarevim sinovima bilo oko dvadeset godina, a ribar već osećao da stari, pozove ih k sebi i reče:

— Sinci, bilo bi teško i dalje ovako s vama dvojicom. Za vašu snagu ribolov ovde ne daje dovoljno posla — za to je ovo jezero premaleno. Zbog toga valja da jedan od vas pođe u tuđinu i počne šta drugo.

— Oče — odgovoriše na to njih dvojica — mi ćemo porazgovarati o tome koji od nas treba da ode; samo bismo hteli da najpre okušamo sreću u lovu.

I onda odu nekoliko puta u lov. Ali nisu lovili onako kako se obično lovi, nego drukčije: razapeli bi veliku mrežu i stavili u nju mamac, pa otišli daleko i, iz daljine, velikom bukom poplašili i pokretali divljač; a kad bi se divljač približila mreži, osetila bi mamac i ulazila u klopku.

Tako su dva mlada lovca ulovila prvog dana dva medveda a drugog dva lava. Bilo je čudno što su i medvedi i lavovi, usplahireni i besomučni dok bi se koprcali u mreži, postajali pitomi kao psi čim bi ih se braća dotaknula svojim mačevima.

Tada jedan od dva ribareva sina, Sep(3), osedla konja, pripaše mač, naspe u jednu čašu pola peska pola vode, pruži čašu svome bratu Hansu i reče:

— Ja sada, dragi brate, odlazim u tuđinu i dajem ti ovu čašu da je držiš na senovitu mestu u svojoj spavaćoj sobi. Dok voda u čaši bude bila bistra, biće mi dobro; bude li se, pak, pesak u čaši uskomešao i zamutio vodu, ti dođi, tada će mi biti nužna tvoja pomoć.

Tako reče Sep, te se oprosti sa svojima, usedne na konja i ode; pratili su ga pas, medved i lav.

Putovao je devet meseci i gledao svet ne tražeći posla, hranu su mu donosile njegove životinje.

Onda na svojem putu dođe u jedan grad koji je izgledao sasvim neobično: na kućama visile crne zastave, prozori svuda bili zastrti crnim zavesama, a na ulicama mogla su se videti samo žalosna, duboko žalosna lica.

Sep se osvrte za prvom pogodnom gostionicom, tamo sjaha, te se postara i za smeštaj svojih životinja. A kad je u gostionici sedeo za čašom vina, obrati se ugostitelju s pitanjem zašto je ceo grad tako žalostan.

— Ah — odgovori mu na to ugostitelj — ti, mora biti, da si tek odskora ovde kad to ne znaš. Evo da ti kažem šta je i kako je s nama građanima, i zašto ćemo za dva dana ili morati ostaviti naš grad ili u njemu propasti.

— Kraj našeg grada nalazi se jezero u kojem prebiva jedan veliki zmaj koji već samim dahom odvuče u jezero svakog ko se približi obali. Otkako se to čudovište nastanilo u našem jezeru moramo mu svakog dana prineti na žrtvu jednu devojku.

— Kralj je već više puta objavio da će onome ko bude savladao zmaja dati svoju kćer za ženu, ali su zlo prošli svi koji su se usudili da iziđu pred čudovište i ogledaju se s njim.

— Tako smo dospeli do poslednje devojke: sutra treba da zmaju bude odvedena kraljeva kći. A onda nam ostaje preksutrašnji dan da se odavde iselimo ili da ovde dočekamo svoj kraj.

Idućeg dana ustane Sep rano izjutra, pojaše konja, iziđe iz grada i ode do blizu jezera, koje se već bilo blago talasalo, njegove životinje, pas, medved i lav, išle su za njim.

Nije tamo dugo čekao, kad gradom krenu crna povorka kao sprovod kraljeve kćeri, koja je jedino bila sva u belom. Čim su malo izišli iz grada, ljudi se oprostiše sa princezom i ostaviše je samu; bleda kao zid, ona pođe k obali i dođe do Sepa.

Tek što ju je Sep oslovio i rekao joj kako hoće da i nju i grad oslobodi od nemani, već se pojavi i zmaj da odvuče u jezero svoju žrtvu.

Ali, na zapovest svoga gospodara, životinje besno kidisaše i između njih i zmaja nasta divlja borba; Sep priskoči s isukanim mačem i jednim zamahom odseče čudovištu ogromnu glavu; iz nemani se izli bujica krvi, tako da celo jezero postade crveno; glava zmajeva kotrljala se strminom ka vodi, no pas bi brži, zakači je zubima i donese svome gospodaru.

Kraljeva kći, koja se skoro onesvestila od radosti, pade pred noge svoga spasitelja; on je sad, po zadatoj kraljevoj reči, njen dragi mladoženja i naslednik prestola i države.

I ribarev sin bio je obuzet radošću i ponosom: ponosio se što je pobedio neman, a radovao se i zbog same pobede i zbog dragocene nagrade što je tom pobedom dobiva. Ali mu se široki svet činio tako lepim da mu se htelo još putovati.

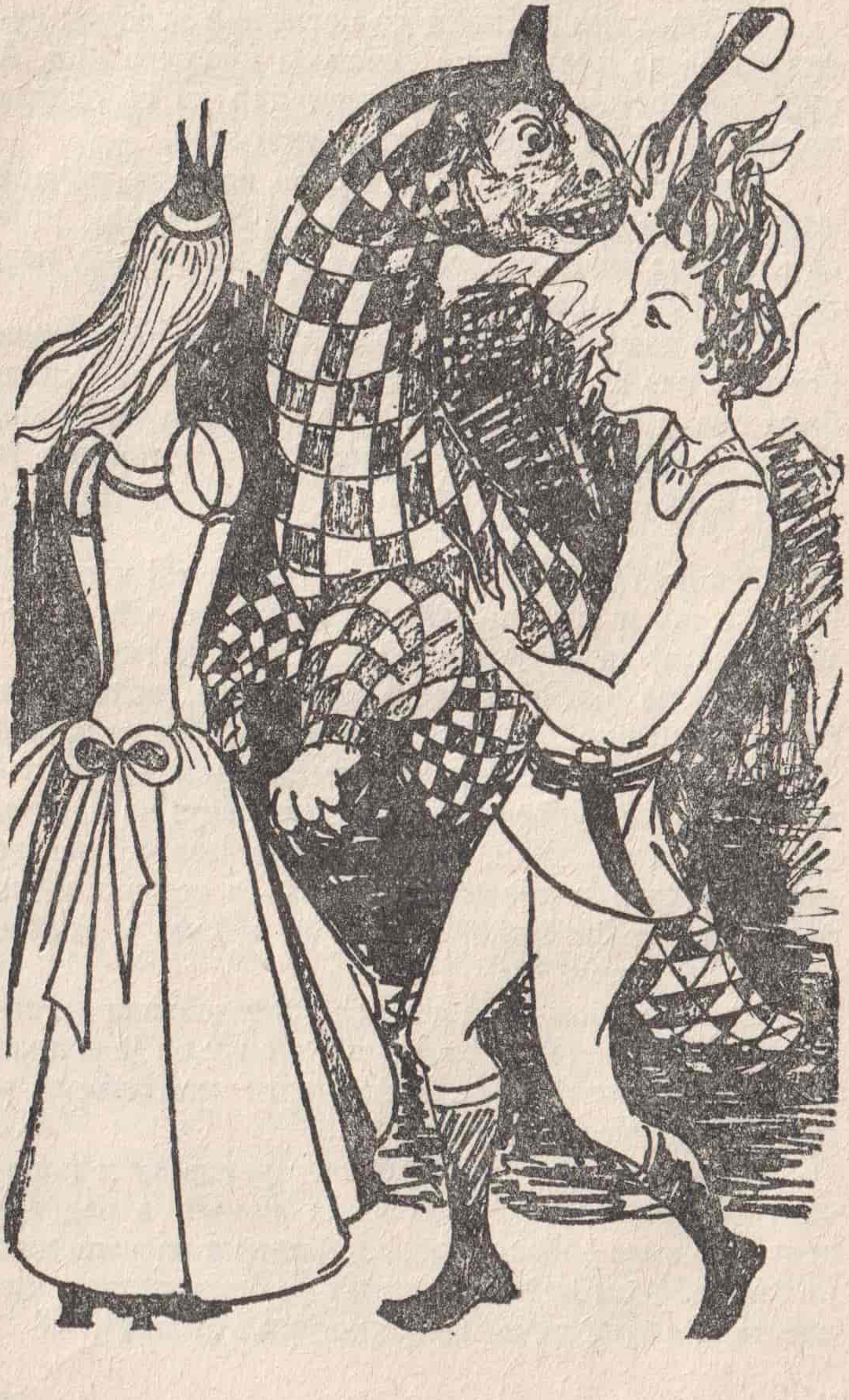

— Za godinu dana — reče kraljevoj kćeri — doći ću i zaprosiću te u oca; u to se možeš sasvim pouzdati. A za dokaz da je zmaj zaista ubijen, uzmi sa sobom jezik čudovišta.

— Hoću da i ja tebi dam poklon — kaže mu na to kraljeva kći — da pomoću njega, kao pouzdana dokaza, uzmogneš tada primiti zahvalnost i nagradu za svoje delo. — I ona mu da pola svojeg prstena, pola ogrlice i pola svoje maramice, na kojoj su bila izvezena dva slova.

Onda se rastanu; Sep sa životinjama ode u tuđinu, a princeza, kličući od radosti, uputi se u grad i u dvor.

Kad je kraljeva kći došla do šume, noseći na ramenu težak zmajev jezik, koji joj je i spreda i straga visoko do zemlje, naiđe na jednog ugljenara. Videvši veliki jezik što ga je princeza nosila, zapita je ugljenar šta je to što nosi i otkud joj to. Ona mu na to ispriča kako je jedan stranac ubio zmaja upravo u času kad je bila u najvećoj nevolji i kako je potom opet otputovao dalje u tuđinu.

— Pa de, daj taj teret meni da ti ga ponesem — reče joj ugljenar. — A kad je zmajev jezik skinuo s njezina ramena i prebacio na svoje, uhvati je čvrsto za ruku svojom levicom i poviče joj, držeći nož u desnici:

— Biraj što ti je milije: ćutati ili umreti. Moraš reći kralju, svome ocu, da sam ja ubio zmaja, moraš mi se zakleti da nećeš kazati drukčije, inače ću te ubiti i baciti u jamu za ugalj; niko neće ni slutiti da sam te ja ubio nego će svi misliti da si postala žrtva zmaja kojem si bila poslana.

Uplašena kraljeva kći pristade da prećuti istinu, ali zahte da godinu dana ostane devojka, a za njega da pođe tek posle tog roka.

Ugljenar se s tim složi i onda pored kraljeve kćeri uđe u grad uz radosno klicanje naroda. Svi su slavili ugljenara kao pobedioca zmaja i on je bezbroj puta morao pričati i ponavljati laž kako se borio i na koji ga je način naposletku pobedio.

I tako u svetkovanju prođe začas godina: još samo jedan dan i kraljeva kći imala je da postane ugljenareva žena.

Na dan uoči venčanja pojavi se opet u gradu ribarev sin Sep sa svojim životinjama, nastani se u istoj gostionici i od ugostitelja doznade kako idućeg dana treba da se izvrši obred venčanja kraljeve kćeri s ugljenarem, pobediocem zmaja.

— Tako, tako — reče Sep razvučenim glasom, zevnuvši pri tom — to je za mene nešto sasvim novo. — I to rekavši, ode da spava.

Sutradan reče ribarev sin ugostitelju:

— Čega li sve neće danas biti na stolu u dvoru? E, baš mi se prohtelo malo svatovskog pečenja!

I onda uzajmi od ugostitelja kotaricu, napiše na komadiću papira nekoliko reči, stavi papir u kotaricu i da je svojem psu u gubicu.

Pas smesta potrča niz ulice, projuri kraj svih straža u dvor i stade pred kraljevu kćer, koja je sedela i bila žalosna. Ali kad vide pred sobom Sepova psa, nasmeja se naglas od radosti, odvede psa u kuhinju i stavi u kotaricu zamašan komad svatovskog pečenja. Na to pas istrča s kotaricom iz dvora, pa pravo natrag u gostionicu.

— Pečenje imamo — reče Sep uzimajući psu kotaricu iz gubice — no kakvo li može biti svatovsko vino? Baš mi se hoće puna boca toga vina.

I tako da kotaricu medvedu, da je nosi zubima, a u kotaricu stavi jednu bocu i komadić papira, napisavši nekoliko reči.

Medved je znao šta mu je posao. Mumlajući, prolazio je ulicama, progegao se kraj svih straža, ušao u dvor i stao pred kraljevu kćer.

Videvši Sepova medveda, princeza se nasmeja još veselije. Uzme bocu i komadić papira, napuni bocu najboljim vinom i otpusti medveda. Onda se meca s kotaricom i bocom u kotarici odgega pravo u gostionicu.

— E, sad da mi je još i kolača — uzviknu gost, dok je ugostitelj stajao kraj njega zinuvši od čuda — to bih još hteo! — I tako sada da lavu kotaricu s komadićem papira, na kojem napisa nekoliko reči. Lav potrča pravo ka dvoru, prođe kraj prestrašenih stražara i stade pred kraljevu kćer.

Videvši Sepova lava, princeza se srdačno nasmeja, a onda donese najukusnije kolače, stavi ih u kotaricu i lav velikim skokovima poteče s kotaricom pravo ka gostionici.

— E, sad je sve u redu! — reče mladić s osmehom i pozva ugostitelja za sto na užinu.

Sve događaje sa životinjama video je i ugljar, mladoženja kraljeve kćeri, pravio je jetke primedbe o ženskoj ćudi i naredio da se ove divlje životinje pohvataju. „Nečuveno je“, reče, „da se takve zveri slobodno kreću po gradu.“

Doznavši ubrzo gde im je tražiti životinje, čuvari reda u gradu odu u gostionicu i kažu mladiću kako su došli s nalogom da mu uzmu njegove zveri.

— A, ne — odvrati Sep čuvarima — sa svojim se životinjama ja ne rastajem. Idem odmah i sam s njima, i to nigde drugde nego pravo u dvor. — I tako ga čuvari sa svima njegovim životinjama povedu u kraljevski dvor.

Čim su došli u dvorsko dvorište, koje su kraljevi gosti mogli sasvim lepo videti s prozora svečane dvorane, životinje nadadoše strahovitu buku: pas je lajao, medved mumlao, a lav rikao da su se svi prozori dvora tresli.

Na to svi kraljevi gosti, zajedno s kraljem i kraljicom, poustajaše i priđoše prozorima da vide šta se to dole dešava. Princeza, pak, strči brzo u dvorište i s uzvikom radosti obisnu se mladom strancu o vrat.

Tome se kralj, naravno, vrlo začudi, te zapita kćer šta treba da znači takav njezin postupak.

— O, kralju gospodaru — odgovori princeza — to je moj spasilac; on je pobedio zmaja, a ne onaj čovek što sedi gore za stolom. Onaj mi je zapretio da će me ubiti ako budem rekla drukčije nego što on kaže. Dosad sam morala ćutati i prećutati istinu, a sad više ne moram.

— Kralju gospodaru — poviče na to lažni spasilac — čini se da je tvoja kći pomerila pameću kad se mogla obisnuti o vrat jednom divljem tuđincu. Kad ona kaže da je taj ubio zmaja, onda neka taj pruži o tome i dokaz; zmajev jezik donea sam ja u grad, ja sam pobedilac, a onaj laže.

Na to kraljeva kći položi pred kralja svoju polovinu prstena, ogrlice i maramice, a mladi Sep svoju.

— Treba li još više dokaza? — zapita princeza.

Tada, na kraljev mig, upadoše vojnici u dvoranu, okovaše ugljenara i odvedoše ga u zatvor. A mladi ribarev sin pored princeze pođe uza stepenice u svečanu dvoranu; za njima su išle i tri njegove životinje. Gore, u dvorani, sede pravi pobedilac zmaja pokraj princeze, na isto mesto na kojem je ranije sedeo ugljenar, i u najboljem raspoloženju kraljevom i kraljičinom i svih kraljevih gostiju otpoče veliko slavlje.

Idućeg dana obavljeno je svečano venčanje Se~ pa i kraljeve kćeri, a u trenutku kad su mladenci izlazili iz crkve, ugljenar je izleteo iz grada: bio je osuđen da bude ispaljen iz topa kao đule.

U prvoj bračnoj noći, pre no što će leći, priđe Sep prozoru ložnice i na vrhu šumovita brežuljka, negde daleko, ugleda svetlost koja je čas buktala kao plamen, čas, opet, jedva bila vidljiva.

— Od čega li, draga ženo, potiče ona svetlost tamo u daljini? — zapita svoju mladu ženu.

— O, dragi gospodaru i mužu moj — odgovori ona — bolje bi bilo da to nisi video. Na mestu odakle ta svetlost potiče nalazi se nekakav začaran dvor i niko koje tamo otišao, nije se otud vratio.

Onda ćuteći legnu da spavaju, ali mladi kraljev zet nije mogao zaspati: stalno mu se vrtela po glavi misao kako da onaj daleki dvor oslobodi začaranosti.

Čim je svanulo, ustade, doručkova i naredi da mu se osedla konj. Tri njegove životinje, koje su u noći ležale pred vratima ložnice mladog bračnog para kao njegova najvernija straža, pokazivahu, svaka na svoj način, kako se raduju što će opet sa gospodarem poći nekud: pas je kao lud od radosti skakao na njega, medved zadovoljno mumlao, a lav rikao tako da su od njegove rike zvečali prozori na dvoru. Svojoj mladoj ženi reče kako ide da vidi začarani dvor, a postaraće se, kaže, već za to da se što pre vrati.

Onda je jezdio i jezdio gorom ceo dan i tek uveče stigao do začaranog dvora. Tamo sjaše, no ne bi nikog da mu prihvati konja, te ga sam odvede i smesti u staju.

Potom uđe u dvor, u kojem kao da je sve bilo zamrlo: nigde ni u jednoj odaji ne ugleda nikoja živa stvora. Kad je došao u kuhinju, nađe zgotovljena jela, a u trpezariji vide postavljen sto, i to sa četiri tanjira. Sede u naslonjaču u pročelju, a tri životinje posadiše se na stolice. Odmah zatim stvori se na stolu čorba koja se još pušila i mladi kralj i njegove životinje najedu se i napiju; njemu se činilo da je ovo što pije — vino, a životinja da je — voda

Osećajući se prijatno, sedeo je tako sa životinjama dok sa časovnika nije izbilo jedanaest. Tada neko zakuca na vrata i kad Jozef viknu: „Slobodno!" odazva se spolja nečiji glas:

— Ah, gospodar ima opake pse. Ako gospodar iščupa psu jednu dlaku, smiriću mu pse!

Mladi čovek je bio umoran i ne uze na um šta mu je to rečeno.

Posle pola časa opet neko zakuca na vrata i kad Jozef opet reče: „Slobodno!odazva se spolja ponovo nečiji glas:

— Ah, gospodar ima opake pse. Ako gospodar iščupa psu jedu dlaku, smiriću mu pse!

On tada pomisli da možda te reči sadrže tajnu spasenja od začaranosti; ipak, pošto mu smisao izgovorenih reči nije bio dovoljno jasan, ostade mirno na mestu.

U ponoć se opetraču od vrata kucanje i kad Jozef i treći put reče: „Slobodno!** odazva se spolja po treći put nečiji glas:

— Ah, gospodar ima opake pse. Ako gospodar iščupa psu jednu dlaku, smiriću mu pse.

On tada ustade i iščupa psu jednu dlaku, na šta se i on i sve njegove životinje odjednom okameniše.

Za sve vreme od kako je Sep otišao iz roditeljskog doma, Hans, drugi ribarev sin, koji je potpuno ličio na brata, pomagao je starom ocu i iz dana u dan odlazio s njim u ribolov. Ali nijedan dan nije propustio a da ne pogleda čašu u svojoj sobici i po njoj vidi kako je s njegovim bratom. Voda je uvek bila bistra.

Ali kad jednog dana opet pogleda čašu (i to upravo onog dana kad se Sep okamenio), pesak u čaši bio je strašno uskomešan, kao da je u vrenju. Uplašen, Hans pokaza čašu roditeljima i reče:

— Oče, majko, moram vas ostaviti. Sa Seplom je zlo!

Roditelji mu dadoše svoj blagoslov i tako Hans ode od kuće. Imao je sve što mu je trebalo: o bedru mač, u kesi nekoliko guldena, a za sobom psa, medveda i lava. Konja je pustio da ide kud ga oči vode.

Nije znao unapred na koju mu je stranu valjalo krenuti, pa je konj mogao naći put do cilja isto tako kao i on sam.

Putujući nekoliko sedmica, dođe u jednu prestonicu u kojoj je princeza tugovala za mužem. On o svemu tome nije ništa znao, ali je mislio da će u gostionici blizu gradske kapije možda čuti štogod o bratu.

Kad je ušao u gostionicu, ugostitelj skide kapu s glave a svi gosti poustajaše pa isto tako kao on poskidaše kape. Ugostitelj ga radosno pozdravi i reče:

— Svi se vrlo radujemo što se s pustolovna tvojeg putovanja vraćaš zdrav i čio i što su sve tvoje drage životinje s tobom. Kakva li će tek u dvoru biti radost kad te opet budu ugledali! Najviše će se radovati tvoja blagorodna mlada supruga, koja tuguje za tobom kao da si umro. Ali što ja toliko preklapam! Popij brzo, mladi gospodaru, čašu najboljeg vina, a onda pohitaj što brže u dvor.

Sad je Hans već znao da mu je brat bio u tom gradu kralj i da je otišao na nekakav pustolovan put s kojeg se nije vratio. Smisli odmah da se na vrlo obazriv način posluži lukavstvom kako bi mu brat dobio od njega pravu pomoć; činilo mu se kako je za tu svrhu najbolje ostaviti ljude u uverenju da je on kralj-suprug.

Vest o povratku mladoga kralja raširi se u gradu brzinom munje i kad je Hans, posle kratkotrajnog predaha u gostionici, kraj sveg zamora krenuo ka dvoru, princeza mu je već do pola puta bila došla u sretanje, zagrlila ga i poljubila i nežno ga ukorila što ga tako zadugo nije bilo kod kuće.

Onda je, naravno, došlo u dvoru do prave gozbe i pred Hansa je izneto toliko i tako dobrih jela kakva još nikad u životu nije jeo. U sebi je nazvao brata ludakom kad je nekakvoj opasnoj pustolovini dao prevagu nad prijatnim životom jednog kralja.

Kad su se Hans i princeza povukli u ložnicu, stavi Sepov brat u postelju mač između sebe i svoje snahe, a pre no što će leći, priđe prozoru i na vrhu šumovitog brežuljka ugleda daleku svetlost.

— Kakva je ono svetlost tamo gore u planinama? — zapita kraljevu kćer.

— Ali, dragi mužu moj — odgovori mu princeza — zar si već zaboravio? One večeri, uoči tvojeg odlaska, rekla sam ti da se tamo nalazi jedan začaran dvor, i da se dosad niko od onih koji su pokušali da oslobode dvor začaranosti nije otud vratio.

„Onda ću sutra poći da okušam tamo svoju sreću“, reče na to mladić u sebi, te leže i zaspa.

Sutradan rano izjutra već je bio na nogama, doručkova i naredi da mu se konj osedla. Pas je radosno skakao i lajao medved je zadovoljno mumlao, a lav rikao da su sve zvečali prozori.

Onda je jezdio i jezdio gorom ceo dan i tek uveče stigao do začaranog dvora. Tamo sjaše, ali se nikakav sluga ne pojavi da mu prihvati konja, te ga sam uvede u staju i priveže, i to uz jednog drugog konja, koji je stajao ukočen kao da je izvajan od kamena.

Zatim uđe u dvor i prođe kroz odaje, no u celoj velikoj zgradi nigde se ništa ne pomače s mesta. Kad uđe u kuhinju, nađe zgotovljena jela, a ne vide nikakve kuvarice. Pođe dalje, i uđe u trpezariju.

No kako se zaprepasti i uplaši kad za stolom ugleda svoga brata i njegove tri životinje okamenjene! Priđe okamenjenom bratu, pomilova ga i poljubi i sede pored njega; pas čučnu kraj okamenjenog psa, medved kraj medveda, a lav kraj lava.

Hans i njegove životinje prihvate se jela koja su bila zgotovljena i postavljena na sto. Jeli su mučno ćuteći i Hans razbijaše glavu razmišljanjem kako da brata oslobodi začaranosti. I do jedanaest časova sedeo je tako Hans sa svojim životinjama gledajući žalosne kamene kipove.

Kad je bilo jedanaest časova,raču da neko kuca na vrata te viknu: „Slobodno!“ na što se odazva spolja nečiji glas:

— Ah, gospodar ima opake pse. Ako gospodar iščupa psu jednu dlaku, smiriću mu pse.

Ali je Hans bio odveć umoran da učini to što je glas tražio, a i pas postade nemiran. Na tome je i ostalo.

Posle pola časa opet se raču kucanje na v.pata, a kad Hans viknu: „Slobodno!" opet se spolja ponoviše reči:

— Ah, gospodar ima opake pse. Ako gospodar iščupa psu jednu dlaku, smiriću mu pse.

Hans tada pomisli kako bi ipak trebalo da posluša savet i učini što se od njega traži; ali kad htede iščupati psu dlaku, pas se nakostreši i tako besno iskezi zube da on trže ruku nazad.

U dvanaest časova začu se još jednom kucanje na vrata, a kad mladić i sad viknu: „Slobodno!“ izreče nečiji glas i treći put:

— Ah, gospodar ima opake pse. Ako gospodar iščupa psu jednu dlaku, smiriću mu pse.

Mladiću tada prekipi, skoči, priđe oštrim korakom vratima i naglo ih otvori: pred njim je stajala jedna žena u crnini. On brzo prizva životinje i s pretnjom u glasu viknu ženi:

— Tih prevara je već i suviše! Pogledaj ovde moga brata! Oslobodi ga začaranosti, ili ću pustiti životinje da te rastrgnu!

— Tvoji psi malo mi mogu nauditi — odvrati žena — ali je u tvojim rukama da spaseš svoga brata, sav dvor, a i mene. Treba samo da čekaš do sutra u ponoć. U vreme između jedanaest i dvanaest časova jedna zmija vuče se po podrumu ovog dvora munjevitom brzinom. Gledaj da je pogodiš mačem. Budeš li je zasekao tako da joj isteknu tri kapi krvi, bićemo spaseni.

I ona, posle tih reči, nestade. Hans, pak, leže da spava i ubrzo zaspa. Tri životinje polegaše oko njegove postelje kao pouzdana straža.

Idući dan brzo mu je protekao. Jelo se uvek našlo na trpezi kad god mu se prohtelo da se založi; sve odaje u dvoru mogao je razgledati, nijedna vrata nisu bila zatvorena, sve je u dvoru stajalo i ležalo tako kao da se u takvu stanju tek malopre ostavljeno, mada je to malopre bilo, možda, još pre mnogo stotina godina; i vrt je bio lepo uređen, a rasute kapljice vode iz vodoskoka blistahu u sjaju sunca. No nigde, ni u vrtu ni u svem dvoru, nikoja živog stvora. Samo je njegov konj, privezan u staji pored skamenjenog, radosno zarzao kad je Hans ušao u staju da ga namiri. A za stolom nepomično sedeli okamenjeni gosti.

Pored njih je sedeo uveče Hans i iz pehara pio izvrsno vino, kad sa časovnika izbi jedanaest. On brzo pripasa mač; uto se već i vrata otvoriše i crnim velom pokrivena žena stajala je pred njim. Hans u pratnji životinja pođe za njom, ali pred stepeništem za podrum zastaše sve tri životinje. On siđe sam i stade nasred podruma. U polutami nazre jednu zmiju sa četiri šape koja se munjevito kretala po podrumu od ugla do ugla, prolazeći i tik pored njegovih nogu.

Trenutak za trenutkom je prolazio, i već bezbroj puta je Hans zamahnuo mačem na avetinjsku zmiju, jedanput ju je i pogodio ali ne i zasekao, jednom joj je i zaparao kožu, ali je samo jedna kap krvi istekla iz nje.

U poslednjim trenucima pred ponoć pribra mladić svu snagu, skoči hrabro zmiji u susret i preseče joj golemu lubanju upravo u času kad poče otkucavati dvanaest.

U istom trenutku nastade takav lom da su se zatresli podrumski zidovi i preplašenom od potresa Hansu ispade mač iz desnice. Postade i vidno, i podrum izgledaše sasvim pogodan za stanovanje. Od jednih vrata, koja mladić pre toga nije primetio, priđe mu blistava ženska prilika i zahvali mu na spasenju, a onda je opet nestade.

U pratnji jednog starog kralja i brata Sepa siđe niza stepenice jedna izvanredno lepa princeza i pade svome oslobodiocu u zagrljaj. Hansov pas priskoči veselo svojem gospodaru, a drugi pas lajaše od radosti, dva medveda su se igrajući gušala i valjala po podu, a dva lava nestrpljivo bičevala repom pod i rikala.

Velika je bila Hansova radost kad je ugledao svog od začaranosti oslobođenog brata Sepa.

Za trpezom na kojoj su u obilju bila postavljena najukusnija jela i najbolja pića, ispriča Sep svoju pustolovinu i reče kako propada od čežnje za suprugom.

Posle gozbe usedne Sep na konja i u pratnji svojih životinja odjezdi kući.

Hans, pak, pošalje dvorska kola da mu se u njima dovezu roditelji, a svi u dvoru počeše vršiti pripreme za venčanje Hansa i spasene kraljeve kćeri.

PTICE FENUS I FLORIBUNDA

Bio negda jedan kralj pa imao tri sina, koji su se zvali Jakob, Jozef i Hans. Prvi je bio rasipnik, drugi sušta oholost, a treći šeprtlja.

Jednoga dana kralj oboli i bio je tako žalostan što je pao u postelju da se nikad nije nasmejao. Došli su prvo dvorski, a posle gradski lekari, ali su svi bespomoćno stajali pred kraljem: priroda njegove bolesti ostala je za njih tajna koju svojim znanjem nisu mogli otkriti, pa mu ništa nisu mogli ni pomoći.

Dođe bolesnom kralju i jedan seoski vidar, koji brzo pronađe od čega kralj pati, pa kaže i kako se naziva ta bolest. A onda reče kako sam ne može izvidati bolesnika, ali sasvim pouzdano zna da bi kralj ozdravio i potpuno se oporavio kad bi čuo pevanje dveju ptica, fenusa i floribunde.

Na to kralj naredi da se u celoj državi objavi njegovo obećanje da će kraljevski nagraditi onog ko mu bude doneo te dve ptice, da će mu čak kao nagradu dati pola države.

Tada se najstariji kraljev sin, Jakob, javi ocu rekavši kako je spreman da mu donese te dve ptice. Kralj mu odobri da pođe i naredi da se za kraljevića Jakoba izabere u konjušnici najlepši konj, a iz državne blagajne izda hiljadu dukata na ime poputnine.

Veličanstveno odeven, na konju s pozlaćenom uzdom i đemom od zlata — tako je kraljević Jakob izišao iz grada; svi su gledali za njim, a ljudi tiho govorili među sobom:

— Dobro te ode ovaj rasipnik, sad će biti smanjen porez.

Najstariji kraljev sin nije se mnogo žurio da bolesnom ocu dobavi dve čarobne ptice: svraćao je u svaku krčmu, a dok je od jedne do druge stigao, već je opet bio žedan. I tako je lunjao sedam meseci i naposletku došao u grad koji se zvao Blaguj. Pred gradskom kapijom sedeo je jedan starac sede kose i brade moleći milostinju, ali je kraljević-rasipnik bio odveć lenj da se maši rukom u džep i nije mu ništa udelio.

Ušavši u grad, nađe veseli brat drugu veselu braću, pa se onda pilo i pijančilo i danju i noću, te najstariji kraljev sin zaboravi sasvim kako je pošao na put da bolesnom ocu dobavi dve čarobne ptice.

Tako je protekla godina, a kralj je čekao i čekao i bivao sve žalosniji. Onda je opet naredio da se u celoj državi objavi njegovo obećanje da će kraljevski nagraditi onog ko mu bude doneo ptice fenusa i floribundu, da će mu čak kao nagradu dati pola države.

Sad se za izvršenje ovog zadatka javi srednji kraljev sin, oholi Jozef; on iz konjušnice dobije drugog po lepoti konja, a iz državne blagajne hiljadu talira. Sjajno odeven, na konju s posrebrenom uzdom i đemom od srebra prolazio je gradom srednji kraljev sin gordo uzdignute glave i svi su gledali za oholim kraljevićem. Ljudi su među sobom govorili:

— Dobro te ode ovaj naduvenko, odsad barem nećemo morati uvek držati kape u ruci.

Ni srednji kraljev sin nije se mnogo žurio da bolesnom ocu dobavi dve čarobne ptice. On nije navraćao ni u jednu krčmu, nego samo u plemićke zamkove, ali je svratio u svaki koji se nalazio u blizini puta i u svakom ostajao po nekoliko dana.

Tako je i on proveo na putu sedam meseci dok nije stigao u grad Blaguj. I sad je pred gradskom kapijom sedeo sedi starac i prosio milostinju, ali je srednji kraljev sin bio odveć ohol da bi se mašio rukom za džep, i ne dade mu ništa.

Ušavši u grad, nađe oholi igrač druge igrače, pa se onda veselilo, igralo i kockalo dan za danom, te srednji kraljev sin zaboravi sasvim kako je pošao na put da bolesnom ocu dobavi dve čarobne ptice.

Tako je protekla druga godina, a kralj je čekao i čekao i bivao sve žalosniji. Onda je naredio da se i treći put u celoj državi objavi njegovo obećanje da će kraljevski nagraditi onog ko mu bude doneo ptice fenusa i floribundu, da će mu čak kao nagradu dati pola države.

Tada se najmlađi kraljev sin, Hans, javi ocu i zamoli ga za odobrenje da krene na put i dobavi mu obadve ptice. Kralj mu to odobri i reče mu da se spremi.

— Ali pomisli na to, gospodaru i mužu moj, da nam je on poslednji — reče kraljica, kojoj je najteže padao rastanak s najmlađim sinom, jer je on uvek bio usrdno spreman da je posluša i najviše se držao nje, svoje majke.

— A šta bih inače mogao s tim šmokljanom? — odvrati joj bolesni kralj. — Za presto ionako nije.

I onda naredi da se Hansu da iz konjušnice najgori konj, jedna raga, od konjske opreme obično sedlo, uzda od proste kože sa gvozdenim đemom, a iz državne blagajne sto talira na ime poputnine.

Tako najmlađi kraljev sin, Hans, krene na put da bolesnom ocu dobavi čarobne ptice. Putovao je i putovao i svraćao samo ponegde kad je trebalo zastati, sam se odmoriti i odmoriti svoje mršavo kljuse; često je noćivao u poljskim senarama pustivši konja da pase.

Šest meseci je Hans sa svojim slabim konjem putovao dok je stigao do pred grad Blaguj. I sad je pred gradskom kapijom sedeo stari prosjak moleći milostinju. Hans se brzo maši rukom u džep i, izvadivši srebrni dvadesetak, prvi što ga je u džepu dohvatio, pruži ga starcu. Na to starac ustade, vrati Hansu novac i reče:

— Ne ulazi u grad, dobri prijatelju, nego ga obiđi, inače će i s tobom biti onako kao sa dvojicom prinčeva pre godinu dana i pre dve godine.

Hans posluša savet i okrete konja.

— No kaži der mi, starče — reče prosjaku — kako da nađem put koji vodi do mesta gde se nalaze ptice fenus i floribunda?

— O — odvrati starac — ti si već na pravom putu i treba samo da obiđeš grad i nastaviš tim putem. Ali te dve ptice teško da ćeš moći dobaviti. One se čuvaju u jednom dvoru u koji niko ne može ući, jer se na jednoj strani dvora nalazi duboka velika voda, a na drugoj stena uspravna kao zid. A ako hoćeš ptice, moraš ući u dvor.

— Hvala ti, starče, na reči — kaže Hans starom prosjaku, obiđe grad i produži dalje istim putem. Putovao je nekoliko sedmica i naposletku dođe do jedne seljačke kuće sa slamnim krovom i visokim, širokim dimnjakom. Kuća je izgledala dotrajala i prljava, a jedan deo stražnjeg zida već se i srušio.

Pošto je bio gladan, savlada u sebi svaku bojazan i pređe kućni prag. Uđe najpre u sobu — u njoj nikog. Ode zatim u čađavu kujnu, ali ni tamo ne vide nikog. Na ognjištu, pak, stajalo je više činija i zemljanih lonaca u kojima su se pušila zgotovljena jela, a on je bio veoma gladan. Pošto u kući nije bilo nikog koga bi mogao zamoliti da mu da malo jela, uzme kašiku, okuša od svega što je bilo u činijama i loncima i utoli glad.

Onda namiri konja i kako je bio umoran a već je nastajalo veče, ode u sobu, legne u krevet, zaspi i spavaše dobro sve do bela dana. Tada ustane, ode u kuhinju i nađe tamo već spreman doručak.

Kad pođe u staju da osedla konja, spazi na dimnjaku obešena čoveka čije se oči kolutahu. Užasnut prizorom, pohita u staju i zatekne tamo jednu staru ženu koja je upravo bila došla iz kravlje staje. Zapita je šta je skrivio čovek koji je obešen o dimnjak i još je živ.

— U nas je običaj — odvrati starica — da se ljudi koji umru ne odužívši svoje dugove drže obešeni dok god ne otkaju dugovanje. Tek tada bivaju sahranjeni. Ali da bi znali da su obešeni, oči im i dalje žive da vide sve šta se oko njih dešava. Taj što visi o dimnjaku, ostao mi je dužan dvadeset četiri guldena.

Na to kraljević Hans izvadi kesu, isplati starici dvadeset četiri guldena, popne se na krov i skine mrtvaca čiji se očni kapci tada sklopiše. Onda ode do sveštenika, postara se za pristojan pogreb i u njegovu prisustvu bude mrtvac sahranjen.

Kad htede usesti na konja i krenuti dalje, vide da je od njegova dobro hranjena mršavog kljuseta postao vrlo lepo zaobljen belac. Tome se obraduje, pa u dobru raspoloženju pođe da traži dvor na jezeru i sa stenom kao zid.

Putovao je jedno četrnaestak dana, kad mu se u daljini ukaza veličanstven dvor; prozori na dvoru blistali su odsjajem jarkog sunca. Preostajalo mu je još samo toliko da prođe kroz jednu veliku šumu, a kad ju je prošao, nađe se pod visokim dvorom sa dve kapije: jedna kapija bila je na levoj strani, iznad goleme stene uspravne kao zid, a na vrhu stene bila je dizalica s velikom, velikom korpom; druga kapija nalazila se na desnoj strani, pred velikim jezerom, a dospeti do nje moglo se samo čamcem.

Tako je najmlađi kraljev sin stajao pored svoga konja na obali jezera, gledao desno i levo ne ugledavši nigde nikakav čamac, i uzalud lupao glavu da smisli šta mu je sad činiti.

Uto neko iznenada viknu: „Johane!“, a posle opet i opet. Hans se osvrte, vide samo šumu i gusto džbunje leske, inače ništa drugo; tek posle trećeg poziva ugleda jednog lisca gde stoji malo po strani, pod jednom klekom.

— Hej, lišče, jesi li me to ti zvao? — zapita Hans začuđeno, na što lisac reče:

— Naravno da sam to ja bio.

Na to Hans zapita dalje:

— Pa, dede mi, lišče, kaži, znaš li možda kakav savet kako da preko vode dospem do dvora? Otac mi je bolestan i veoma je žalostan; treba da čuje pevanje dveju ptica, fenusa i floribunde, i onda će ozdraviti. I evo stojim pred jezerom i ne mogu preko da uzmem te dve čarobne ptice i odnesem ocu.

— Onda priveži samo ovlaš svoga belog konja za drvo — odvrati lisac — i sedni mi na leđa. Ja ću te preneti preko jezera. Pred kapijom sačekaj dok časovnik na tornju ne počne da otkucava podne. Čim budeš čuo prvi otkucaj, utrči u dvor i popni se na drugi sprat. Tamo u predvorju visi krletka i u njoj obadve ptice. Skini je, ponesi i požuri da iziđeš iz dvora pre nego što bude otkucalo dvanaesti put.

Kraljević ne razmišljaše dugo, već sede na liščeva uzana leđa i lisac ga u trku prenese preko kao ogledalo sjajna jezera. Tako Hans sede na stepenicu pred samom kapijom i čekaše podne.

Kad začuje prvi otkucaj časovnika, uđe brzo u dvor i dospe u krasno predvorje u kojem je sve blistalo od srebra. Zabezeknuvši se, zastane trenutak, a onda pohita stepeništem na prvi sprat. Tamo je sve blistalo od zlata. On se opet za trenutak zabezekne, a onda drugim stepenicama ustrči na drugi sprat gde je sve blistalo od dijamanata i brilijanata. Bože, da kakve li divote! I opet se zabezekne za trenutak, a onda zgrabi krletku koja je visila u predvorju pored samih vrata dvorane.

Uto je dvanaesti čas već otkucao, vrata dvorane se otvoriše, kralj uđe u predvorje, vide u rukama kradljivca zlatnu krletku i oštro ga upita:

— Šta to hoćeš s krletkom?

Onda Hans poče pričati:

— Otac mi je bolestan i veoma je žalostan, pa treba da čuje pevanje dveju ptica, fenusa i floribunde, i onda će ozdraviti. I evo gde stojim pred tobom, gospodaru kralju, i nisam bio dovoljno hitar.

— Dobićeš obadve ptice — odvrati na to kralj ljubaznije — ako mi budeš doveo najlepšu princezu.

Hans obesi krletku tamo gde je pre bila, siđe žalostan niza stepenice i iziđe iz dvora. Ali kad pred kapijom ugleda lisca, vrati mu se staro pouzdanje i ispriča liscu šta mu se dogodilo.

— Eh, eh, nesrećniče — reče mu lisac — zato što si bio spleten, moraćeš sada putovati još toliko koliko si dosad putovao da bi dospeo do dvora u kojem prebiva najlepša princeza. No hajde sedni mi na leđa da te odnesem donde.

Tako Hans sede opet na uzana liščeva leđa i lisac potrča brzo kao vetar; nosio ga je i danju i noću, od nedelje do nedelje u toku nekoliko meseci i doneo ga do dvora u kome je prebivala najlepša princeza.

Pred kapijom dvora lisac reče:

— Sad pazi dobro! Čekaj ovde dok časovnik na tornju ne počne da otkucava dvanaest. Čim se kapija na prvi otkucaj otvori, utrči u dvor, udari udesno, prođi brzo prvu i drugu dvoranu i uđi u treću; u svakoj dvorani leži po jedna princeza, jedna lepša od druge, no treća je najlepša. Nju uzmi i postaraj se da iziđeš iz dvora pre nego što časovnik na tornju bude otkucao dvanaest.

Tako kraljević Hans sede na kamenu klupu pred dvorskom kapijom i čekaše dvanaesti čas.

Čim je sa časovnika na tornju počelo da otkucava podne, obadva krila kapije naglo se otvoriše i Hans pohita kroz predvorje u prvu dvoranu koja se sva sijala od srebra i u kojoj je u plavoj postelji ležala jedna prekrasna devojka. Zadivljen njezinom lepotom, Hans zastade za trenutak, a onda pohita u drugu dvoranu. Ta se sva sijala od zlata, a u njoj, u jednoj zelenoj postelji, ležala je devojka još lepša od prve. On se opet zadivi i zastade za trenutak, a zatim pohita u treću dvoranu. Ta se od samih dijamanata i brilijanata sijala kao sunce, a u njoj, u jednoj ružičastoj postelji, ležala je devojka, najlepša od svih koje je ikad u životu video. Zapanjen njezinom lepotom zastade za trenutak, a onda uhvati devojku za ruku i ona odmah ustade.

Ali je u tom trenutku već odjeknuo dvanaesti otkucaj sa časovnika na tornju: iz četvrte dvorane iziđe kralj kojem je dvor pripadao, priđe Hansu i, gledajući ga popreko, oštro ga upita:

— Šta hoćeš s mojom kćeri?

Onda Hans poče pričati:

— Moj otac je kralj, stalno je bolestan i veoma je žalostan, pa treba da ču. e pevanje dveju ptica, fenusa i floribunde, i onda će ozdraviti. Ali kad sam uzeo krletku s pticama, mene su uhvatili i moram zato dovesti kralju najlepšu princezu i onda ću dobiti ptice. I sad, stojim pred tobom, gospodaru kralju, i nisam bio dovoljno hitar.

— Dobićeš princezu — odvrati na to kralj. ljubaznije — ako mi budeš doveo najbržeg konja.

Tako kraljević Hans pusti princezinu ruku, pođe žalostan kroz tri dvorane i iziđe iz dvora. Ali kad pred kapijom ugleda lisca, vrati mu se staro pouzdanje i ispriča liscu šta se s njim dogodilo.

— Eh, eh, nesrećniče — kaže mu na to lisac — zato što si bio spleten, moraš sada putovati do na kraj sveta i onda ćeš doći do dvora i dvorske staje u kojoj se nalazi najbrži konj. Nego sedni mi na leđa i ja ću te odneti donde.

I tako kraljević Hans sede opet na uzana liščeva leđa. Brzo kao vetar, preko brda i dolina, trčao je lisac obdan i obnoć nedeljama, mesecima, i doneo ga do dvorske staje u kojoj se nalazio najbrži konj.

Pred kapijom lisac reče:

— Sad pazi dobro šta ti govorim. Sačekaj ovde dok sa časovnika na tornju ne počne otkucavati podne. Na prvi otkucaj kapija će da se otvori i ti odmah pohitaj unutra, u staju: treći konj tamo, pokriven zlatom protkanim pokrovcem, s veličanstvenim sedlom, uzdom okićenom brilijantima i dijamantima — taj treći, to je najbrži konj. Nemoj da se skanjeraš i budi spreman te odmah prereži remen kojim je konj vezan. Ovo je poslednji put da ti mogu pomoći.

Izvadivši nož, stade kraljević Hans kraj kapije, spreman na skok u svakom trenutku. I kad se kapija na prvi otkucaj časovnika otvori širom, utrča u staju, ne zagleda se u druge, nego smesta prereza kožni ular trećeg, pozlaćenim sedlom osedlanog konja, povuče ga iz pregrađenog odeljka, baci mu se u sedlo i u trku projuri kroz kapiju pre dvanaestog otkucaja sa časovnika.

Onda pojezdi ka dvoru u kojem je prebivala najlepša princeza. Jezdio je brzo kao vetar, a odmarao konja samo kratkim prekidima.

Kad je prispeo blizu dvora, pusti konja da ide polagano. Uto se stvori pred njim njegov stari prijatelj, lisac, koji reče:

— To s konjem dobro si izveo. Budeš li, pak, pametan i lukav kao lisica, onda ćeš ne samo dobiti princezu nego ćeš zadržati za sebe i konja. Kad dođeš do dvora, pred kapijom će te već čekati kralj s princezom. Ti tada kaži kralju kako bi pravo bilo da i princeza, pre nego što je odvedeš sa sobom, ogleda toga najbržeg konja. A kad bude na konju kraj tebe, pojezdi brzo kao vetar.

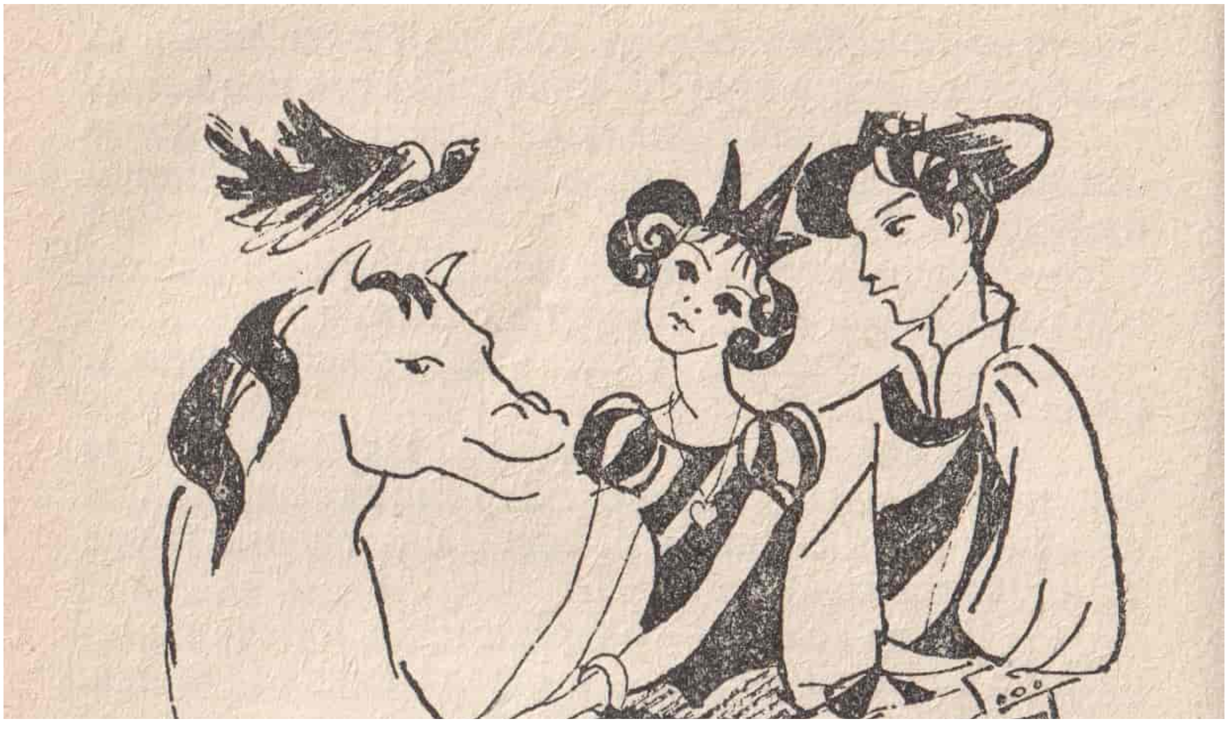

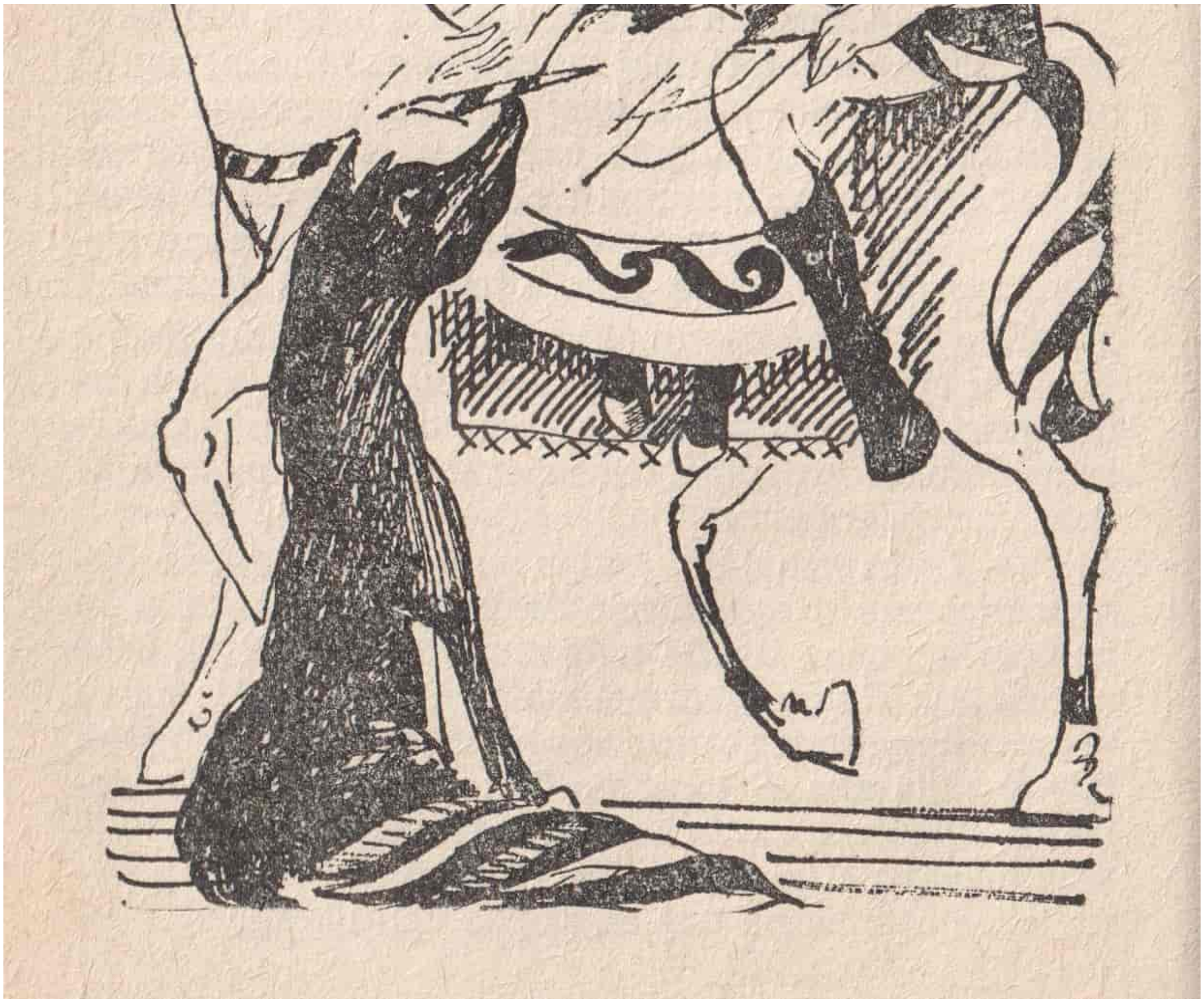

Tako kraljević Hans dojaše polagano do dvorske kapije gde ga je čekao kralj sa najlepšom princezom. Kralj reče:

— Kćeri moja, evo kraljevića koji mi dovodi najbržeg konja. Pođi spokojno s njim.

No Hans učtivo, s konja, pozdravi kralja i reče:

— Ne tako, kralju gospodaru! Najbrži konj je otkup za dražesnu devojku. Zar nije pravo da pre nego što odeš s konjem, ogleda i ona koliko je brz taj najbrži konj?

— Pravo veliš — odvrati kralj i reče princezi da se popne na konja i ogleda kakav je trkač.

A kad je devojka bila uz njega i dobro sedela u sedlu, obode konja i ovaj pojezdi brzo kao vetar. S početka gledaše kralj ovaj trk sa zadovoljstvom, no kako Hans odmicaše sve dalje i dalje, htede dići poteru za tuđincem. No njegov konjušar reče:

— Kako da stignem tuđinca, koji je tako daleko odmakao, a povrh toga i jaše najbržeg konja?

Kad je Hans sa princezom došao blizu dvora u kojem su se u zlatnoj krletki nalazile dve ptice, fenus i floribunda, pusti konja da ide polagano. Uto se stvori pred njim njegov stari prijatelj, lisac, i reče:

— To sa devojkom dobro si izveo. Ali ako budeš pametan i lukav kao lisica, ne samo da ćeš dobiti čarobne ptice nego ćeš zadržati za sebe i devojku. Kad budeš došao do dvora, kralj će te čekati pred kapijom sa zlatnom krletkom u ruci. Kaži tada kralju kako bi bilo pravo da ih i devojka, pre nego što sa pticama kreneš kući, čuje kako pevaju. A kad ti kralj bude dao krletku u ruke, obodi konja pa pojezdi brzo kao vetar.

Tako kraljević Hans potera polagano konja do ispod same dizalice na stenovitoj strani dvora, Kralj sa zlatnom krletkom i pticama spusti se i reče:

— A sad, ptičice moje, koje ste mi svako jutro tako lepo pevale, evo vas dajem za najlepšu princezu. Pođite spokojno sa strancem!

No kraljević učtivo, s konja, pozdravi kralja i reče:

— Ne tako, kralju gospodaru! Princeza je otkup za čarobne ptice. Zar nije pravo i pohvale dostojno da pre nego što ih ponesem sa sobom čuje i ona kako pevaju? Pruži joj, dakle, krletku pa ćemo posle ptičje pesme izvršiti zamenu.

— Pravo veliš — odvrati kralj i pruži krletku lepotici devojci da bi prvo čula kako te ptice pevaju.

Čim je devojka dobila krletku s pticama u ruke, obode kraljević Hans konja i konj jurnu u trk. Kralj, koji je još stigao da uhvati konja za rep, pade svom dužinom na nos i ostade praznih šaka.

Preko, u šumi, gde je belac Hansov još uvek pasao, usedne princeza na kraljevićeva odmornog konja, a Hans zadrži krletku kod sebe u zlatnom sedlu.

Udobno jašući krenu kraljević i princeza dalje i posle četrnaest dana stignu do one seljačke kuće s velikim dimnjakom. Tamo se pred kraljevićem Hansom još jednom pojavi lisac i reče mu:

— Opominjem te na još nešto. Kad budeš došao u grad Blaguj, ne kupuj meso s vešala!

„Meso s vešala“, „meso s vešala" — mišljaše Hans u sebi, nastavi put preko polja i ledina i dođe naposletku do grada Blaguja. Pred gradskom kapijom sedeo je opet stari prosjak i molio milostinju. I sada izvadi Hans iz kese jedan srebrni dvadesetak i da ga prosjaku. Starac ustade, vrati mu novac i uze ga opominjati:

— Ne ulazi u grad, ne ulazi u grad! To je opako gnezdo. Mimoiđi ga i nastavi put.

— Dobri starče — reče mu na to kraljević — mi ćemo samo proći kroz grad i nigde se u njemu nećemo zadržavati.

— Žao mi te je — odgovori starac — jer si tako dobar. „Ja ću samo proći kroz grad“ — tako kaže svaki, tako su, možda, rekla i dvojica prinčeva kad su pre četiri ili pre pet godina ovamo došla. Oni su ovde straćili sve što su imali, a onda nagomilali toliko dugova da će, po običaju koji vlada u ovoj zemlji, biti zbog dugova obešeni.

— Obešeni! — uzviknu Hans i nešto ga štrecnu u srcu kad pomisli da bi ti prinčevi mogli biti njegova braća. I tada ga već ništa nije moglo zadržati na dvorskoj kapiji, obode konja i princeza je jedva uspela da ga stigne i prati.

Na gradskom trgu čuje Hans kako već zvoni mrtvačko zvono osuđenicima i vidi kako na nekakvim bednim kolima voze dvojicu osuđenika ka vešalima. Na prvi pogled poznade u osuđenicima svoju braću i pođe za kolima sve do samih vešala. Tamo isplati sudijama sve dugove svoje braće zaboravljajući opomenu svoga riđeg prijatelja lisca: „Ne kupuj meso s vešala“! Onda kraljević Hans i princeza usednu na konje, iziđu iz grada nazvanog Blaguj i nastave put. Za njima su išla dva Hansova brata.

Putujući polagano pola godine, stignu naposletku u zavičajnu kraljevinu. Tada Jakob reče Jozefu:

— Ne mogu, brate, da se pomirim s tim da se nas dvojica pametnih vratimo kući ovako sramno, idući za šmokljanom. I taj će tupan izlečiti oca i postati kralj!

— Tako je kako kažeš, ni ja ne mogu da se s tim pomirim — odvrati Jozef. — Hajde da ga napadnemo i ubijemo.

— Kraj puta koji vodi u grad nalazi se dubok bunar — reče Jakob. — Navedimo ga da tamo pijemo vode i gurnimo ga u bunar. Tako se nećemo u sramoti vratiti kući.

I onda se počnu jadati da su umorni i da su im cipele izranjavile noge. Trebalo bi da Hans zastane zajedno s njima, da se odmore. Trebalo bi, gde je prilika za to, i konja napojiti, a i sami su žedni i jedva čekaju da utole žeđ. A tu je pred. njima bunar s izvrsnom vodom.

Hans pristade, i kad su se njih dvojica napili, stadoše hvaliti vodu, te se i Hans nagnu da pije. Tada ga braća-hulje ščepaše i baciše u bunar, i to je bila njihova zahvalnost što ih je spasao vešala. Užasnuta princeza kriknula je, ali u blizini nije bilo nikog ko bi mogao da je čuje, a osim toga oni joj i zapretiše da će isto to uraditi i s njom ako im ne obeća da o događaju neće izustiti ni jednu jedinu rečcu. I tako, u smrtnu strahu, ona im obeća da će ćutati.

Onda njih dvojica usednu na najbržeg konja, krletku dadu princezi i pred veče prispeju u prestonicu. Velika radost zavladala je u dvoru kad su došla dva kraljevića i donela dve ptice;. od same blizine čarobnih ptica kralj je osećao da mu je već malo lakše.

Ali u gradu nije zavladala opšta radost. Jedni su zabrinuto govorili kako će sad opet biti povišen porez i druge dažbine, jer se vratio kraljević Jakob, rasipnik, drugi, kako će opet morati držati kapu u ruci, jer se vratio naduveni kraljević Jozef. Dvorski konjušar i njegove stajske sluge vrteli su glavom kad su čuli kako konj na kojem su dojahali kraljevići važi kao najbrži konj, dok je taj konj, otkako je doveden u staju, stajao oborene glave kao kakva matora i slaba kljusina i nije jeo ni najlepšu zob.

Od duševnih patnji, princeza je obolela, ležala je i nije progovorila nijednu reč. Ptice fenus i floribunda stajale su neveselo u krletki, glavica oborenih ili zavučenih pod krila i niti su uzimale u kljunove koje zrno, niti su pevale. Kralj je prosto propadao od želje da čuje pevanje čarobnih ptica i sad se osećao jadnije no dotad. A ljuti zbog svega toga kraljevići Jakob i Jozef prolazili su gradom i svoj gnev utapali u vino. Kratkotrajna je u dvoru bila radost zbog njihova povratka, i sad tamo već ništa više nije bilo u redu.

Za to vreme kraljević Hans stajao je u bunaru i duboko uzdisao što je premnogo verovao svojoj braći a premalo slušao opomenu svoga starog prijatelja lisca; uz ostalo došla je i glad, koja ga je jako mučila. U svojem jadu poče dozivati lisca — ah, kad bi samo lisac došao i pomogao mu da se izvuče iz bunara!

I dok je tako na sav glas pozivao svoga pomagača na putu, ozgo, na rubu bunara, pojavi se glava njegova dobrog prijatelja, koji ga je gledao.

— Hej, dobri prijatelju — reče mu lisac — zar ti ovde, i tako sam? A gde su ti konj, devojka i ptice?

— Ah, dragi lišče — odvrati Hans — sve to imaju moja braća, koja su me gurnula u bunar.

— Sad vidiš — kaže mu na to lisac — do čega je došlo što me nisi poslušao nego si kupio meso s vešala. Još jedanput ću da te spasem, ali to sad neće biti tako lako. Mogu te izvući iz bunara samo pomoću repa.

I onda se lisac okrete, spusti rep do iznad Hansove glave i tek pri trećem pokušaju uspe da repom izvuče kraljevića iz bunara. Potom lisac podiže prednje šape i reče:

— A sada izvrši tačno što ti kazujem, jer ovo ti je moja poslednja pomoć. Razmeni odelo s prvim čovekom s kojim se budeš sreo i ne ustručavaj se da obučeš njegovo, makar bilo i puno vašiju. Inače ćeš propasti. A znaj, naposletku i to da sam ja duša onoga koga si na dimnjaku seljačke kuće našao obešena, skinuo i sahranio. — I onda lisca nestade.

Hans pođe veselo putem koji je vodio u grad. Prvi čovek s kojim se sreo bio je jedan odrpan i vašljiv marveni vidar, koji je putovao od mesta do mesta. Odelo na njemu nije bilo nimalo privlačno i Hans u prvom trenutku pusti čoveka da proće. no setivši se opomene svoga prijatelja lisca, brzo se okrete i ponudi putniku razmenu odela. Misleći da se Hans šegači s njim, taj ga stade grditi i ružiti, ali kad uvide da je ponuda ozbiljna. pristade na razmenu.

Preobučen kao marveni vidar, ode kraljević Hans u grad i u dvorskoj kuhinji zamoli da mu se da malo jela. Od kuvarice, koja mu donese tople čorbe. doznade najnovije vesti iz dvora: kralj bolesniji no ikad ranije, dve ptice uopšte ne pevaju. princeza stalno tužna — nevesela, a plemeniti konj neće da jede i stoji oborene glave.

— E, što se konja tiče, tu bih mogao pomoći — reče Hans, izdavajući se za marvena vidara.

Misleći da je stranac zaista marveni vidar odvede kuvarica Hansa do konjušara, a konjušar ga odvede u staju. U staji je tekao život kao i u dvoru:jedan marveni lekar je odlazio, drugi dolazio, najbržeg konja trljali su i posipali praškovima, mnogi marveni lekari stajali su u staji, posmatrali i proučavali toga čudnovatog konja.

Tako priđe k ostalima i Hans s komadićem šećera u ruci, koji pruži konju da ga pojede. Čim plemeniti konj vide svoga gospodara, podiže glavu, zarza, osladi se šećerom i stade zob zobati.

Kao vatra raširi se u celom dvoru vest da je nekakav odrpan strani „veterinar" izlečio konja dovedena iz tuđine, i glas o tome dopre i kralju do ušiju.

— To mora da je čudnovat neki vidar kad je izlečio konja — mišljaše kralj. — Možda bi taj mogao odobriti moje ptice da propevaju. To bi nam svima pomoglo. — I tako naredi da mu se marveni vidar dovede.

U dronjavu odelu, jer se Hans nije presvlačio, uđe „veterinar“ u kraljevu spavaću sobu i duhne dvaput u zlatnu krletku da bi razbudio ptice te da ga vide. Čim fenus i floribunda poznaše svoga gospodara, podigoše glavice i protegliše krilca, pa počeše pevati, i to tako lepo da je kraljevo srce namah ozdravilo.

— Kad si umeo da izlečiš konja i obadve ptice — uzviknu kralj skočivši iz postelje — kaži mi, čudni čoveče, umeš li i ljude da izlečiš? Jedna princeza već je nedeljama kod nas, pa niti se smeje nit govori, nego samo plače i plače.

— Mislim, kralju gospodaru — odgovori na to „veterinar" Hans — da imam melema i za nju.

Tako ga odvedu u princezinu sobu. I kad je on pozva po imenu, ona diže glavu, a kad joj se zagleda u oči, ona ga poznade, skoči, zagrli ga i poljubi pred začuđenim kraljem.

No još više začudi se kralj kad mu se Hans pokaza kao njegov najmlađi sin i kad ču šta dva starija princa uz put, na bunaru, učiniše svome bratu i kako se odužiše svome spasiocu. U najvećem gnevu, uzviknu kralj:

— Na vešala s „mesom za vešala“, da mi više ne prazne blagajne i ne izazivaju ljude u gradu i državi! — I građani su se zaista obradovali kad su čuli da se porez neće povisiti i da neće uvek morati držati kape u rukama.

A gore u dvoru kraljević Hans i njegova lepa princeza proslavljali su svoju srećnu svadbu, fenus i floribunda pevali mladencima svoje najlepše pesme, a plemeniti konj rzao u konjušnici da je bilo zadovoljstvo slušati kako se raduje.

NARANČA DEVOJKA

Bio negda jedan bogat mlad grofovski sin, pa roditelji svojski navalili na nj da se ženi, predlažući mu da izabere koju od mnogih lepih princeza. Ali on ne htede nijednu od tih, jer je bio usadio sebi u glavu da se oženi jedino devojkom koja nije od majke rođena, a takvu nije dotad našao.

Nemajući mira, odluči se mladi grof da ode od kuće i traži sve dotle dok ne bude našao nevestu po svojoj želji. Naredi da mu se osedla konj i, oprostivši se sa rastuženim roditeljima, pođe u široki svet.

Tako je putovao i putovao, i nikako da nađe devojku kakvu je želeo. Onda jednog dana dođe do jedne raskrsnice. Tamo je stajala neka stara žena, sasvim pogurena, sa svega jednim zubom u ustima, a očiju skoro sasvim pokrivenih dugačkim veđama. Od starosti bila je i jako gluva, i kad ju je mladi grof zapitao kud koji put vodi, morao je vikati da bi ga čula šta govori.

Na njezina pitanja s kakvom je željom krenuo na put, ispriča joj šta je naumio. Starica je slušala, odobravajući klimala sedom glavom, a onda mu, kreštavim glasom da ju je teško bilo razumeti, reče:

— Ubavo momče, pođi ovim putem — i stara mu leskovom palicom pokaza put koji je vodio desno — i naći ćeš jednu veliku, veliku kuću.

— Uđi, ubavo momče, u kuću, pa ćeš iza vrata naći metlu. Uzmi tu metlu i počisti stepenice, a kad budeš počistio stepenice, doći ćeš, ubavo momče, do jednog velikog lava, koji u čeljustima drži zlatan ključ.

— Ključ moraš silom istrgnuti lavu iz čeljusti i tim ključem otključati vrata pred kojima se budeš nalazio.

— Onda ćeš ući u prekrasnu sobu, u kojoj ćeš pred drugim vratima opet naći jednog lava s ključem u čeljustima. Tog lava, ubavo momče, moraš ubiti, uzeti mu ključ iz čeljusti i tim ključem otvoriti druga vrata.

— Onda ćeš doći u kuhinju i tamo ćeš naći tri crveno žute naranče i jedan nož sa drškom od ebanovine. Uzmi nož, raseci jednu od tri naranče i onda će, ubavo momče, iz naranče izići divota-devojka, lepa kao sunce. Ali odmah moraš otići s njom do zdenca koji se nalazi pred kapijom, između dve lipe, i držati devojku, tvoju nevestu, pod vodom, inače će začas uvenuti i umreti.

Mladi grof zahvali starici na dobrom savetu, pojaše konja i pođe u senovitu, tamnu šumu. Išao je sve dublje i dublje u šumu, dok se iznenada nije našao pred jednim velikim dvorom od belog mermera. Prođe kroz veliku lepu kapiju i iza kućnih vrata nađe metlu, uzme je i počisti stepenice onako kako mu je starica rekla.

Kad je s tim svršio, dođe do lava, uze mu iz čeljusti zlatan ključ, otključa vrata koja su bila od ebanovine, prođe kroz veliku dvoranu i priđe drugom lavu, koji je, takođe, držao u čeljusti jedan zlatan ključ, još lepši od prvog. On ga ubije, uzme ključ, otključa druga vrata i uđe u kuhinju.

U kuhinji zaista nađe nož i tri naranče, koje su bile kao čisto zlato i sijale se kao sunce; jedno vreme ne usuđivaše se mladi grof da uzme koju u ruku. Naposletku se osmeli, dohvati najbližu, prvu naranču i sjajni nož pa raseče zlatnu voćku nadvoje. Tek što je podigao gornju polutinu naranče i ostavio je na stranu, u donjoj polutini, koju je držao u ruci, ukaza mu se jedno majušno devojče lepo kao dan, a očiju plavih kao letnje nebo.

Mladoga grofa obuze sasvim čudnovato osećanje oko srca; zaboravivši opomenu starice, gledao je i samo gledao lepo devojče, na zdenac nije ni pomislio. I dok je tako zadivljen stajao, nestade lepe slike pred njim, uvenu majušno devojče i umre.

Mladić se prepade. „Drugi put ću bolje poslušati staričin savet“, reče u sebi, uze drugu naranču i blistavi nož, i siđe mermernim stepenicama u dvorište. Kad je došao do zdenca između dve lipe, raseče zlatnu voćku i oči mu se gotovo zaseniše prizorom: u njegovoj ruci nalazilo se majušno devojče takve lepote kakve još nikad nije bilo pod suncem.

On je držaše pod mlazom vode i ona postajaše sve veća i veća; naposletku je već nije mogao držati u rukama, nego je stala na tlo i bila gotovo tako velika kao on.

Obujmivši je rukom, odvede je mladi grof u mermerni dvor i kaže joj da treba da ostane u dvoru dok se on ne bude vratio s konjima i kolima.

Onda se oprosti s njom, poljubi je i ode u roditeljski dom po konje i kola.

Tako lepa naranča devojka ostade sama samcata u dvoru; sama je morala ići po vodu, sama gotoviti sebi jela; u takvoj osami bilo joj je pokatkad i dosadno.

Pokraj velikog mermernog dvora nalazila se mala kuća, u kojoj je prebivala jedna veštica sa svoje dve kćeri. Ove su viđale češće lepu devojku kako odlazi po vodu sa zdenca među lipama, te joj počeše dolaziti gore u dvor da bi je iskušale. Ne sluteći u svojoj prostodušnosti nikakvo zlo, naranča-devojka im, na njihova pitanja, sve ispriča, upravo onako kako čine bezazlena deca.

— Hajde s nama! — reče joj jednom starija veštičina kći — majka je pekla vrlo ukusne kolače.

Devojka se dade nagovoriti i ode s njima. Zabavljale su se svakojakim igrama; u jednoj igri naranča devojka imala je da predstavlja kraljicu, te se morala preobući i dati da joj se oplete kosa. Dok je tako sedela, jedna od dve veštičine kćeri zabode joj iglu u glavu, a to je bila čarolijska igla, i sirota devojka pretvori se u golubicu.

Onda jedna od dve ružne sestre pređe u dvor da tamo dočeka mladoženju. I kad je mladi grof naposletku došao s kolima, veoma se začudio našavši umesto svoje lepe neveste ružnu veštičinu kćer. Ova je već unapred spremila svakojake izgovore, a on je, opet, mislio da se mora držati zadane reči i da ga, možda, ipak varaju oči, te tako uzme ružnu nevestu k sebi u kola i, zamišljen, poveze je sa sobom kući.

Dok su oni bili na putu, golubica izleti iz kuće stare veštice i poleti za kolima, a kad ih je stigla poče da obleće oko njih, udarajući svojim belim krilima o kola. Mladi grof je opazi i bolećivo pruži ruku da je uhvati i uzme u kola. Lažna nevesta se zbog toga naljuti: ona je poznala golubicu i nije želela da je gleda pored sebe.

Ali je mladi grof ipak uhvati; držeći je na krilu, gladio joj je njezino meko perje, tako da je golubica počela da guče. I dok ju je tako gladio po krilima i glavi, a ona ga gledala svojim crnim, pametnim očima, napipa joj na glavi iglu. S puno saučešća izvadi joj iglu iz glave, a u istom času oseti i vide da u rukama i na krilu drži opet svoju lepu naranču devojku.

Mladi grof bio je sada srećan i blažen, a kad je doznao šta se sve zbilo s njegovom nevestom, izbaci iz kola opaku veštičinu kćer, tako da je u padu slomila obadve noge.

Potom, plivajući u radosti, nastave put kući. Roditelji im se veoma obraduju. Onda se mladi grof i njegova naranča devojka venčaju.

„KO-BI-ZNAO”

.Pre mnogo godina prebivao ukraj guste šume jedan krčmar. Bio je veoma škrt i na najsitniju stvar pazio je tako kao da vredi zlata. U to vreme vladao je u onom kraju silan i bogat kralj, koji se ni najmanje nije osvrtao na novac, trošio je nemilice i terevenčio.

Jednom obznani kralj da će prirediti lov sa dragocenom nagradom onom lovcu koji bude ulovio najređi primerak divljači. Ako se najvećim uspehom u lovu bude podičio plemić, dobiće kraljevu kćer za ženu, a ako to bude kogod iz nižih staleža, biće bogato nagrađen zlatom.

Osvanuo je dan lova i među lovcima našao se i krčmar, jer je obećana nagrada u zlatu bila za njega neodoljiv mamac. Lovilo se ceo bogovetni dan, trube su trubile i psi lajali tako da je u šumama vladala paklena buka.

Uveče, kad je lov završen, nagrada je pripala jednom grofu koji je ulovio osobito lepa jelena zlatnih rogova. Ali ni krčmar nije bio nezadovoljan svojim trudom toga dana, jer je uhvatio i doveo kući jednog divljeg čovečuljka-vilenjaka, koji je o pojasu nosio mali zlatan mač. Čovečuljak-vilenjak bio je tako lepuškast i ljubak da je krčmar dao napraviti za na staklenu kućicu, pa kućicu postavio na jedan kovčeg, i svako ko je navratio u krčmu morao je videti i njegova divljeg čovečuljka.

Krčmar je imao i jednog malog sina. To je bio živahan, mio dečak, jedino dete u kući krčmarevih. Dečaku se divlji čovečuljak veoma sviđao; satima je stajao pred kovčegom i providnom staklenom kućicom i nije se mogao sit nagledati malog vilenjaka.

„Ala bi to bilo divno kad bih i ja imao tako lep zlatan mač!“ — pomišljao je često u sebi, jer se zbog očeve škrtosti ne usuđivaše da naglas izusti takvu želju. Kad je jednom bio sam u sobi, a divlji se čovečuljak ponašao u staklenoj kućici osobito lepo i ljupko, osmeli se dečak i reče:

— O, dragi vilenjače, pokloni mi tvoj zlatni mač! Molim te najlepše.

— Rado ću ti dati mač — odgovori čovečuljak-vilenjak — ali samo pod jednim uslovom: moraš me pustiti da iziđem, a da o tom nikom ništa ne govoriš. Učiniš li tako, imaćeš moj mač.

Dečak je bio zadovoljan ovim odgovorom i obeća vilenjaku da će učiniti tako. No kako doći do ključa staklene kućice? Ključ je kao kakvo veliko blago morala majka čuvati i stalno nositi sa sobom. Ipak je brzo smislio šta će i kako će. Ode majci i zamoli je da ga bište.

Kad je čula šta joj sin traži, majka se obradova.

„Gle, gle!“, mislila je, „kako je danas valjan; inače ga moraš vazdan nagovarati dok ne pristane.“

I onda ga je češljala i češljala, i čistila i čistila. I dok je ona mislila samo na to da joj dečak bude čist i lepo očešljan, on polako zavuče ruku u njezin džep, uzme ključ, a da majka to ne oseti, pa potom otrča s ključem u sobu u kojoj je bio divlji čovečuljak, otključa staklenu kućicu i pusti ga da iziđe.

I vilenjak je održao zadatu reč, zahvalio se svome malom osloboditelju i poklonio mu svoj zlatni mač. Zatim je kroz prozor skočio napolje i u tren oka iščeznuo u šumi.

Držeći u ruci zlatan mač, dečak se toliko radovao da od radosti nije znao šta da radi. Uđe u staklenu kućicu i stade izigravati vilenjaka, podražavajući ga u svemu.

Uto se pojavi u sobi dečakova majka i zapanji se od straha videvši sina u staklenoj kućici, a ni traga od divljeg čovečuljka. Ona odmah pozva oca, a kad otac vide šta se dogodilo, uze brezove prutove, iznese sina iz staklene kućice i tako ga istuče da se dečak sav izobličio od strašnih šiba. Onda ga otac baci preko zida napolje na ledinu, viknuvši:

— A sad se tornjaj; idi tvom vilenjaku!

Dugo i dugo ležao je dečak napolju, na zelenoj travi, ne dolazeći k sebi. Kad je otvorio oči, ugleda pred sobom malog vilenjaka. Vilenjak ga uze za ruku, odvede ga u senovitu šumu, dade mu sve što je bilo potrebno i odnegova ga kao svoje rođeno dete. Dečak se primetno razvijao i postajao je iz godine u godinu sve lepši i sve jači.

Kad je već bio odrastao momak i toliko se osnažio da je mogao vladati kopljem, uze ga vilenjak upućivati u veštine viteških igara. S velikim oduševljenjem predao se mladić učenju i pripremanju, i bilo je zadovoljstvo gledati ga kako vežba i napreduje. A kad je izučio sve što mu je valjalo da izuči, dade mu vilenjak jedno novo, vrlo smešno odelo i mač, i reče mu:

— Ti si sad odrastao mlad čovek i treba da vidiš sveta. Iziđi iz šume i potraži prestonicu susednog kralja. Kad budeš tamo, služi u kraljevu dvoru. A kad te upitaju ko si, odgovori uvek: „Ko bi znao?“ — inače ćuti. Bude li ti, pak, ustrebala moja pomoć, zovni me, i ja ću doći i pomoći ću ti.

Tim rečima otpusti vilenjak krčmareva sina.

Sasvim čudnovato osećao se mladić u duši kad se opet našao u slobodnom prostoru, pod nebom: bio je u isto vreme i tužan i veseo. I tako je išao, dok nije došao do kraljeva dvora.

Kad ga je video stražar pred dvorom, nasmejao se naglas, jer je nepoznati mladić bio obučen tako mimo sveta da je izgledao kao ludak. Hteo je pravo kralju, ali ga stražari nisu puštali i šegačili su se s njim. Postavljali su mu svakojaka pitanja, a on je uvek odgovarao: „Ko bi znao?“ — i zbog toga su mu dali ime „Ko-bi-znao“ i zvali ga samo tako.

Ali se jednom dvorskom sluzi svideo lepi, zagonetni mladić i taj ga ipak prijavi kralju. Kralj naredi da mu ga dovedu i pošto se i njemu svideo čudnovati mladić, uputi ga na službu u kuhinji.

Sad je „Ko-bi-znao“ morao donositi vodu, ložiti vatru, cepati drva, prati i brisati lonce i tanjire. Taj posao nikako mu se nije milio i rad je bio da raskrsti što pre s kuhinjom. Zbog toga je jednom, kad je bio sam, porazbijao sve kuhinjsko posuđe i izgazio crepove. No tada se pojavi u kuhinji šumski vilenjak, ukori ga i učini da sve opet bude onako kako je pre bilo.

Mladić je, međutim, ispoljio svoje nezadovoljstvo službom u kuhinji i posle toga. Još dvaput je porazbijao sve kuhinjsko posuđe, tanjire, lonce, činije i sve manje i veće sudove od pečene zemlje, ali je majušni šumski vilenjak uvek dolazio i sve popravljao.

Kad je po treći put razbijao posuđe u kuhinji, dogodi se da ga na tom delu vide kuvarov šegrt. Šegrt ispriča kuvaru šta je video, ovaj se naljuti, otera mladića iz kuhinje i .odredi mu službu u konjušnici.

Tako je „Ko-bi-znao“ morao sada služiti u konjušnici, timariti konje, nahraniti ih i napojiti, očešati ih češagijom i oprati ih u dvorištu. Ni taj mu se posao nije milio. Da pojaše konja i pođe na viteške vežbe — to mu je bila želja.

U to vreme upade neprijatelj u zemlju paleći sela i praveći pustoš po poljima i njivama. Dođe do velike bitke i poraz kraljeve vojske već je bio na vidiku.

Čuvši u konjušnici kako se opasna po kralja bitka bije, pozove mladić šumskog vilenjaka. Divlji čovečuljak dođe, donese mu kneževsko odelo i opremu i dovede celu jednu vojsku vilenjaka. „Ko-bi-znao“ obuče lepo odelo, baci se jednom vatrenom konju na leđa i poteče kralju u pomoć.

Kad je neprijatelj video kraljeva neočekivanog pomoćnika i novu vojsku, zbunio se, obeshrabrio i dao u bekstvo. Onda mladić obode konja i pojezdi kući, a s njim i sva vojska malih vilenjaka. I kad kralj htede da zahvali nepoznatom spasiocu, nigde ga ugledati, ni njega ni njegovu vojsku. „Ko-bi-znao“ je već odavno bio u konjušnici i timario konje kad je pobedonosni kralj stigao sa bojišta u prestonicu.

Kratko vreme posle toga dođe opet do ratne nevolje. Vilenjak i tada dovede ratnike vilenjake i mladić opet pomože kralju da pobedi. Posle svršene bitke htede kralj da se zahvali spasiocu, ali on je i sad, odmah posle dobivene bitke, odjezdio sa bojišta.

Kralj je često razbijao glavu pitanjem ko su mogli biti ti lepi, kneževski obučeni pomagači koji su mu izvojevali pobedu, ali sva njegova raspitivanja i traganja bila su uzaludna, ništa o njima nije doznao, ni ko su, ni otkud su, ni gde su.

Onako kako su stvari tekle dvaput, tekle su i treći put, u trećoj kraljevoj vojni. Opet je došao jedan nepoznati kralj sa svojom vojskom, potukao neprijatelja, a onda odjezdio sa svojim ratnicima brzo kao vetar.

Kad se kralj vratio sa bojišta, mladić je opet već odavno bio u konjušnici i timario konje. Ali službu stajskog sluge nikako nije mogao da zavoli. Mislio je:

„Samo da mi se ratosiljati proklete konjušnice!“ I onda odreši i razulari konje i iatera jedne na druge podbadajući ih, te se konji stadoše uzajamno gristi i tući da je bila grozota.

„Ako ovo bude ko video, konjušar će me oterati iz konjušnice", mislio je mladić u sebi. Ali se prevario u računu, jer je došao šumski vilenjak i izlečio i primirio sve konje tako kao da se ništa nije dogodilo.

Još dvaput je mladić ovako isto postupio, s namerom da izazove konjušara protiv sebe te da bude otpušten. Ali mu to nije pomoglo, svagda je dolazio mali šumski vilenjak, izvidao konjima rane i smirivao ih. Treći put se, međutim, dogodilo da paklena njiska konja i buka u konjušnici dopre konjušaru do ušiju. Konjušar se naljuti i otera mladića.

Tako je mladić ostao bez službe i nije znao šta će i kuda će. Tada se dvorski baštovan smiluje i uzme ga za pomoćnika. Sad je „Ko-bi-znao“ imao dužnost da u bašti pomaže, zaliva biljke, plevi, otkida uvele listove i brine se o cveću, i ta mu se dužnost više sviđala. Često bi stao kraj ruža zagdedajući u čašice i udišući miris njihova cveta; tada se osećao tako dobro da se ni s kojim kraljem ne bi menjao.

Za vreme rada u bašti „Ko-bi-znao“ je uvek imao na glavi slamni šešir i tako ga držao nabijena na temenu da se njegove zlatne vlasi nimalo nisu videle. A kad je on radio, najstarija kraljeva kći sedela je na mermernom doksatu i gledala dole u baštu. I kad god je videla baštovanova pomoćnika gotovo da ne skidoše očiju s njega, toliko joj se on sviđao, jer je bio lep kao lep majski dan. A kad god ga je obdan videla, obnoć je o njemu sanjala najdivotnije snove.

Jednom ga je opet videla u bašti kako radi oko cveća i tada nije više mogla izdržati na svom mestu, već siđe, ode k njemu i zamoli ga da joj da kitu cveća. No, mada ga je ona za to na]lepše zamolila, on joj ne dade nijedan cvetak, jer nijednom cvetu ne htede skratiti život, niti joj išta odgovori.

Pošto joj molbe ništa nisu pomogle, ona se naljuti, priđe k ružama i otkide najlepše. Kad on to vide, zaboravi na naredbu šumskog vilenjaka i reče:

— Ne kidaj ruže, jer ...

Pre nego što je izgovorio do kraja što je hteo, seti se opomene svoga zaštitnika i zaćuta postiđen.

Gledajući ga kako stoji pred njom tako postiđen, kraljevu kćer prođe srdnja, priđe mu bliže i reče:

— Mladiću, skini jednom šešir da ti vidim kosu. Skini ga, molim te najlepše.

Pošto se mladić pravio kao da ne shvata šta znače njezine reči, princeza pomisli da on zaista nije razumeo šta mu je rekla, priđe mu još bliže i htede mu skinuti šešir sa glave. On se, međutim, otrže od nje i pobeže.

Žalosno je još neko vreme stajala princeza kraj ruža, a onda je otišla u svoju sobu i sanjala o zagonetnom mladiću. Od to doba ona je još češće no pre stajala na doksatu ili prozoru i gledala dole u baštu. I kad bi u bašti videla baštovanova pomoćnika, zaboravljala bi sve muke i nevolje i osećala se veoma srećnom.

Posle ratova već je bila protekla skoro puna godina, i opet je nastala jesen. Tada kralja opet odvedoše misli na tri teške bitke i na trojicu nepoznatih mu kraljeva, koji su mu pritekli u pomoć. Više puta slao je glasnike na razne strane da se raspitaju koji bi to kraljevi mogli biti i da ih potraže, ali su se sva raspitivanja i traganja pokazala uzaludna.

Onda kralju dođe na um da priredi veliko svatovsko slavlje i svakom od trojice kraljeva, ako budu došli, da jednu svoju kćer za ženu.

Tako po njegovoj naredbi počeše velike pripreme za kraljevsku svetkovinu, koja je imala da traje dva dana. Pozvani su gosti i izbliza i izdaleka. Kraljevi glasnici poslani su čak i u susedne zemlje, s pozivnicama kneževima i grofovima da dođu u svatove. Svojim kćerima dade kralj prekrasne, veličanstvene poklone, s tim da ih one predadu kraljevima kao svojim izabranicima.

Kad je osvanuo urečeni dan svetkovine, počeše, kao u kakvoj divljoj trci, pristizati gosti na konjima i kolima. Gore u kraljevom dvoru sva vrata i sve kapije bile su okićene vencima, a iz dvorane je odjekivala svirka tako milozvučna kao da je sviraju na nebu. Kralj i njegove tri kćeri primali su goste gore u dvorani; princeze su bile tako sjajno obučene da se haljine i ukrasi lepši od njihovih nisu mogli ni zamisliti.

Došlo je podne, a tri kralja se ne pojaviše. Posedalo se za trpezu, jelo se i pilo, no kralj je bio setan i nikako da se razvedri. Tako je proteklo vreme do pred veče. Tada dve mlađe kraljeve kćeri odu ocu i kažu mu:

— Šta da radimo sa prekrasnim darovima? Kraljevi koje čekaš ne dođoše i, očevidno, neće ni doći.

Na to im kralj odgovori:

— Po meni, činite šta hoćete, sirota moja deco.

Dve mlađe kćeri odoše po svoje darove i dadoše ih dvojici viteza koji su im bili najmiliji.

Najstarija kraljeva kći sedela je, pak, mirno i ozbiljno i nikom nije dala svoj dar. Ona je mislila na baštovanova lepog pomoćnika, koji joj se tako sviđao i kojeg tog dana još nije bila videla. Njene sestre su to primetile i zadirkivale su je pominjući joj baštovanskog trola, kako su ga one nazivale. Ona je ćutala i ništa im nije rekla.

Kad se poustajalo od trpeze, najstarija kraljeva kći ode po svoj dar i siđe u baštu. Tamo je kraj ruža stajao „Ko-bi-znao“ i bio tužan. Kad ga princeza ugleda, obuze je najveća radost i predade mu svoj dar. On joj poljubi ruku, htede joj iskazati svoju zahvalnost, ali se seti opomene šumskog vilenjaka i ništa ne reče. Tako se opet rastaše, i bilo im je vrlo teško u srcu.

Još žalosniji bio je stari kralj, jer je idućeg dana trebalo da se obavi venčanje, a nijedan od trojice očekivanih mladoženja nikako da se ukaže. Cele noći nije mogao oka svesti i njegove vlasi preko noći pobeleše od žalosti i brige.

Dok je kralj ležao tako bez sna u svojoj postelji, dođe šumski vilenjak u mladićevu sobicu i donese mu velelepno, zlatnim nitima protkano odelo, kakvo samo kraljevi nose. „Ko-bi-znao“ morade smesta ustati i obući to odelo. Onda ga vilenjak odvede u dvorište, gde su na nj čekale stotine i stotine konjanika na divnim konjima.

— To je sve tvoje. A sad se javi kralju i zaprosi njegovu kćer. — Tako reče vilenjak i nestade.

Tada konjanici-trubači zatrubiše, javljajući dolazak svoga gospodara. Kad začu glas truba, pohita stari kralj k prozoru. Vide stranog kralja koji je za njega izvojevao bitke, i njegove konjanike, i tako se začudi i obradova da mu od radosti umalo ne stade srce. Brzo stavi krunu na glavu, pohita u dvorište i zagrli mladića.

Mladić mu se izvini što na svetkovanje stiže tek drugog dana i kralj primi njegovo izvinjenje sa zadovoljstvom. Odvede ga gore u dvoranu i ponudi mu za ženu onu svoju kćer koju bude izabrao.

„Ko-bi-znao“ izabere najstariju; ona je za stolom sedela pored njega i bila je tako srećna da se ni s anđelima tamo gore na nebu ne bi menjala, jer je njen mladoženja ličio na baštovanova pomoćnika kao jabuka na jabuku.

Onda se izvrši obred venčanja i proslavi se u veselju kakvog još nikad nije bilo otkako je nebo plavo i trava zelena.

I dok se tako sedelo za trpezom i napijalo u zdravlje mladenaca a nevesta nije skidala očiju sa svoga lepog ženika, otvoriše se iznenada vrata i u trpezariju uđe s velikom pratnjom jedan naočit, ponosan kralj, čija se seda brada talasala do nasred grudi, pođe pravo k mladoženji, zagrli ga i poljubi.

Taj kralj duge, sede brade nije bio niko drugi nego šumski vilenjak, koji je naposletku spasen začaranosti, jer je „Ko-bi-znao“ tako verno i savesno izvršio primljenu obavezu da ćuti, a na sva pitanja odgovarao uvek samo s te tri reči: Ko bi znao?

Tada doznaše i kralj i princeza da mladi muž najstarije kraljeve kćeri, koji je triput spasao državu od neprijatelja, nije bio niko drugi nego lepi, čudnovati i nemi baštovanski pomoćnik. Posle toga svatovsko raspoloženje bilo je još veselije i radost mladenaca bezgranična.

„Ko-bi-znao“ i najstarija kraljeva kći boravili su posle venčanja čas kod šumskog kralja čas kod mladina oca. A kad su kraljevi umrli, nasledio je „Ko-bi-znao“ obadve kraljevine i bio najbogatiji i najsrećniji vladalac koji je ikad živeo.

DVANAEST MOMAKA, BRAĆE, TRAŽE ZA ŽENE DVANAEST DEVOJAKA, SESTARA

Imao jedan čovek dvanaest sinova i kad su se zažščili, reče im:

— Ne ženite se dok ne budete našli dvanaest devojaka sestara u jednom domu.

Sinovi se na to sneveseliše i rekoše:

— A gde da nađemo dvanaest devojaka sestara u jednom domu?

Onda prvo pođe u svet najstariji sin da traži takav dom i zadugo se ne vrati; potom pođe drugi, pa se ni on ne vrati, a tako i treći, četvrti i svi do jedanaestog, i nijedan se kući ne vrati.

Najzad pođe u svet najmlađi da traži svoju braću i dom sa dvanaest devojaka sestara. Put ga je vodio kroz jednu gustu šumu. Tamo mu priđe neki star čovek i zapita ga:

— Kud si pošao, mladiću?

— Idem — odgovori mu mladić — da tražim svoju braću i dvanaest devojaka sestara u jednom domu, kojima treba da se oženimo.

— Ako hoćeš da služiš kod mene godinu dana, ja ću ti pomoći — reče starac.

„Godina dana nije mnogo“, pomisli mladić i pristade da služi starca.

Služio ga je verno i pošteno i za to vreme postao dobar lovac. A kad se godina navršila, pokloni mu starac jednu pušku i reče:

— Ovom puškom pogodićeš sve što god budeš gađao. Sad samo pođi dalje u šumu, pa ćeš doći do jedne kućice u kojoj preživa veštica koja je tvoju braću začarala u kamenje. To se s njima ne bi dogodilo da su se primili službe kod mene, ali oni su bili odveć gordi i nisu hteli.

— Kad budeš bio kod veštice, drži samo pušku u ruci, i to stalno, i ona ti ništa neće moći nauditi.

Mladić pođe i, idući tako, prohte mu ee da oproba pušku koju je dobio od starca. Ubrzo ugleda pred sobom jednog lava.

„E, baš mi dolaziš u pravi čas!“, pomisli u sebi, skide pušku s ramena i nanišani.

Ali mu lav doviknu:

— Nemoj pucati, a ja ću ti se zato odužiti. Ja sam kralj četvoronožnih životinja; evo, uzmi ovu moju dlaku, i ako dospeš u nevolju, samo je protrljaj i ja ću ti sa svima svojim životinjama doći odmah u pomoć.

Mladić spusti pušku, uzme dlaku i pođe dalje.

Onda smotri jednog orla gde kruži vazduhom. Odmah nanišani i htede da puca. Ali mu orao doviknu:

— Nemoj pucati, a ja ću ti se zato odužmti. Ja sam kralj svih ptica; evo, uzmi ovo moje pero, i ako dospeš u nevolju, samo protrljaj to pero i ja ću ti sa svojim jatima odmah doleteti u pomoć.

Mladić spusti pušku, uzme pero i pođe dalje.

Onda dođe do velike vode i spazi jednu veliku ribu.

„Ha“, reče sam sebi, „na ovoj ćeš, na kraju, ipak oprobati svoju pušku!“

Ali kad htede da okine, riba mu doviknu:

— Nemoj pucati, a ja ću ti se zato odužiti. Ja sam kraljica vodenih životinja; evo ti ovo peraje, i ako dospeš u nevolju, samo ga protrljaj i ja ću ti sa svima vodenim životinjama odmah pritеći u pomoć.

Mladić opet obori pušku i ode.

Nije dugo potrajalo, kad stiže do kućice u kojoj je prebivala veštica. On smelo uđe u kućinu i reče:

— Veštico, smesta da si mi dovela jedanaestoricu moje braće, inače ću pucati i sravniću te sa zemljom.

Na to se veštica gromko nasmeja i reče:

— Ti, ludi crve zemaljski, pucaj koliko te volja, meni to neće nimalo nauditi! Jer znaj da hloj život ne boravi u meni, nego daleko, daleko odavde. U jednom zatvorenom brdu ima jezero, u jezeru pliva patka, u patki je jaje a u jajetu gori svetiljka: ta svetiljka je moj život. Kad bi tu svetiljku mogao da ugasiš, mojem životu bio bi kraj, ali to se nikad i nikad neće dogoditi, i zato će ti braća ostati okamenjena.

Mladić se na to rasrdi i viknu:

— Onda ćeš okušati moje olovo! — i opali iz puške jedanput, dvaput, triput, ali uzaman: kugle, doduše, pogodiše vešticu i prestreliše je, ali joj ništa ne naškodiše, ostala je zdrava i bodra, ismejavala ga i rugala mu se. No kako je on stalno držao pušku u ruci, nije mogla da zadobije vlast nad njim, dapače bi i njega začarala u kamen.

Najzad se mladić okane pucanja i reče:

— Čekaj samo, veštice, ja ću već naći tvoj život.

I to rekavši, ode i iziće iz šume. Naposletku ugleda u daljini jedno brdo i pođe ka brdu. Ali kad stiže tamo, ne znađaše kako da uđe u brdo. Tada mu padoše na um darovi što ih je dobio od životinja kojima je oprostio život. Uze prvo lavovu dlaku i protrlja je. Na to dođoše sve zemaljske četvoronožne životinje s lavom na čelu i zapitaše šta zapoveda:

— Razgrnite ovo brdo! — naredi mladić.

Već posle nekoliko časaka brda više nije bilo, a ukaza se bistro jezero i u jezeru jedna patka. Patka se namah podiže u vazdušne visine da odleti. Mladić brzo protrlja orlovo pero i u tren oka nađe se pred njim orao sa svima pticama i zapita ga šta da čine.

— Uhvatite patku i donesite mi je ovamo! — naredi mladić.

Ptice poleteše za patkom i one koje su uspele da je stignu raščerupaše je i rastrgnuše u hiljadu komada i doneše mladiću svaka po jedno patkino pero.

— Ah, ono pravo niste mi donele! — reče mladić žalosno i zapita ih za jaje.

— Jest — odgovoriše ptice — imala je i jaje, ali je palo u jezero.

Mladić uze peraje, protrlja ga i odmah dopliva kraljica riba sa svima jezerskim životinjama do obale i zapita ga šta da čine.

—Potražite i donesite mi jaje što je palo u jezero! — naredi mladić.

Na to sve one zaroniše u dubine i posle izvesnog vremena dopliva do obale kraljica riba s jajetom u ustima. Mladić uze jaje, ode brzo do veštice, pokaza joj jaje i reče:

— Evo držim u ruci tvoj život; odmah ću razbiti jaje, ako mi smesta ne oživiš braću.

Tresući se od straha, uze veštica jedan zelen prut, te pođe i udari prutom po jedanaest kamenih stubova koji su se nalazili pred njenom kućicom. Na to jedanaestoro mladićeve okamenjene braće oživeše i bilo im je tako kao da su se probudili iz teškog sna.

— Evo vam te veštice koja vas je začarala — reče mladić braći. — No sad joj je kraj.

I to rekavši, razbije jaje i ugasi svetiljku u jajetu, na što veštica pade mrtva.

Potom dvanaest braće pođu zajedno da traže neveste, pa naposletku i nađu dom sa dvanaest sestara udavača. Odvedu ih kući svome ocu i proslave zajednički veliku svadbu. Svi su bili veseli i srećni i lako je mogućno da još žive, ako nisu umrli.

SKRIVENA PRINCEZA

Bio negda jedan mladić, trgovački sin, pa ga otac oterao od kuće, jer nije nimalo mario za trgovački posao, nego se ceo bogovetni dan zabavljao samo sviranjem.

Kad je mladić pošao od kuće, primeti na ulici jednog dečaka koji je imao u rukama dva drvceta i onim što ga je držao u desnoj ruci stalno povlačio po onom drugom u levoj ruci, kao kad se gudi. To se mladiću svidelo.

— Bi li, možda, i ti hteo da naučiš svirati? — zapita dečaka.

— Bogme bih — odgovori dečak — kad bi me kogod hteo da nauči.

— Pa hajde sa mnom — reče trgovčev sin — ja ću te učiti. — Tako i uradi

Onda su njih dvojica, učitelj i učenik, išli po svetu i svirkom zarađivali svagdašnji hleb.

Jednom se na putu sretnu s nekim čovekom koji je vodio medveda. Trgovčev sin da mečkaru sav svoj novac za medveda. Posle obavljene kupovine, učenik zapita:

— Zašto si to učinio; od čega ćemo sad živeti?

— Čekaj samo — odgovori mu učitelj — mi ćemo da sviramo, a medved će da igra. Tako ćemo opet doći do novca; medved će se već isplatiti.

Ali kad medved ne htede da igra kako je trebalo, ubije ga, odere i da se sam zašiti u medveđu kožu, i to tako da ga je svako morao držati za pravog medveda.

Onda odu i u jednu prestonicu; učenik je svirao, a trgovčev oin kao medved igrao, i to izvanredno lepo i umetnički.

Sav svet u gradu dolazio je da gleda kako medved igra. A svagda kad god bi učenik napravio koju pogrešku u sviranju, medved bi ga lupnuo šapom, jer on je, naravno, umeo bolje da svira nego dečak, njegov učenik.

No ljudi to nisu znali; držali su da imaju pred sobom pravog medveda i zbog toga su se grohotom smejali što medved hoće da pokaže kako se u sviranje bolje razume nego svirač.

Glas o tome dopre i do dvora i kralj naredi da mu se dovedu svirač i njegov medved. Tako je dečak pred kraljem svirao a medved igrao, i kralj se slatko smejao gledajući veselu i izvanredno zanimljivu medvedovu igru.

Kralj je imao i jednu vrlo lepu kćer: ona je već bila stasala za udaju. No kralj je nije hteo ni za koga udati, jer je želeo da sam naslađuje oči njezinom lepotom, i to zasvagda. Sakrio je kćer od sveta u jedno brdo, a osim njega i jednog vernog sluge niko živ nije znao kako se dolazi do nje. Onda je objavio da ko je nameran zaprositi u njega kćer, mora primiti obavezu da je pronađe; bude li je pronašao, dobiće je za ženu, a ne bude li je pronašao, biće pogubljen.

Nadao se da će time zastrašiti prosioce; ipak se neki kraljevići osmeliše da je u njega zaprose i pod takvom pogodbom, ali svi oni nađoše — ne njegovu kćer, nego svoju pogibiju. Sad se već odavno nije više javio nijedan prosilac i kralj je bio zadovoljan što je tako.

Gledajući zanimljivu, veselu i smešnu medvedovu igru, kralj reče samom sebi:

„Tvoja kći ima tako malo radosti tamo u brdima; trebalo bi da joj jednom dopustiš kakvu veselu razonodu!" I onda naredi svojem vernom sluzi da joj odvede medveda.

Da bi se došlo do skrivene u brdu kraljeve kćeri, moralo se proći kroz troja vrata. Ključ za prva vrata nalazio se pod jednom stenom; sluga uze ključ i otvori ih. Pred drugim vratima stojao je jedan stari Jevrejin dugačke brade; sluga čupnu Jevrejina za bradu i odatle ispade ključ za druga vrata. Posle drugih, dođoše do trećih vrata, pred koima je stražario jedan divlji lav; sluga čupnu lava za grivu i iz grive ispade ključ, otvori njim treća vrata i uvede medveda u sobu.

Kraljeva kći je u tome času sedela zamišljena, tiho nešto pevušila i svirala na citri. Čim je medved začuo svirku, poče igrati i kraljeva kći slatko se smejala njegovoj igri. Raspoložena veselom i smešnom igrom neobičnog igrača, naredi sluzi da ode i kaže njenom ocu kako ga moli da medveda ostavi kod nje duže vreme.

Kad je verni sluga otišao, medved odjedanput progovori:

— O, lepa kraljeva kćeri, ja nisam medved nego čovek kao i ti, i sin sam jednog trgovca. Priđi, odšij me i otkrij mi glavu, pa ćeš videti.

Na to kraljevoj kćeri od radosti zaigra srce u grudima, jer osim svoga starog oca i starog sluge odavno nije videla nikoja drugog čoveka. Ona ga odmah odšije, pa ugledavši pred sobom lepog mladića koji joj se svideo, brzo ga opet zašije pre nego što se sluga vrati, i reče mu na koji je način može isprositi u njena svirepog oca.

Ali on je već znao sve. I kad se sluga vratio s izveštajem o kraljevu pristanku da medved ostane kod princeze duže vremena, ona reče:

— Vodi ga samo napolje, već sam ga sita!

Kad su bili napolju, preda sluga medveda sviraču. Svirač i medved odu odmah u šumu. Tamo trgovčev sin skine medveđu kožu i obuče vrlo lepo odelo, a idućeg dana izjutra ode u grad i javi se kralju, rekavši kako hoće da potraži njegovu kćer. Kralj se nasmeja i reče:

— Kad si lud i kad hoćeš da izgubiš život, idi pa je traži.

I onda odredi mladiću čas do kojeg je imao naći njegovu kćer. Rok je bio: dvanaest časova u podne. Ako je dotle ne bude našao, biće pogubljen.

Mladi trgovčev sin je bio veseo i dobre volje, uzme pušku i ode u lov da mu brže prođe vreme. Vide jedno divlje svinjče i htede odmah da puca, no svinjče progovori:

— Ostavi se puške, a ja ću ti zato jednom pomoći. Evo ti ova moja čekinja, a kad budeš bio u nevolji, usuči je, i ja ću odmah doći.

On baci pušku na rame, uzme čekinju i pođe dalje. Ubrzo spazi jednog orla koji se častio zečjim mesom. Skine odmah pušku, nanišani i htede okinuti, kad orao poviče:

— Ostavi se puške, a ja ću ti za to pomoći. Evo ti ovo moje pero, a kad budeš bio u nevolji, uvrni ga, i ja ću odmah biti kod tebe.

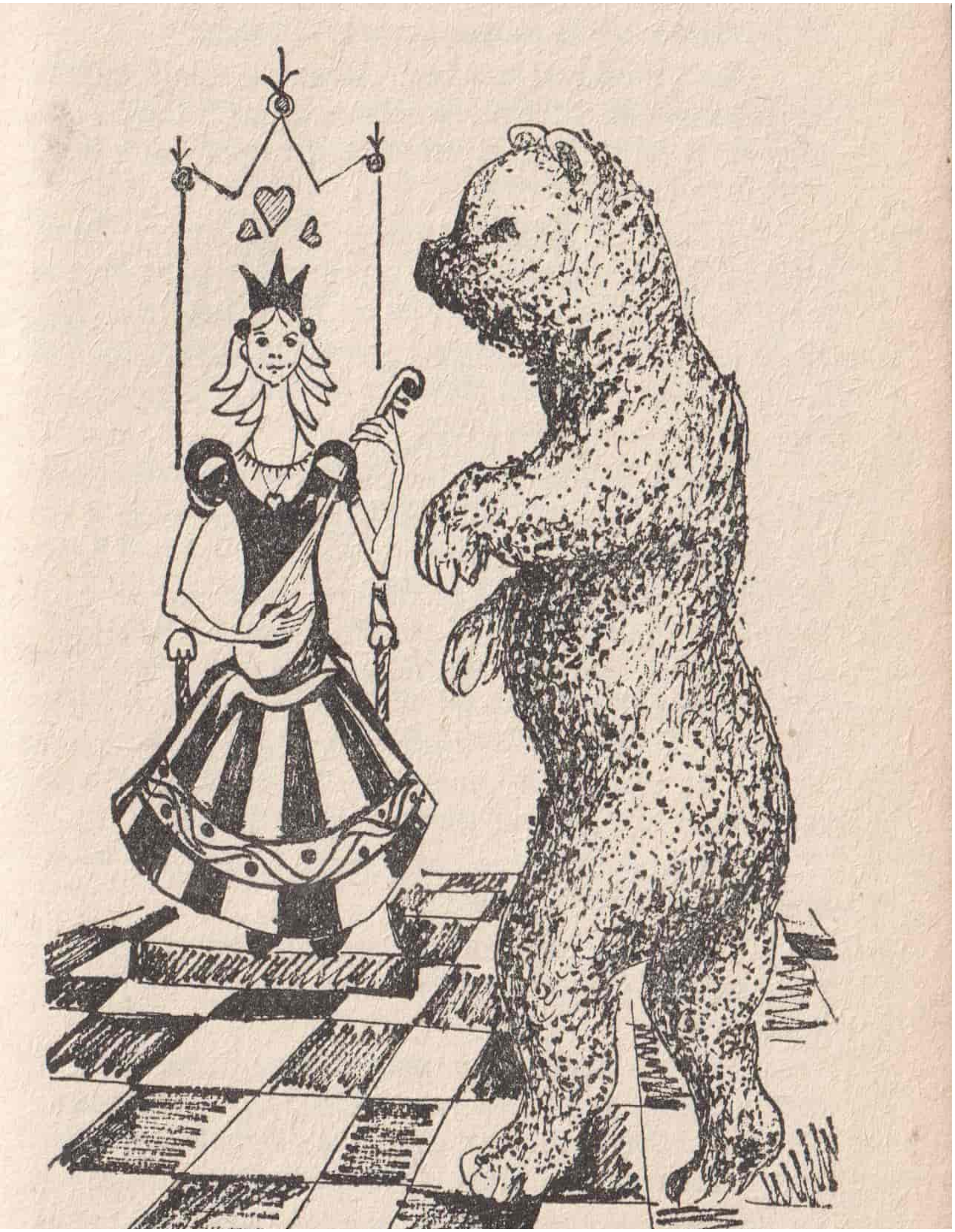

On baci pušku na rame, uzme pero i pođe dalje svojim putem. Odjednom spazi Smrt koja je ležala blizu jedne duboke provalije i spavala.

„Ha!“ pomisli mladić. „Neka na kraju okuša moje olovo ova upropastiteljica ljudi!“ Skide pušku i htede da okine; uto se Smrt probudi i vide u kakvoj je opasnosti.

— Tako ti neba, ne pucaj! — viknu mu Smrt. — Pomisli samo na to do kakve bi nesreće došlo na zemlji kad mene ne bi bilo! Nego, evo pogledaj, ja ću ti se za to odužiti: uzmi ovu kosku, pa kad budeš bio u nevolji, obrni je jedanput i ja ću odmah doći da ti pomognem.

Mladić baci pušku na rame, uzme kosku i ode. Pogleda koje je doba: do dvanaeet je ostalo još samo pola časa. Pohita odmah u brdo; pod stenom nađe ključ za prva vrata, otvori ih i uđe; čupne starog Jevrejina za bradu i otvori druga vrata; iz lavove grive izvadi treći ključ i dođe kraljevoj kćeri, koja je već odavno čekala na nj. On je smerno uze za ruku, odvede je njenom ocu i reče:

— Ja sam svoje učinio, a sad je na tebi, kralju gospodaru, da ispuniš svoje obećanje.

No stari ne htede dati kćeri i veoma ljutito odvrati trgovčevu sinu:

— Još ne! Ako hoćeš da imaš moju kćer, moraš najpre u jednoj noći pojesti punu sobu ubuđana hleba.

Zadugo mladić nije znao šta da radi; onda se seti čekinje, uzme je i usuče. Očas se pojavi svinjče sa mnoštvom drugih svinja i s buđavim hlebom bude brzo gotovo. Svinje su čak i pod olizale.

Ujutro se kralj veoma začudi videvši da je mladić rešio i taj zadatak, ali mu u još većoj ljutini reče:

— Još je nećeš dobiti; moraš mi prvo za jednu noć u sobi punoj graška pokupiti zrno po zrno, da do jutra nijedno jedino zrno ne ostane u sobi.

Čim je pala noć, izvadi mladić iz džepa orlovo pero i uvrnu ga; odmah se pojavi orao sa svima pticama i u tren oka sa graškom je bilo gotovo: ni jedno jedino zrno nije ostalo u sobi.

Kad je stari kralj ujutro video da je mladić rešio i taj zadatak, njegova ljutnja pope se do vrhunca i on uzviknu:

— Ne, još ti je ne dam, i nikad i nikad ti je neću dati!

Tada trgovčev sin izvadi kosku i obrnu je. Istog časka dođe Smrt i odvuče starog kralja.

A kraljeva kći pruži mladiću ruku te se venčaše i u veselju odsvadbovaše svadbu. Trgovčev sin postade kralj; htede svoga učenika svirača proizvesti za ministra, ali se ovome ne svide ministarsko zvanje. On mu onda dade mnogo novca, i tako njegov učenik ode u jednu drugu zemlju i zkivljaše tamo kao bogat čovek.

LABUDICA DEVOJKA

Jedna siromašna žena imala sina, koji je već bio velik i jak pa naumio poći u tuđinu da nešto zaradi. Pogodi se s nekim gazdom da mu godinu dana čuva ovce.

Kad je jednom za vreme žetve bio u polju, ugleda u žitu lepu, belu pticu. Potrča k njoj da je uhvati, no ptica razvi krila, uzdiže se polagano sa zemlje i polete u šumu. Mladić trčaše stalno za njom, ali uzalud, ptica nigde da sleti. Htede da se vrati, no već više ne mogade naći izlaz iz šume.

Uto nasta i sumrak, kad u daljini spazi svetlost; pođe u tom pravcu i dođe u jedan zamak; u zamku je nekakav starac sedeo kraj ognjišta i kuvao sebi čorbu. Mladić ga zamoli za prenoćište i ispriča mu zbog čega je došao u šumu.

— Ako me budeš godinu dana verno služio, pomoći ću ti da dobiješ pticu — reče mu starac i mladić rado na to pristade.

Idućeg jutra starac reče:

— Ja sad odlazim i vratiću se tek dockan uveče. Ti se staraj o kući. Evo ti svih ključeva; smeš ući u svaku sobu, samo ne u poslednju.

Mladić učini tačno po nalogu i kad se starac uveče vratio, bio je s njim zadovoljan.

Tako je bilo i drugog dana, kao i svih potonjih: izjutra bi starac odlazio i mladiću izdavao uvek isti nalog.

Dugo vremena nije mladić nikad pomišljao na zabranjenu sobu. Ali poslednje nedelje u godini stade ga kopkati radoznalost.

„Već si godinu dana ovde“, govorio je sam sebi, „i uskoro ćeš otići a nećeš znati kakvo li se blago krije u toj sobi." I ta mu misao nije davala više mira.

Poslednjeg dana ode do vrata zabranjene sobe i htede ih otvoriti, pa onda opet ne htede. Naposletku se maši ključa i otvori ih.

Soba u koju je ušao bila je, u stvari, velika dvorana; nasred dvorane bilo plavo jezerce, a iznad njega otvoreno nebo; u jezercu, pak, bile tri izvanredno lepe labudice devojke koje su se kupale. Tek što su spazile mladića, iskočiše iz vode sve tri i odleteše kao bele labudice.

Mladić, sav u strahu, iziđe iz te sobe; bio je uznemiren.

Kad je starac došao uveče kući, pade odmah pred njim ničice i reče:

— Kazni me, gospodaru, prekoračio sam tvoju zapovest.

Starac reče ljubazno:

— Zato što si priznao svoju pogrešku i što se kaješ, oprostiću ti. Ali me sad moraš služiti još godinu dana ako hoćeš da imaš pticu.

Mladiću kao da pade kamen sa srca; rado pristade na to i otada radoznalost nije više imala vlast nad njim.

Kad se godina navršila, priđe mu starac i reče:

— Hajde sad za mnom!

I starac ga odvede u zabranjenu sobu, gde su bile tri izvanredno lepe device i kupale se u jezercu. One se i sad stvoriše bele labudice, izdigoše se nad vodu i odleteše. Starac zapita mladića koja mu se od njih najviše svidela.

— Najmlađa — odgovori mladić.

— E, dobro — reče na to starac. — Pođi doveče u onu sobu i pod krevetom ćeš naći tri kutije; uzmi onu koja bude bila u ćošku i donesi mi je.

Mladić je jedva dočekao veče, a onda pohita tamo i donese starcu kutiju.

— E, uzmi sad kutiju — reče starac i pođi s njom kući; devica koju si izabrao pratiće te ustopce. Samo se nemoj osvrtati za sobom dok god ne budeš kod kuće. Kad budeš kod majke, možeš se venčati sa svojom izabranicom. Ali čuvaj kutiju kao zenicu i ne usuđuj se da je ikad daš u ruke svojoj nevesti, ma koliko te za to molila, jer ćeš je inače izgubiti zauvek.

Mladić obeća da će u svemu postupiti po starčevu savetu. Ono prvo palo mu je lako: nije se osvrnuo za sobom mada mu se to i te kako htelo. Radoznalost ga je već jedanput skupo stala i sad se dobro čuvao da joj ne da opet maha.

Kad je naposletku stigao kući i svojoj majci, okrete se žurno i ugledavši devojku, zagrli je i poljubi. Ona je imala na sebi kao sneg belu haljinu, bila je lepa kao vedar dan i mladić nije mogao da je se sit nagleda.

Onda se obavi veridba. Ali dok je verenik bio sav blažen, verenica je bila tužna i potištena. On se na sve moguće načine trudio da je razvedri, ali uzalud.

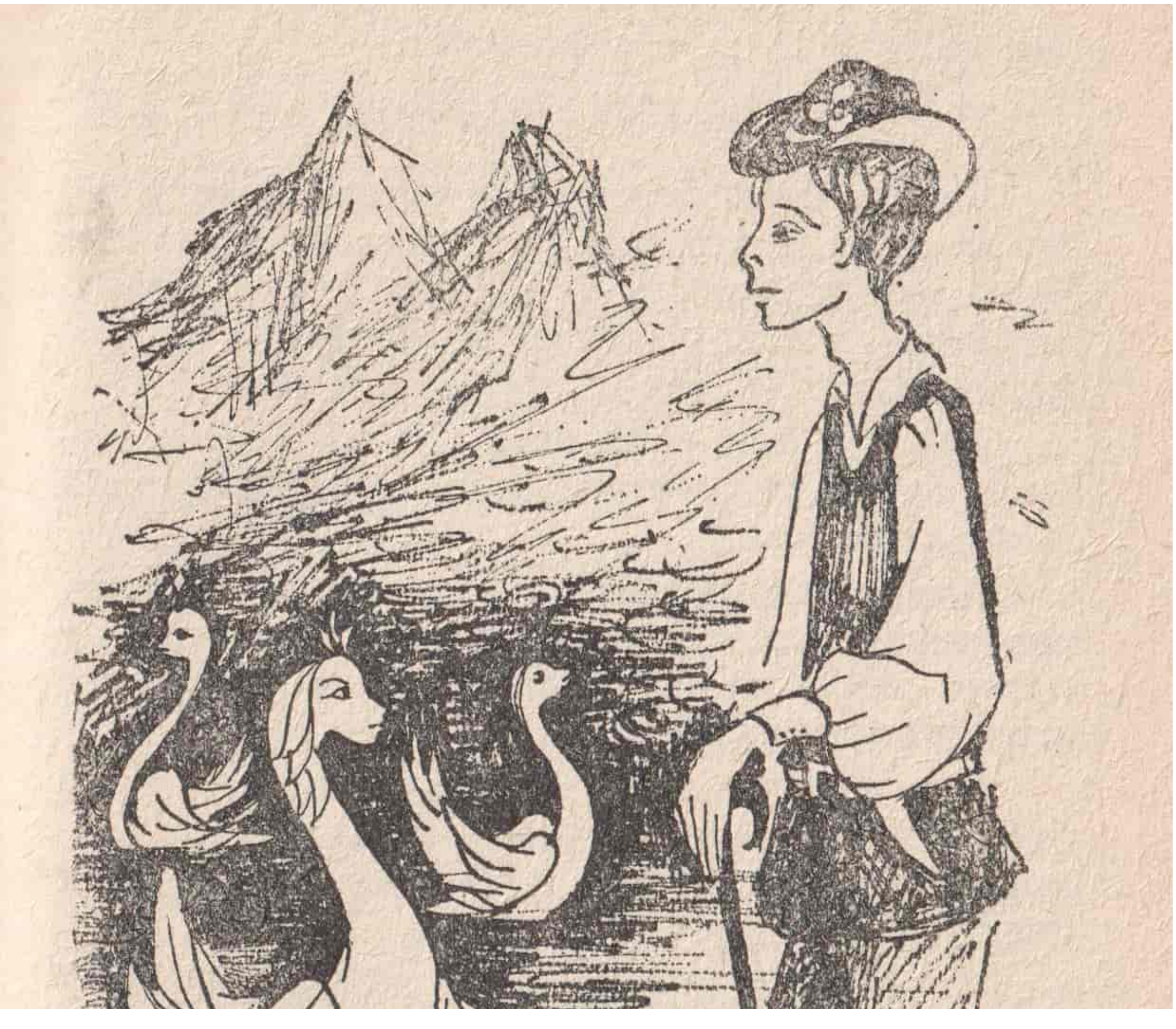

— O, šta sve ne bih dao za to da te sad vidim veselom! — reče naposletku.

— Onda mi daj moju lepu haljinu što je u kutiji!

Na to mladić preblede od straha. Kako je mogao da obeća nešto tako nesmišljeno i ludo što će mu doneti nesreću? Dugo i dugo je oklevao; naposletku nadvlada vernost i prevelika njegova ljubav za nju. Tešeći se, ubeđivao je sebe:

„Pa zbog toga neće ipak umreti! A neće moći ni da odleti“, mislio je, jer je pozatvarao sva vrata i prozore.

Ali je bilo drukčije. Čim je otvorio kutiju, ona hitro dohvati i crnu haljinu što je bila u kutiji, stvori se istog časa labudica i izlete kroz peć i dimnjak.

Tada mladića obuze žalost tako teška da se to ne može izraziti rečima. Istrča iz kuće, gledaše pticu kako odleće, a onda pohita u šumu k starcu jadikujući.

— Ako nije ovde kod tebe — reče naposletku starcu — onda mi kaži gde je mogu naći; tražiću je do kraja sveta, jer je prekomerno volim.

Na to mu starac reče:

— Ona je daleko odavde, na jednom ostrvu s one strane mora, a čuva je jedan sedmoglavi zmaj; teško je doći do onog ostrva; a kad bi i dospeo donde, tamo bi te dočekao zmaj i platio bi glavom.

No mladić se ne dade zastrašiti. Uzme sva svoja odela i cipele i pođe na put. Putovao je bez prekida punih sedam godina, poderao sva odela i sve cipele i posustao toliko da nije mogao dalje, a još ni s koje strane ni dogledati more. Na jednom brežuljku sruši se na zemlju i već mišljaše da će tamo i umreti.

Odjednom začuje, sprva u daljini, a onda sve bliže i bliže, nekakvu veliku graju; naposletku ugleda pred sobom tri silna diva koji su se oko nečeg grdno zakavžili. On ih upita za uzrok kavge.

— Oh — počeše divovi kazivati — mi se sporimo oko najdragocenijih stvari na svetu: oko jednog ogrtača koji čini nevidljivim onog ko se njim ogrne, oko jednog šešira koji po želji prenosi svukud onog ko ga ima na glavi, i oko jednog mača kojim onaj ko zamahne njim pobeđuje svakog. Ko ima te tri stvari, može spasti najlepšu devojku koja je u vlasti sedmoglavog zmaja na jednom ostrvu s one strane mora, a ujedno steći i najveću kraljevinu.

Na ovu vest mladiću opet zakuca srce radosno i nada mu se povrati.

— Ako vam je pravo, ja ću rešiti vaš spor; donesite ovamo te tri dragocene stvari i onda se borite među sobom.

Glupi divovi doneše mu odmah ogrtač, šešir i mač, pa se stadoše da biju među eobom. Mladić brzo dohvati mač, ogrnu ogrtač, stavi šešir ka glavu i reče:

— Želim da se odmah stvorim na ostrvu!

Tako u tren oka i bude, a glupi divovi ostadoše praznih ruku.

Kad se mladić našao na ostrvu, skide šešir i ogrtač, uze samo mač i pođe u zmajev grad. Zmaj se upravo u tom času sunčao pred kapijom, a lepa devojka morala je da ga bišti.

Zmaj odjednom onjuši ljudsko meso, planu i poče se uvijati od besa. Ali mladić priđe odvažno i jednim udarcem mača odseče mu svih sedam glava.

Onda se brzo ogrne čarobnim ogrtačem i pohita u dvor, nađe kutiju s haljinom labudice, uzme je i baci u more, zatim skine sa sebe ogrtač i pokaže se devojci, svojoj verenici, koja ga odmah poznade i neizmerno mu se obraduje.

Pomoću čarobnog šešira ode mladić svojoj majci i prenese je na daleko ostrvo, u Zmajev Irad, a onda se venča sa svojom izabranicom, veselo odsvadbuje i postane kralj i gospodar sve zemlje koja je bila u zmajevoj vlasti i svega blaga što ga je zmaj imao.

DEČAK I ZMIJA

Bila negda neka siromašna, siromašna žena, imala jednog sina, dečaka, i trudila se da zaradom od predenja održava u životu sebe i njega; ono što bi ona kod kuće oprela, dečak bi odneo na trg i prodao.

Jednom dobi dečak na trgu ceo groš i vraćaše se kući radostan. Uz put vide kako neki dečaci muče jednu malu zmiju. On se sažali i zapita ih:

— Da l’ biste mi dali tu zmiju? Ja bih vam za nju dao groš.

Oni odmah na to rado pristanu. Tako on uzme zmiju, donese je kući i reče:

— Vidi, mati, šta sam kupio za prodano predivo.

Mati zavrte glavom i reče:

— O, ti ludi derane, kako si za jednu otrovnicu mogao da daš ceo groš?

— Mani se, mati, prekora — odgovori joj na to dečak. — Ona će mi se jednom pokazati za to zahvalna.

Dečak se revnosno starao o svojoj maloj zmiji i od svega što je jeo i pio, davao je i njoj. Zmijica je polako rasla i s vremenom postala velika, snažna zmija.

Jednoga dana, kad je već bila sasvim velika, reče dečaku:

— Znaj da sam ja jedina kći velikog zmijskog cara. Sedni mi na hrbat; ja sad idem u svoj zavičaj i odneću te tamo, a moj otac nagradiće te za sve dobro što si mi ga učinio.

Dečak sedne na zmiju i posle malo vremena već su bili daleko, daleko u jednoj velikoj šumi. Tada zmija reče:

— Uspuzaj se ovde na najviše drvo!

Čim se on uspuzao na jedno veliko drvo i stao na granu, zazvižda zmija u tri maha tako oštrim zvižducima da se dečaku učinilo kao da ga je triput ubola dugačka igla. Odjednom dogmizaše sa svih strana gomile zmija i sve se radovahu što je kći njihova cara opet među njima, tiskahu se oko nje i klanjahu se pred njom.

Naposletku stiže i zmijin otac, zmijski car; on je bio veći od drugih zmija i imao je na glavi krunu s koje je zračio jedan alem-kamen. Jako se obradovao videvši kćer. Ona mu morade ispričati šta je sve bilo s njom.

Kad je zmijski car čuo kako su mu zli dečaci bili uhvatili kćer i mučili je i kako ju je naposletku jedan dobar dečak otkupio a onda brižljivo odnegovao, zapita je gde je taj dobri momčić, jer bi hteo da ga nagradi za njegovo dobročinstvo.

— Ako mi obećaš — kaže mu na to kći — da mu nećeš učiniti nikakvo zlo i da ćeš mu pokloniti ono što bude želeo, onda ću ti ga dovesti.

— Obećavam ti da će biti tako — odgovori zmijski car.

Zmija pozva tada dečaka da siđe s drveta. On siđe u najvećem strahu, jer su sa svih strana siktale na na zmije, ali mu ništa ne smedoše učiniti.

— No, mladiću — reče mu zmijski car — pošto si se tako dobro starao o mojoj kćeri, poželi nešto od mene!

Zmija je već bila rekla dečaku, dok su još bili na putu u zmijsko carstvo, da od njena oca traži samo njegova sunčanog konja s osam nogu i alem-kamen iz krune. Dečak to i zatraži. Ali mu zmijski car ne htede dati ni jedno ni drugo, nego reče:

— Daću ti kojeg hoćeš drugog konja a uz to i veliko blago, samo ti svojeg belog sunčanog konja i alem-kamen iz moje krune ne mogu dati.

Ali se dečak ne dade nagovoriti ni na šta drugo. Na to se zmijski car naljuti i oštro reče:

— Radije ću te odmah progutati nego da ti dam svoje najdragocenije dobro! — I čim to reče, proguta ga i dečak se nađe u njegovu trbuhu.

No tada kći zmijskog cara stade da leleče i jadikuje.

— Teško meni nesrećnici — kukala je zmija — bolje da se nisam ovamo vratila nego da vidim kako je moj otac nezahvalan i kako ne drži zadatu reč!

Kad je stari to čuo i video kako ne može utešiti kćer, ispljuje dečaka iz utrobe. Samo sad siromašni momčić nije više izgledao kao ubogi dečak, nego je bio velik i lep kao kakav kraljević.

Zmijski car izvadi iz krune alem-kame, pruži ga mladiću u ruke i reče:

— Odmah ćeš dobiti i mojeg konja! — Naredi da se beli sunčani konj dovede, posadi ga na konja i reče:

— Pođi sada u svet, i ako budeš imao da izvršiš kakav težak zadatak, kaži samo svome konju i on će ti uvek pomoći; a ako bude bila noć, stavi samo alem-kamen konju na čelo, pa ćeš uvek imati pred sobom dan.

Tako mladić obode konja i ubrzo iziđoše iz carstva zmija, jer konj mu je bio brži od jutarnjeg vetra, a s jednog brda na drugo prelazio je uvek u skokovima.

Imao je svagda dan, jer kad bi pala noć, izvadio bi alem-kamen, stavio ga konju na čelo i alem-kamen zračio je kao sunce.

Naposletku dođe mladić u zemlju u kojoj je vladao jedan bogat i veoma gord kralj. Tada je baš bio dan, te, sakrivši alem-kamen, ujaha u dvorsko dvorište i reče kako je voljan da služi kralja ako mu se odobri da svojeg konja drži u kraljevskoj staji. To su mu rado odobrili.

Kralj je bio veliki lovac; s dana u dan odlazio je u lov, a od njegovih slugu bio mu je najmiliji onaj koji je najviše divljači ulovio.

Mladi novi sluga postade ubrzo njegov miljenik, jer kad je on na svojem belom sunčanom konju lovio, nikoja mu divljač nije mogla da utekne — ni jelen, ni vuk, ni medved, ni vepar. Tako kralj oduzimaše drugim slugama po deo njihove plate i sve što bi njima oduzimao, davao bi svome miljeniku. To je ove peklo i grizlo te su išli za tim da ga upropaste.

Na kraju jedne pustare, u visokom ševaru, bila jedna divlja krmača zlatnih čekinja i imala dvanaestoro prasadi. Već su mnogi koji su hteli da je ulove, žalosno u lovu na nju skončali. I kralj je znao kako je s tom divljom krmačom, voleo bi, i te kako, da je ima, ali se ni on ne usuđivaše da pođe u lov na nju.

Pritvorne i zavidljive sluge odu kralju i kažu mu:

— Gospodaru, tvoj novi sluga hvalio se kako bi za njega bio lak posao da uhvati divlju krmaču zlatnih čekinja, a s njom i njeno dvanaestoro prasadi.

Na to kralj odmah pozove novog slugu k sebi i reče mu šta je čuo. Badava ga mladić uveravaše da o tome ništa ne zna, kralj se ne dade ubediti i reče odsečno:

— Ako divlja krmača zlatnih čekinja i njeno dvanaestoro prasadi ne budu sutra ujutro trčali po mojem dvorištu, narediću da ti se odrubi glava.

Mladić se veoma sneveseli, ode u staju i požali se svojem konju.

— Budi hrabar — reče mu konj — ja ću ti pomoći! Idi odmah kralju i traži da ti spremi veliku dugačku vreću, tako veliku i dugačku da u nju uzmogne stati dvadeset čabrova, i daj da se vreća premaže iznutra smolom.

I kad je tako urađeno, uzme mladić vreću, usedne na konja i konj ga preko peščane pustare odnese do ševara u kojem se nalazila divlja krmača zlatnih čekinja sa svoje dvanaestoro prasadi. Tamo učini onako kako mu konj reče: postavi vreću dužom i otvorenu prema ritu i stade pored nje. Potom konj poče da rže. U ševaru se odjednom začu šuštanje — trska i rogoz su se povijali.

Kad je krmača iz daljine videla konja i konjanika gde prilaze ševaru, ostade neko vreme mirna, a onda kao pomamna, strahovito grokćući svoje „gro-gro“, pojuri zakrvavljenih očiju ka konju i čoveku. Ali u slepom besu ne vide pravo kud srlja i utrča upravo u vreću, a za njom i sve njeno dvanaestoro prasadi.

Mladić brzo zaveza vreću, podiže je na konja, baci se u sedlo i pojezdi kući. U dvorskom dvorištu odreši vreću te iz nje istrča krmača s prasadima i rastrča se po dvorištu tražeći izlaz. No izlaza za nju nije bilo, a razvaliti gvozdenu kapiju i ogradu nije mogla.

Kad se kralj ujutro probudio, vide na dvorskim prozorima divan odsjaj a začu i strašno groktanje; veoma se obradovao kad je ugledao krmaču zlatnih čekinja i njeno dvanaestoro prasadi, i njegov mladi novi sluga postade mu još miliji no pre. A u ručano vreme za kraljevom trpezom sedeo je otad s kraljem i on.

To je, međutim, još više ozlojedilo druge sluge, pa s namerom da ga upropaste smisliše za mladića novu zamku. Odu kralju i kažu mu:

— Tvoj mladi novi sluga hvalio se kako bi za njega bio sasvim lak posao da ode pa ti dovede lepu princezu kraljevu kćer zlatnih kurjaka.

Ta princeza prebivala je daleko preko mora; njezina lepota već je bila primamila mnoge ponosite prosioce, no ona ih je sve odbila, jer je htela da ostane devojkom.

Kralj pozove odmah mladog novog slugu preda se i reče mu šta je čuo. Uzalud ga je mladić uveravao da o tome ništa ne zna, kralj ostade pri svojem zahtevu i reče:

— Ne bude li ona za tri dana ovde, narediću da ti se odrubi glava.

Mladić, opet veoma žalostan, ode u staju m potuži se svojem konju. Sunčani konj ga uteši i reče:

— Pomoći ću ti da izvršiš zadatak. Idi kralju i kaži mu da naredi da se sagradi lađa i ukrca u nju najlepše i najbolje od onoga što ima.

Tako je i učinjeno. Mnoge dragocene stvari ukrcane su u lađu, a najlepša od svih bila je jedna postelja kakva nikad dotad nije viđena. Mladić uđe s konjem u lađu i otplovi.

Doplovivši do zemlje lepe kraljeve kćeri, pristane uz obalu blizu dvora, otvori lađu, postavi svoj alem-kamen na najviše mesto, tako da je zračio na sve strane te su se i izdalje mogle videti lepe stvari koje su se nalazile na lađi.

I lepa kraljeva kći prišla je k prozoru i, videvši iz dvora neobičan, sjajan tovar, posla odmah svoje službenice da joj kupe najdragocenije predmete na lađi, a pre svih ostalih postelju i alem-kamen.

Sunčani konj je već bio poučio svoga gospodara šta mu je sve činiti i kako postupiti, i mladić poruči princezi da je postelja vrlo velika i da bi je teško bilo nositi tamoamo; najbolje bi bilo da sama princeza dođe na lađu i vidi da li je postelja i pogodna za nju kao što je lepa;

onda bi mogla podrobno razgledati sve stvari na lađi; možda bi joj se svidelo i mnogo šta drugo.

Princeza obuče najsjajnije svoje haljine i odmah ode na lađu, razmotri sve stvari i naposletku leže u divnu postelju da ispita kakva je kad se u njoj leži; bila joj je pogodna kako samo može biti.

Kad je pokupovala mnogo čega što joj se svidelo i kad se htede vratiti u dvor, princeza najedanput vide da lađa ne stoji uz obalu, nego je daleko od zemlje i da plovi. Jer dok je ona razgledala lepe stvari, lađu su blago, a da princeza nije to primetila, porinuli od obale, u tišini izveli iz pristaništa i usmerili ka pučini.

Princeza se tada naljuti, reče da je to izdaja i da će se ona za to već osvetiti. Mladić joj reče kako ne treba da se ljuti, jer ona sad plovi u zemlju gde će postati supruga jednog velikog kralja.

Ona je na to gordo uzviknula:

— Nikada se to neće dogoditi!

Kad su stigli do prestonice, kralj im je pohitao u sretanje i bio je preko mere ushićen princezinom lepotom, tako da je svome mladom sluzi rekao:

— Za ovo te ne mogu dovoljno nagraditi.

Odmah je lepoj kraljevskoj kćeri ponudio brak, ali ga je ona samo mrko pogledala i rekla kako na brak s njim ne pristaje i neće nikad ni pristati, ako joj ne bude doveo njene kobile i pastuva.

Ona je želela da ostane devojkom i da se nikad ni za koga ne uda. I da bi odbila kralja, zatražila je od njega da izvrši zadatak koji on, kako je mislila, neće moći da izvrši. Njene kobile pasle su na jednoj velikoj podmorskoj livadi, a čuvao ih je pastuv koji je sipao vatru iz nozdrva; o tom pastuvu se mislilo da nema sile koja bi ga mogla savladati.

Tako kralj ode svom mladom sluzi i reče:

— Kad si mi doveo kraljevu kćer, moraš mi dovesti i njene kobile zajedno s pastuvom.

Mladić je molio kralja da ga poštedi takva zahteva, ali kralj reče:

— Ako moju naredbu ne budeš izvršio do sutra u ovo doba, ode ti glava.

Mladić se stade žaliti kako je to velika nezahvalnost za vernu službu i ispriča sve svome konju.

— Idi odmah kralju — tešio ga je sunčani konj — i traži da se za mene napravi ogrtač od sedmostruke bivolje kože.

I kad je tako učinjeno, usedne mladić na konja, ode do obale mora i tamo, po savetu svoga konja, iskopa duboku jamu u kojoj su se mogli dobro sakriti i on i konj.

Onda sunčani konj stade u sav glas da rže, pa se zatim s mladićem skloni u jamu.

Začuvši rzanje, pastuv, koji je čuvao kobile lepe kraljeve kćeri, naćuli uši i držeći da su mu kobile u opasnosti, trknu kao oluj ka mestu odakle je rzanje odjeknulo. Izbivši na obalu i ne videvši tamo ništa, poteče natrag.

Tad sunčani konj iziđe iz jame i zarza drugi put, a zatim se opet skloni u jamu. Pastuv lepe princeze dojuri ponovo kao oluj na obalu, ogleda se na sve strane, pa ne videvši ništa, vrati se svojim kobilama.

Onda sunčani konj iziđe opet iz jame, stade po treći put rzati, ostade na mestu i, žudeći za borbom, očekivaše morskog pastuva.

Sipajući vatru iz nozdrva, nasrnu morski pastuv na sunčanog konja i najžešći boj otpoče; grizli su se da je krv tekla potocima, a ni jedan ni drugi nije popuštao u žestini. Morski pastuv je, doduše, još uvek nasrtao i pregrizao je jednu za drugom sedam bivoljih koža, ali se posle divlje borbe i trokratne trke već bio sasvim zamorio, dok je sunčani konj očuvao snagu i još jednom ugrizao morskog pastuva, tako da je pao i predao se. Istog časa mladić je priskočio i zauzdao ga.

Posle toga išao je morski pastuv mirno pored sunčanog konja, a sve kobile krenule su za svojim čuvarom.

Kad je mladić stigao u dvor, kralj se veoma obradovao i rekao mu:

— Sad od tebe neću ništa više zahtevati.

Zatim ode princezi zlatnih kurjuka i reče:

— Tvoje kobile i pastuv nalaze se u dvorište i sad, valjda, nećeš više odugovlačiti da mi budeš žena.

Ali ona opet gordo reče:

— Još ne. Pomuzi najpre kobile i okupaj se u kobiljem mleku kad uzavri, da budeš beo kao ja. — Ona se nadala da on to neće moći.

Na to kralj ode još jednom svome mladom sluzi i reče:

— Slušaj, moraš mi još i kobile pomusti!

— O, kralju, kaže mu mladić — zar nisam dosta za tebe učinio, i zar me nisi sam oslobodio?

— Moju zapovest moraš izvršiti — odvrati kralj resko — ne budeš li je izvršio, narediću da ti se odseče glava.

Mladić ode žalostan u staju i potuži se svome konju. Konj ga uzme tešiti i reče:

— Izvedi me u dvorište, a posle pomuzi kobile.

Mladić izvede konja u dvorište, konj duhne jedanput iz leve nozdrve i odmah nastade takva studen da se zamrznu blato gde su konji kraljeve kćeri stajali. Tako se sve kobile, ne mogavši izvući kopita iz zamrzla blata, lako dadoše pomusti.

Onda mleko saspu u jedan ogroman kazan i počnu da ga vare, a kad je uzavrelo, viknu ponosita princeza:

— De sad, kralju, uđi u kazan i okupaj se!

Ali se kralj bojao da će se, ako tako uradi, začas ugušiti od vrele pare, te naredi da se pozove njegov mladi sluga, i kad je došao, reče mu:

— Uđi odmah u kazan i okupaj se da vidim kako je.

Mladiću me bi pravo što mu kralj izdaje takvu zapovest i reče:

— O, kralju, nepravedno je to što tražiš od mene, odustani od toga!

Kralj mu na to zapreti:

— Ne učiniš li tako, narediću da ti se glava odrubi.

Mladić ode žalostan u staju i potuži se svome konju.

— Samo ti mene odvedi do kazana, a onda se ne boj, nego uđi u kazan i okupaj se! — reče mu konj.

Mladić tako i učini. Kad se svukao i prišao kazanu, sunčani konj duhne iz leve nozdrve toliko studeni da se mleko u kazanu odmah smlačilo.

— E, ovo se zove sjajno kupanje! — uzviknu iz kazana mladić postajući primetno beo, da je bilo divota gledati ga.

— Brzo napolje! — poviče tada kralj, jer se pobojao da će njegov mladi sluga postati odveć lep, i sam uskoči u kazan.

Tek što je mladić izišao iz kazana a kralj uskočio u kazan, sunčani konj duhne iz desne nozdrve toliko vreline da mleko poče odmah opet vriti, kralj se očas skljoka u kazan, skuva se i raskuva tako da se posle ne nađe od njega ništa doli belih kostiju.

Onda mladić stade pred ponositu devojku — kraljevu kćer i reče:

— Ja sam 1‘aj čovek kojem pripada sunčani konj i alem-kamen, koji je uhvatio divlju krmaču s njeno dvanaestoro prasadi, koji te je ovamo doveo, kobile pomuzao i okupao se u vrelu mleku — hoćeš li mene za muža?

A on je sada bio tako lep i tako snažan da ponosita devojka ne mogade odoleti, nego uzviknu:

— Hoću; hoću tebe i nikog drugog!

Tako mladić postane muž lepe kraljeve kćeri zlatnih kurjuka a i kralj države kojom je dotad vladao njegov nepravedni gospodar. Pritvorne i zavidljive sluge, bojeći se pravedne kazne, pobegoše za vremena.

Šta je dalje bilo sa sunčanim konjem, morskim pastuvom i kobilama, o tome niko ništa ne zna da kaže; zna se samo da su mladi kralj i lepa kraljica zlatnih kurjuka živeli srećno i dugo, a žive možda i danas ako nisu umrli.

PETER I NjEGOVA BRAĆA-NE-BRAĆA

Imao jedan seljak dva sina pa ih poslao u grad da se obrazuju, jer je hteo da stvori nešto od nlh. I kad se, posle završena školovanja, obadvojica vratiše kući, otac se veoma radovaše.

Ali se ubrzo pokazalo da se njima ne ostaje kod kuće — tu im se nije sviđalo. Govorili su jedan drugom:

— Tražićemo od oca odobrenje da pođemo u tuđinu, s tim da jedan ne ide bez drugog.

Kad je čuo šta su naumili, otac se ražalosti i sprva ne htede odobriti ni jednom ni drugom da odu. Posle popjsti i pristade da jedan pođe u tuđinu, ali da drugi ostane kod kuće. Ali ga oni toliko saletahu molbama da naposletku popusti i odobri obojici da odu.

— Pišite mi — reče im na rastanku — ako vam bude dobro, a ako vam bude zlo, nemojte mi pisati — neću da to znam.

Sinovi obećaše da će tako učiniti i odoše daleko, daleko, u jednu stranu zemlju. No kako su se u gradu bili veoma pogospodili i postali otmeni, stideli su se reći da su seljačka porekla, 10*

te napraviše sebi lažne putne isprave i izdavahu se za grofovske sinove.

Stupiše u kraljevsku službu, ali s početka primahu samo toliko da s tim nisu mogli živeti grofovski. Stoga napisaše ocu pismo javljajući mu da im je dobro, ali im treba još novca da bi u službi postigli viši rang. Moljahu ga da im pošalje štogod novca, a kad onda budu postali velika gospoda, vratiće mu sve što im je poslao.

Dobri otac posla im novac jedanput, dvaput, triput, pa i deset puta, ali sinovi moljahu sve više: s molbama nikako da stanu, a s vraćanjem nikako da počnu. To seljaku bi ,na kraju ipak premnogo, jer ni s mukom nije mogao da sastavi toliko koliko su oni tražili. Tako im naposletku napisa da su, posle odlaska od kuće, dobili malog brata i da se sad mora starati o njemu, a njima dvojici ne može ništa više poslati.

Ali kad od njih opet dobi pismo u kojem ga moljahu da im samo još jednom pošalje toliko i toliko — a to je bila velika svota novca — pa da će onda postati ministri i sve mu vratiti — prodade otac sve imanje da nakrmi onoliko koliko su oni tražili, i tako im pošalje sve svoje dobro.

Sinovi doista postaše ministri u stranoj zemlji, ali na oca zaboraviše. Otac im u veliku siromaštvu požive još petnaest godina, a kad je umro, ne ostade za njim ni toliko da ga pristojno sahrane. Mali, pak, Peter — tako se zvao najmlađi seljakov sin — koga su braća lišila očevine, morade još kao dečačić poći u službu. Mesni sveštenik sažalio se na nj i primio ga kod sebe da mu čuva guske. Naučio ga je da čita i piše i dao mu latinske knjige da uči latinski jezik. A na ledinama i kraj vode bilo je pored gusaka dovoljno vremena za učenje.

Jednom, posle toliko godina, dođe dvojici starije braće na um da vide šta im radi otac ako je još živ. I tako pojašu konje i sa slugama krenu put zavičaja.

Kad već više nisu bili daleko od sela u kojem su se rodili, ostave sluge u jednoj krčmi da ih tamo čekaju dok se ne budu vratili, i nastave put sami. Tako uradiše, jer bi inače sluge doznale u selu da im gospoda ministri nisu grofovski nego seljački sinovi.

Pred samim selom ugledaše kraj puta jednog mladića, guščara, i zapitaše ga da li poznaje tog i tog čoveka.

— Ah — odgovori mladić — pa to je upravo moj otac, koji je umro u bedi pre godinu dana. On je sve što je imao poslao dvojici svojih sinova, mojoj starijoj braći, koji se nalaze u tuđini; oni su mu pisali da će postati velika gospoda, pa će mu sve što im je poslao vratiti; posle toga se nisu nikad više javili, tako da je otac provodio život u bedi i nevolji, a kad je umro, nije ostalo ni toliko da bude pristojno sahranjen.

Na to se dvojica braće zgledaše, porazgovoriše među sobom na latinskom jeziku i rekoše:

— Pa ovo je naš brat! — Jest, ovo je naš brat!

Peter je razumeo sve što su rekli.

Dvojica braće odu u selo da se bolje obaveste, a kad se potpuno uveriše da im je guščar govorio istinu, vratiše se i rekoše mu:

— Slušaj! Mi smo tvoja braća i ono što otac nije od nas dobio, naknadićemo tebi. Pođi s nama, kod nas će ti biti dobro.

Tek posle duga nagovaranja, pristade Peter da ide s braćom. Ode svome gospodaru da se oprosti s njim. Sveštenik mu pokloni za put jednog malog konja. Tako Peter, odeven siromaški, kao guščar, usedne na konja i pođe sa braćom.

Kad su se približili krčmi gde su ostavili sluge da ih čekaju, reče jedan brat drugom, ali na latinskom jeziku, da Peter ne bi razumeo:

— Pohitaj napred i pošalji ih kući; kaži im da smo im našli zamenu; naš brat staraće se o konjima i biće nam sluga.

Tako ovaj obode kolja, pohita i pošalje sluge kući. Peter je znao sve šta su govorili, ali se pravio kao da nije razumeo nijednu njihovu reč. I kad su stigli do krčme, rekoše braća krčmaru da je mladić koji je došao s njima njihov sluga, a Peteru narediše da se stara o konjima i spava u štali.

Peter se strpljivo potčini njihovim naredbama, izvršujući sve što su tražili, ali u srcu mišljaše:

„To li je ta zahvalnost što je moja braća preko mene odaju našem roditelju! Kad bi ovo znao siromah naš otac u grobu bi se prevrnuo!”

Putovali su i putovali, otišli daleko i već se približili prestonici kralja strane zemlje, kad starija braća opet zapodenuše razgovor na latinskom.

— Ipak nije dobro — rekoše jedan drugom — što smo poveli sa sobom ovog prosjaka; taj će nas odati.

Onda mu zabraniše da ikom kaže kako im je brat, inače će, rekoše, zlo proći. Siromah Peter obeća im da će ih u svemu slušati. Oni se uprkos tome ne pouzdavahu u njegovo obećanje i kad uveče stigoše do mosta koji je preko dubokog jarka vodio u utvrđen kraljev grad, reče jedan drugome na latinskom:

— Sad nam nije više potreban; gurnimo ga u jarak, a onda nećemo imati od čega da strahujemo!

Peter je čuo sve što su rekli, ali pomoći sebi nije mogao, jer su ga braća istog časa ščepala, skinula s konja i gurnula u jarak, a zatim najbrže ujahala u grad.

Skupivši svu snagu, Peter uspe da se plivanjem održi na površini vode, dopliva do zidina dvora i, plivajući pored njih, dospe, na svoju sreću, do jednog stepeništa. Na tome uglu dvora, u gornjim odajama, stanovala je mlada kraljeva kći, koja je mirno sedela sa svojim dvorkinjama upravo tada kad se iznenada začuše prvo nečiji krik a potom pljuskanje vode dole u jarku. Sva uplašena, ona poviče:

— Neko je pao u jarak!

Na to dvorkinje sa zubljama u rukama pohitaše dole do same vode i tamo nađoše iscrpljena sirota Petera. Kraljeva im kći naredi da odmah donesu novo odelo, presvuku nesrećnika i dovedu ga k njoj. One tako urade, i kad se Peter u lepom odelu pojavi pred njom, mlada princeza veoma se obradova videvši krasnog mladića. Pozva oca i reče:

— Ovoga smo, eto, spasli sada iz vode. Hoćeš li, dragi oče, da mi ga pokloniš? Da bude moj sluga.

Otac joj rado na to pristade, jer on je kćer, svoje jedino dete, toliko voleo da joj nijednu želju ne bi laka srca odbio. Tako je Peter najedanput iz najveće nesreće dopao u najveću sreću.

Idućeg dana odu dvojica braće, ministri, da se po povratku s puta prijave kralju, a potom dođu i princezi. No kako se samo uplašiše kad kod kraljeve kćeri zatekoše svoga brata Petera u odelu dvorskog sluge! Htedoše odmah da se okrenu i odu izvinjavajući se da se ne osećaju sasvim dobro i da će doći jednom docnije. Mlada kraljeva kći ne htede ih, međutim, pustiti da odu, već im odmah stade da priča o svojoj sreći, kako je u noći spasla toga mladića iz jarka i kako ga je od kralja, svoga oca, dobila za slugu.

Tada dva brata opet malo odahnuše, jer po onom što im je kraljeva kći ispričala zaključiše da joj Peter još nije ništa rekao. Ali kad odoše od nje, govorahu jedan drugom:

— Mi smo izgubljeni ako ubrzo ne izmislimo nešto da bi se spasli.

Ubrzo su nešto i izmislili: pripremili su napitak sna. Uveče odu s tim kraljevoj kćeri i kažu joj da su joj napitak doneli iz svoje postojbine; neka ga okuša i neka da i svome sluzi da ga pije. Princeza odmah pozove Petera i, ne sluteći nikakvo zlo, popije čašicu toga napitka, a drugu čašicu da Peteru, te i on iskapi svoju. Nekoliko časaka posle toga savlada ih oboje težak san.

Tada ih dva brata, ministri, svuku, odnesu i polože zajedno u princezinu postelju, odu kralju i kažu mu:

— Dođi brzo, gospodaru, da vidiš dokle ti se kći zaboravila.

Kralj požuri u princezine odaje i videvši dvoje u postelji, uzviknu:

— Teško meni! Šta da radim i kako da sperem ljagu sa svojeg doma?

Na to mu dva brata, ministri, kazaše šta misle da je najsavetnije i najbolje: treba ih obadvoje zatvoriti u jedan kovčeg i otisnuti ga u debelo more.

Mada mu je bilo strašno teško da izgubi svoje jedino, voljeno dete, kralj ipak prihvati savet svojih ministara i odobri im da učine onako kako su mu predložili, rekavši na kraju:

— Neka ih voda nosi!

Tako dva brata ministra narediše odmah da se napravi velik kovčeg s jednim staklenim oknom, položiše u njega kraljevu kćer i Petera, staviše odeću za oboje, za Petera njegovo sirotinjsko odelo guščara, kao i hleba za nekoliko dana, a onda još u toku noći dadoše da se kovčeg prenese do morske obale i porinu ga prema pučini.

Kovčeg je plovio morem po ćudi vetra i sunce je idućeg dana već bilo visoko odskočilo kad se prvo probudio Peter. Kako mu je, pak, bilo kad je rasterao san sa očiju i pogledao oko sebe, lako je zamisliti. Žalio je sebe, ali mu je mnogo više bilo žao kraljeve kćeri, koja je još spavala. Naposletku se probudi i ona.

— Bože moj — uzviknu — gde li sam?

Kad je pogledala uzani kovčeg i osetila kako se ljulja na talasima i kad joj je Peter ispričao sve o svojoj kovarnoj braći, kraljevim ministrima, i rekao kako su im oni, jamačno, dali napitak sna, stavili ih usnule u kovčeg i otisli u more da bi pored njega upropastili i nju, plemenitu devojku je obuzela velika žalost. Peter ju je tešio kako je mogao.

Onda su se obukli i malo založili hlebom. Potom se Peter dade na posao: nožem što ga je imao u džepu iseče iznad prozorskog okna rupu da je kroz nju mogao da provuče glavu te pogleda ne vidi li se gdegod zemlja. Ali ne vidi ništa doli neba i vode.

Nekoliko dana plovio je kovčeg stalno teran vetrom; sav hleb već su bili pojeli i sa strahom pomišljahu na to da će možda umreti od gladi, kad odjednom osetiše da im kovčeg jednom stranom naseda na nešto čvrsto. Peter promoli glavu kroz rupu i vide da se nalaze na obali nekakve po izgledu sasvim puste zemlje.

Peter se tada lati noža i stade da širi rupu na kovčegu sve dok je nije toliko proširio da su mogli da kroz nju iziđu. Onda se uzmu za ruke i zavetuju da se nikad u životu ne rastanu, pa pođu u unutrašnjost nepoznate zemlje, ne nailazeći nigde ni na kakvo prebivalište ljudi, pa čak ni na neko drvo. Tek pred veče ugledaše pred sobom malo žbunja jove. Umorni kao što su bili, legnu tamo i slatko odspavaju do zore. Kad su se razbudili, Peter reče:

— Ti ostani mirno ovde u hladovini, a ja idem da potražim štogod hrane. Ako do podne ništa ne nađem, vratiću se, i onda ćemo umreti zajedno.

Kraljeva kći se poboja da se Peter možda neće vratiti, te htede i ona poći s njim.

— Ne — kaže Peter — to tvoje noge ne bi izdržale i ti bi umrla na putu. Onda bolje da i ja ostanem ovde.

Tako ona uvide da se Peter drži zaveta vernosti i da joj dobro želi i povinova se njegovoj odluci.

On ode brzo da potraži štogod jela za nju i sebe, ali ne nađe nigde ništa. Pred podne, na svoje veliko iznenađenje, odjednom opazi u blizini velik kameni stub u obliku čoveka, a ispod stuba u kamenu izdubljeno sedište za dva lica. Sede tamo da se odmori, a posle malo vremena ustade i pođe k obližnjoj steni da bi je bolje razgledao. Utom začu kako ga od pozadi neko zove:

— Petere!

Mladić se osvrte i, ne videvši nikog, pođe dalje.

Zatim ga isti glas pozva drugi put:

— Petere! — A onda i treći put.

— To me, ti zoveš, kameni stube! — reče Peter sa čuđenjem.

— Jest, ja te zovem —odgovori mu glas sa kamenog stuba. — Već mnogo stotina godina čekam na tebe; jedino me ti možeš spasti, ako tačno učiniš ono što ti budem rekao.

— Rado ću to učiniti — kaže Peter.

— Priđi onoj steni, i kad budeš tamo, otvoriće se na steni vrata — sad, između jedanaest i dvanaest časova, je pravo vreme za to. Uđi unutra; na zidu su obešeni jedna boca i jedan velik mač. Otpij triput iz boce i onda ćeš moći rukovati mačem.

— Potom pođi dalje i otvori obližnja velika vrata. Unutra leži jedan troglavi zmaj i spava; njemu moraš jednim udarcem odrubiti sve tri glave, a zatim odmah iskoči napolje i zatvori za sobom vrata.

— Čim sve to budeš učinio, posluži se po volji onim što ti bude ponuđeno, ali ne pre, inače ćeš zadocniti da u pravi čas izvršiš glavno delo te ćeš onda ti propasti, a ja neću biti spasen.

Peter je sve dobro zapamtio, te odlučno priđe k steni i nađe sve onako kako mu je rečeno. Pokuša odmah da sa zida skine mač, ali ga čak ni s mesta ne mogade pomaći. Onda jedanput otpi napitak koji se nalazio u boci i pokuša drugi put; tad je već mogao da pomiče mač. Otpi drugi put i skide mač, ali mu ispade iz ruke. Otpije napitak i treći put, i sad mu je mač bio lagan, mogao je mahati tim mačem kao perom.

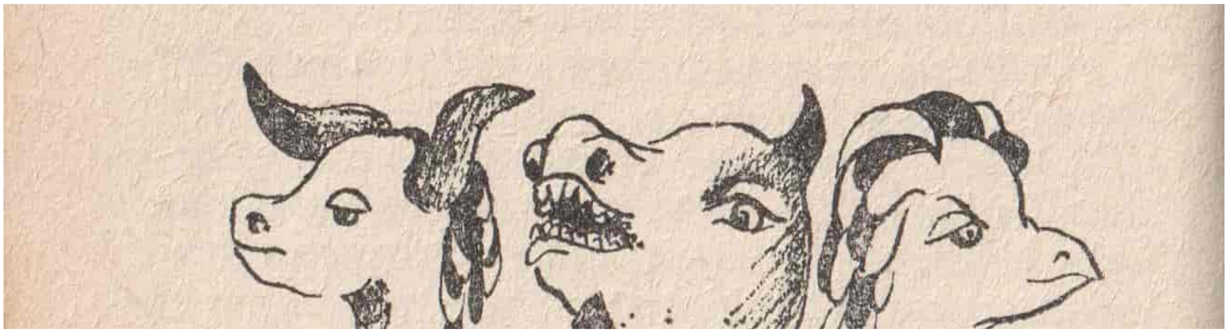

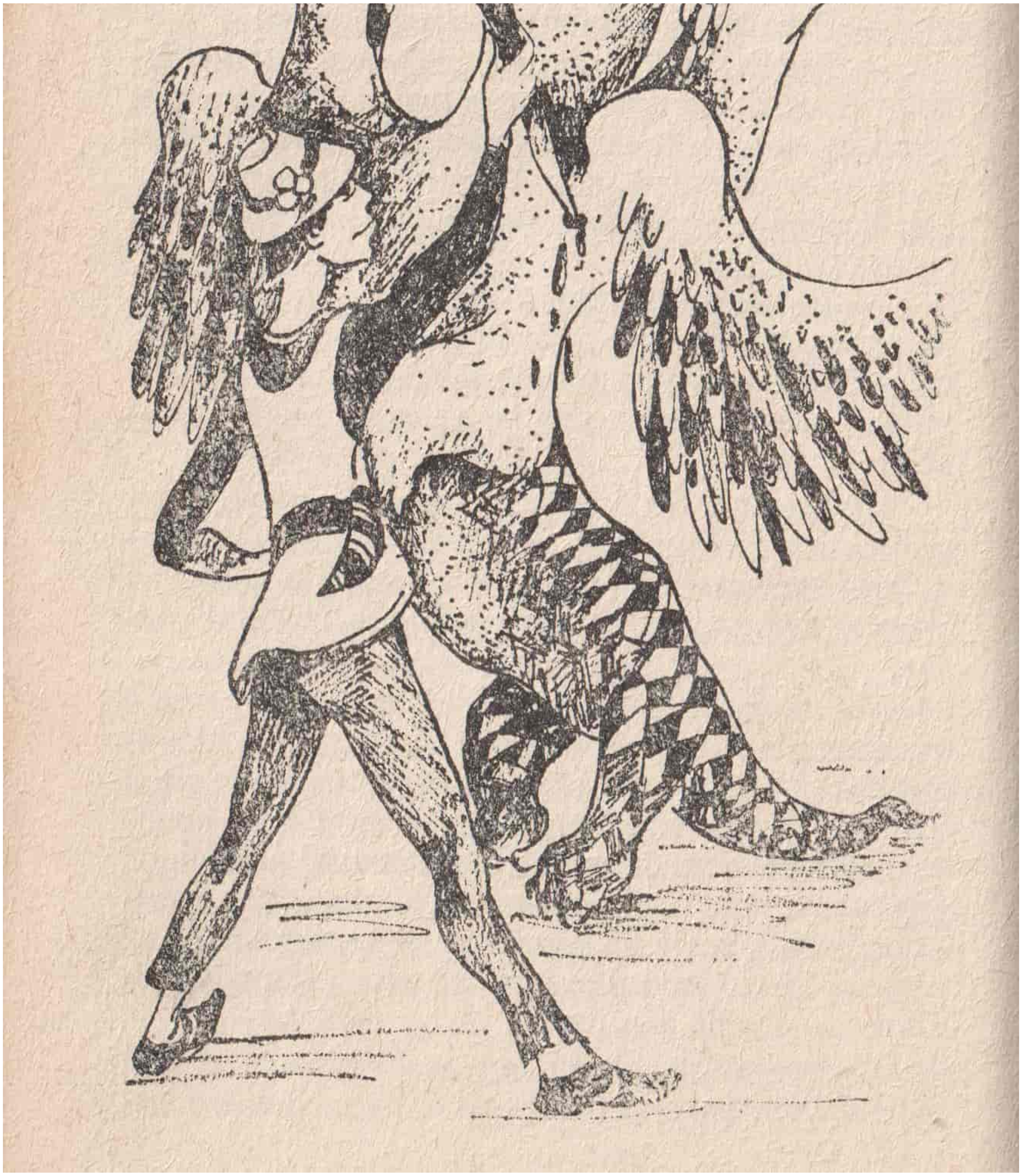

Uto se pojavi jedan patuljak dugačke brade, koji žustro poče da postavlja sto i da donosi svakojaka dobra jela i pića. Patuljak mu reče neka se prihvati jela, ako je gladan. Peter je, istina, bio gladan, ali je imao na umu ono što mu je rečeno sa kamenog stuba. I tako pođe najpre da svrši sa zmajem.

Otvorivši velika vrata i ugledavši grozno čudovište gde leži, Peter se u prvom trenutku veoma uplaši, ali se brzo pribra, zamahnu izdaleka mačem tako snažno da odjednom odseče zmaju sve tri glave te se zakotrljaše po podu. U istom časku iskoči napolje zatvorivši za sobom vrata. Zmajev rep udaraše tako jako svuda po steni da se sve treslo.

Potom Peter sede za postavljeni sto te se najede i napi, zavi u maramu od svega što je bilo na stolu, ponese to sa sobom, i iziđe napolje.

— Dobro si obavio posao, Petere! — doviknu mu kameni stub koji se sada od temena do prsiju bio pretvorio u živa čoveka. — Ali sutra moraš opet doći, jer još nije sve svršeno. Ponesi dovoljno jela za kraljevu kćer da ima i za sad i za posle, ali joj nipošto nemoj ništa reći o onom što si ovde video i učinio.

Peter obeća da će se u svemu držati uputstva.

Kad je u poznu večer stigao do žbunja jove, kraljeva kći jako mu se obradova: od gladi i čekanja na njega ona samo što nije propala. Tešeći je, Peter joj reče:

— Nemoj se više mučiti brigom: nećemo umreti od gladi! Sutra ću opet doneti jela u obilju.

Ona je rada bila da sazna odakle Peteru tolike dobre stvari, no kad joj on kaza kako joj o tome ne sme ništa reći, ostavi se radoznalosti i ispitivanja i smiri se.

U određeno vreme idućeg dana dođe Peter do kamenog stuba i stub-čovek mu reče:

— Sad, Petere, pođi opet u stenu, otpij triput iz boce, uzmi mač i preko ubijena zmaja idi u drugu sobu, u kojoj spava drugi, petoglavi, zmaj: njemu, isto onako kao prvom, moraš jednim udarcem odrubiti svih pet glava. Posle toga možeš opet sesti za sto i ručati.

Peter obeća da će tako učiniti i održa reč. Patuljak i sad postavi sto, ali se mladić prihvati jela tek kad je ubio petoglavog zmaja. Uze opet i ponese sa sobom dobra jela i pića za kraljevu kćer i iziđe napolje. Sad je kameni stub postao do pupka čovek; dočeka ga, uzviknuvši:

— Dobro si obavio posao, Petere! No dođi sutra opet, ima da se izvrši još jedan težak zadatak. Samo o svemu ovom još ne smeš ništa reći kraljevoj kćeri.

Kad joj je uveče došao, kraljeva kći bila je vrlo vesela — ni u čemu nije preko dana oskudevala.

— I sutra ćeš imati dobre đakonije — reče joj Peter. — Evo, doneo sam ti svega dovoljno.

No ona je sada, mnogo više nego prethodnog dana želela da zna odakle mu sva ta dobra jela i pića. Peter joj, međutim, ništa ne reče, mada ga je mnogo molila da joj kaže. Idućeg dana nije više htela ostati sama i uporno je tražila da i nju povede sa sobom. Ali Peter sasvim odlučno reče „Ne!“, i tako ona plačući ostade tamo gde je bila.

Kad je u određeno vreme došao do kamenog stuba, stub-čovek mu reče:

— Radi, Petere, opet onako kao juče i prekjuče: idi u stenu, napij se triput napitka iz boce, pređi preko trupina dvaju zmajeva i uđi u treću sobu, gde leži treći, sedmoglavi zmaj. Njemu isto tako kao prvom i drugom moraš jednim udarcem odrubiti svih sedam glava, a onda možeš sesti za sto i ručati.

Kad je otvorio prva vrata na steni i ušao unutra, opet se pojavio patuljak i žustro donosio i postavljao jela na sto, ali Peter nijedno ni prstom ne dotače. U tri maha otpije iz boce napitak, uzme mač, pređe preko trupina dvaju zmajeva i uđe u treću sobu.

No kako se užasnu ugledavši strašno čudovište što je u tom času spavalo tvrdim snom i hrkalo. Tu se bogme nije smelo gubiti vreme.

Ne časeći časa, mladić se pribra, skupi svu snagu, uhvati mač obema rukama i zadade zmaju tako silovit udarac da mu odrubi svih sedam glava. Potom najbrže što je mogao odskoči i iziđe iz sobe zatvorivši za sobom vrata, dok je rep nemani udarao o stenu tako žestoko da se činilo kao da će se od loma i potresa sve srušiti.

Onda Peter sede opet za sto da ruča, pa uze i ponese jela i za kraljevu kćer.

Kad je izišao iz stene, kameni stub bio je čovek do tabana i samo je tabanima bio još u kamenu.

— Dobro si obavio posao, Petere! — uzviknu čovek začaran u kamen kad mu mladić priđe. — Ali je ostalo da se učini još nešto, i najteže. Ako to ne bude srećno izvršeno, onda će sve dosadašnje biti uzaludno i ja neću biti spasen.

— Idi sada kraljevoj kćeri, kaži joj sve što si video i učinio i pripremi je za ono što treba da se sutra dogodi. Sutra mora i ona doći s tobom, i vaš zajednički zadatak biće tada ovakav:

— Od jedanaest do dvanaest časova, dakle, u isto doba dana u kojem si izvršavao tri prethodna zadatka, vas dvoje treba da na ovom kamenu preda mnom mirno sedite jedno uz drugo, da ne ustajete s mesta i ne progovorite ni jednu jedinu reč. Ustane li u to vreme ona ili ti, i izusti li ko od vas dvoje makar i jednu jedinu rečcu, sve će biti uzalud.

— Tebi će lako pasti da taj čas provedeš u sedenju i ćutanju, ali to kraljevoj kćeri neće biti nimalo lako. Za to vreme dok budete sedeli, njoj će se činiti da joj dolaze otac i majka, njene dvorjanke i dvojica ministara, tvoja braća, da prolaze pred njom u kolima, razgovaraju s njom i zovu je da im priđe i poveze se s njima. Ona će hteti da ustane i da im na njihovo pozivanje odgovori, no ti je tada drži jednom rukom tako čvrsto da ne uzmogne ustati sa sedišta, a drugom joj svojom šakom zatvori usta da joj ni glasak preko usana ne pređe.

Peter se veselo vrati kraljevoj kćeri i ispriča joj šta se sve zbivalo s njim prošla tri dana, šta je učinio i šta sutra ona i on zajedno treba još da učine. Kraljeva kći obeća kako će se svojski truditi da ne osujeti spasenje, te idućeg dana ujutro, odu zajedno do čoveka začarana u kamen.

Nije još bilo jedanaest časova kad su stigli do njega, a čim stigoše, on zapita Petera:

— Jesi li kraljevoj kćeri sve rekao i da li ti je drage volje obećala da između jedanaest i dvanaest časova neće ni ustati nit ijednu rečcu izreći?

— Jeste — odgovori Peter — sve sam joj kazao i ona je obećala kako će se svojski truditi da tvoje spasenje od začaranosti ne osujeti.

— Onda se postaraj za to da sve bude tačno onako kako sam ti rekao — nastavi čovek začaran u kamen. — Sad samo odmah sednite, jer jedanaesti čas tek što nije nastao.

Čim su kraljeva kći i Peter seli, izbi jedanaest časova i vreme iskušenja otpoče. Nije dugo potrajalo, kad kraljeva kći uze da prstom pokazuje ovamo-onamo. Njoj se činilo kao da dolaze u kolima otac joj i majka, silaze s kola, prilaze joj i govore:

— Ovde li si, draga kćeri? Hajde sada s nama!

Tako su joj izlazili pred oči i ministri i njene dvorjanke, prilazili joj i pitali je ovo i ono.

Ona tada zaboravi gde je i zbog čega sedi tamo i ne mogade izdržati da mirno sedi i ćuti. Htede da ustane i govori, ali ju je Peter čvrsto držao uza se i jednom joj svojom šakom zatvorio usta. Ona se trzala i otimala da ustane i govori, i Peter je morao napregnuti svu snagu da bi je održao prikovanu za sedište i da joj ni jedan jedini glasak iz zatvorenih usta ne izleti. Prema ovom poslu ubijanje zmajeva predstavljalo je igračku; znoj mu je lio sa čela i zamalo pa da toliki napor ne izdrži do kraja, jer mu se taj čas činio kao večnost.

Naposletku izbi dvanaest, i čim odjeknu poslednji otkucaj, tako strahovito zagrmi i sve se zatrese kao da su se srušili i nebo i zemlja. Kameni stub postade potpuno čovek, koji iskoči iz kamena i kretaše se kao živ čovek: to je bio kralj jedne velike zemlje, koja se sad svud unaokolo ukaza u punom sjaju i lepoti. Gde je do maločas bila gola pustinja, stvoriše se odjednom krasna sela, gradovi i divni vrtovi s vodoskocima. Začu se svirka, udaranje bubnjeva i zvuk truba; celi pukovi vojnika prolažahu svečano odajući počasti; sav narod i svi ljudi, s kraljem na čelu, dolažahu pred Petera kličući:

— Da živi naš oslobodilac!

Kralj svečano izjavi da će Peteru ispuniti svaku želju.

Kralj je imao i vanredno lepu kćer i ponudi je Peteru za ženu, no Peter ostade pri tom da mu žena bude njegova sapatnica, a ona pristajaše na udaju za njega utoliko više što je videla kako ga poštuju svi, i narod i kralj, i što je nje radi odbio ruku kćeri toga kralja. Tako se Peter venča s princezom, svojom sapatnicom, a odsvadbuju svadbu u najvećem sjaju, a onda življaše kod kralja poštovan kao da je kraljev sin, i kralj ispunjavaše sve njegove želje.

Posle godinu dana poče kraljeva kći, Peterova žena, da čezne za roditeljima i jednog dana reče mužu kako ju je obuzela silna želja da još jednom vidi oca i majku.

— Možda bi ih mogla da pohodiš — kaže joj Peter, ode kralju i ispriča mu svu svoju i ženinu, povest, kako su ih uspavali napitkom sna, stavili u kovčeg i otisnuli kovčeg na morsku pučinu, i kako su za sve to krivi kraljevi ministri, njegova dva kovarna brata.

Na to se kralj razgnevi i reče:

— Te zločince ne sme mimoići pravedna kazna! Dajem ti da se poslužiš svom mojom vojskom; kreni s njom tamo, opsedni utvrđeni grad svoga tasta, traži od njega da ti da za ženu svoju kćer i zapreti mu da ćeš mu opustošiti svu njegovu zemlju ako ti je ne bude dao. Onda će na kraju izići delo na videlo i zločinci će biti kažnjeni onako kako su zaslužili.

Peter tako i učini, i ubrzo stajaše s velikom vojskom pred zidinama kraljevog grada, opsednu ga i zapreti da neće ostaviti ni kamen na kamenu, ako mu kralj dobrovoljno i od srca rado ne bude dao za ženu svoju kćer.

Kralj se od ovakva zahteva i pretnje veoma uplaši i odmah po glasniku odgovori starešini neprijateljske vojske da mu ne može ispuniti zahtev, jer nema kćeri.

Na to Peter uputi kralju novu pretnju, s porukom kako on, starešina vojske koja mu je opsednula grad, sasvim pouzdano zna da kralj ima jednu kćer, a ako se ona ne nalazi u dvoru, kralju se stavlja u dužnost da je smesta dovede odande gde je.

Kralj ne znade šta da na ovu poruku odgovori. Pozove dvojicu svojih ministara i reče:

— Vi ste mi savetovali da oteram kćer, pa pomozite mi sad savetom šta da odgovorim neprijateljskom vojskovođi.

Ali mu dvojica ministara ne znadoše dati nikoji drugi savet doli taj da odgovori kako je, istina, imao jednu kćer, ali da su mu je već odavno oteli i da je poginula.

Kralj tako i odgovori, no neprijatelj se ne zadovolji tim odgovorom već posla kralju novu poruku, U kojoj mu javljaše da će, sa svima svojim generalima i njihovim suprugama, biti sutra njegov gost, kad se, tom prilikom, budu našli za trpezom, zatražiće mu kćer još jednom i tvrdo veruje kako kralj neće imati opravdana razloga da mu je ne da.

Siromah kralj rado bi u tome nasu žrtvovao pola svojega života kad bi se moglo poništiti ono što je s njegovom kćeri učinio. Ali se izvršeno delo nije moglo izmeniti, a priznati istinu bilo ga je stid. Zbog toga su mu ovi nezvani gosti bili sasvim nedobrodošli.

Mnogo, pak, više nego sam kralj, strahovali su njegovi ministri, jer su uviđali da njihov crni zločin može biti otkriven, a i oni su idućeg dana morali s ostalima sesti za kraljevu trpezu, pošto je tako izrekom zahtevao neprijateljski vojskovođa.

Određeni čas dođe i Peter, u odori vojvode, pojavi se sa svima svojim generalima i njihovim ženama. Među ženama nalazila se s malim detetom i njegova mlada supruga, koja je, po dogovoru s mužem, tek na njegov mig smela prići svojoj majci i pokazati joj se kao kći.

Svi posedoše za trpezu, ali je s početka sve teklo ozbiljno i tiho kao na pogrebu. Onda Peter i njegovi generali počeše pričati svakojake vesele pripovetke i šale da bi razgalili starog kralja, te on zaboravi na svoju brigu i nevolju, a i dvojicu njegovih ministara, Peterovu braću, prođe strah. U razgovor i pričanje umešaše se i oni, i bili su veseli.

No tada Peter ne mogade više da izdrži pritvornost svoje braće-ne-braće. I postavi pitanje: šta zaslužuju oni koji na najsramniji način obmanu svoga kralja? Na to njegova braća upadoše odmah s odgovorom:

— Takvi zaslužuju da se vežu divljim konjima za repove i tako vuku po gradu.

— Jest, jest — povikaše svi — takvi to zaslužuju!

— Onda ću vam odmah prikazati ovde dvojicu takvih zločinaca — reče Peter. — Kralj je izjavio da mu je kći oteta i da je poginula. A šta bi bilo ako je živa; da li bi je njeni roditelji poznali?

Na to stara kraljica, njena majka, uzviknu:

— O, bože, kako ne bih poznala svoju kćer kad bih je samo jedanput videla, jer ona ima jedan naročit mladež.

Peter na to da mig ženi da priđe bliže kraljici i reče joj:

— Pokaži svoje grudi!

Kad stara kraljica vide poznat joj mladež, obisnu se mladoj ženi o vrat i, jecajući, izgovaraše samo reči:

— Ah, kćeri moja, kćeri moja!

Stari kralj stajao je zapanjen i nem kao da je munjom pogođen. Dvojica ministara đipiše i htedoše da pobegnu, ali dospeše samo do vrata. Peter tada viknu:

— Uhvatite ih i postupite s njima po presudi koju su sami sebi izrekli!

Okrenuvši se, pak, kralju, reče tešeći ga:

— Tebi je, kralju i dobri oče, oprošteno, jer su te moja kovarna braća obmanula i zavela. No sada te opet pitam: pristaješ li dobrovoljno i od srca rado da mi svoju kćer daš za ženu?

— Plemeniti čoveče — odgovori mu kralj — pristajem na to od sveg srca, a pored kćeri, dajem ti i svu svoju kraljevinu. Od danas si umesto mene ti kralj!

Onda Peter pošalje natrag vojsku kralja kojeg je oslobodio začaranosti i najlepše mu se zahvali na ukazanoj pomoći, te kao kralj požive sa svojom suprugom još mnogo godina srećno i zadovoljno.

KRALjEVIĆ I ĆAVOLOVA KĆI

Bio negda neki kralj pa u jednom velikom ratu gubio bitku za bitkom. U času kad iz očajanja zbog poraza svoje vojske htede dići ruku na sebe, pojavi se pred njim neki čovek, koji mu reče:

— Znam šta je s tobom. Ohrabri se; ja ću ta pomoći, ako mi obećaš da ćeš mi iz svojeg doma dati ep poa. Posle triput po sedam godina, doći ću da to uzmem.

Kralj nije znao šta se to s njim dogodilo: on je mislio da stranac misli na „jedno novo uže“[4] i smesta obeća da će u određeno vreme platiti tako ništavnu cenu. Govorio je samom sebi:

„Užadi imaš kod kuće koliko hoćeš.“

Ovaj kralj zadugo nije imao dece, a u vreme dok je vojevao, rodio mu se kod kuće sin, o čemu on nije ništa znao. No strani čovek je to znao, jer taj stranac bio je glavom starešina đavola.

Čim je kralj obećao zatraženu cenu, stranac se malo udalji i skloni mu se s očiju, uze četvorokraki gvozdeni bič i švićnu njim na četiri strane sveta. I gle! Sa svih strana potekoše odjednom mnogobrojni ratnici. Njihovom pomoću kralj je ubrzo dobijao bitku za bitkom i za kratko vreme neprijatelj bude primoran da moli mir.

Potom kralj krene kući; njegova radost zbog pobede bila je još veća kad je čuo da mu se rodio sin i naslednik. Sad se smatrao najsrećnijim čovekom na svetu, jer je bio silan vladar, kojeg su se susedni kraljevi bojali, a njegovi ga podanici voleli, i imao je sina koji je i telom i dušom bio bez mane i postajao s vremenom sve snažniji i sve lepši.

Vreme od triput po sedam godina posle velikog rata bilo je pri kraju i kralj je već potpuno zaboravio na svoje obećanje, kad se jednog dana, u istom obliku kao negda, pojavi iznenada onaj strani čovek i zatraži po ugovoru ep poa.

Kralj se htede pokazati osobito zahvalnim i naredi da se donese najduže novo uže.

S podsmehom odbije stranac da primi uže i reče:

— Ja sam mislio na novu dušu, a to je tvoj sin, koji se tada rodio; on pripada meni i mora odmah poći sa mnom u moje carstvo.

Na to se kralj užasnu, stade čupati kosu, razdirati odelo, lomiti ruke i htede skončati od bola. No sve to nije ništa pomagalo. Kraljević, njegov sin čedna i detinja srca tešio je oca govoreći mu:

— Ne brini, oče, ovaj odvratni knez pakla ništa mi na kraju neće moći.

Na to se đavo ljutito obrecnu na nj:

— Čekaj, mladi uzore vrlina, za ovo ćeš gorko ispaštati! — I to rekavši, ščepa ga i odjednom odnese kroz vazduh u pakao.

Tada u celoj kraljevini nasta velika žalost, sve se kuće zastreše crnim zavesama, a kralj u svojoj tuzi zatvori se u dvoru i bio je kao mrtvac među živima.

Kad je knez pakla stigao s kraljevićem u svoje carstvo, pokaza mu pakleni oganj i reče kako će narediti da se užari još sedam puta jače, a onda će ga sutra ujutro baciti u oganj, ako preko noći ne bude izvršio određeni mu zadatak. U blizini je bila jedna grdna baruština. Po zahtevu starešine đavola, tu baruštinu je imao kraljević da obnoć isuši i pretvori u livadu, pa pokosi, osuši seno i sadene tako da se izjutra uzmogne odmah prevoziti.

I kad mu je odredio zadatak, zatvori đavo kraljevića u jednu zabitnu sobu.

Tužan i klonuo, sedeo je kraljević i opraštao se u sebi sa životom, jer na to da bi određeni zadatak mogao da izvrši nije smeo ni pomišljati. Odjednom se otvoriše vrata i u eobu uđe kći starešine đavola i kneza pakla i donese mu užinu.

Kad vide lepog kraljevića uplakanih očiju, uzbudi se nešto u njezinu srcu, sažali se na nj i reče:

— Jedi i pij, i budi spokojan, ja ću se već postarati za to da sve bude izvršeno onako kako ti je naredio moj otac. Samo se sutra izjutra pokaži vedra lica.

Potom đavolova kći ode, no kraljević ostade tužan i posle toga.

U noći, kad su svi spavali, đavolova kći ustade tiho, priđe očevoj postelji, zapuši mu uši čepićima, uze njegov gvozdeni četvorokraki bič, iziđe napolje pred dvor i švićnu bičem na sve četiri strane sveta da odjeknu hiljadostruko i sve pakleno carstvo zadrhta.

Tada u vazduhu zahuja i zazuja i sa svih strana nagrnuše pakleni duhovi pitajući:

— Šta zapovedaš?

Kći starešine đavola izreče im naredbu: isušiti baruštinu pa pretvoriti u livadu, pokositi i uplastiti seno.

Posle se jedno vreme čulo zujanje kao kad dolazi oluja i nekoliko žestokih udara, a onda se sve stiša.

Kad je kraljević rano izjutra pogledao kroz prozor, začudio se i obradovao videvši umesto baruštine gomile stogova. Tada se ohrabri i lice mu se razvedri.

Čim je zadatak bio izvršen, đavolova kći izvadi ocu iz ušiju čepiće i položi kraj njega njegov gvozdeni bič.

Kad se knez pakla ujutro probudio, radovao se, u svojoj pakosti, već unapred što će ubrzo moći, da gleda kraljevića u paklenom ognju. No kako se iznenadio i začudio kad je izišao iz dvora i video da je njegov nalog izvršen! Postade još ljući, ode kraljeviću i reče:

— Ovaj put pošlo ti je za rukom da izvršiš zadatak, ali ćeš sutra ipak okusiti usijano ugljevlje.

— Pogledaj tamo gore, na brdu, onu veliku šumu. Tu šumu moraš preko noći poseći i drva složiti u hvatove da sutra izjutra sve bude gotovo za prevoz.

— Šumu ćeš iskrčiti i u krčevini zasaditi vinograd, s tim da grožđe u tom vinogradu bude do zore tako zrelo da sutra izjutra može biti berba.

Potom vrata opet zatvori i kraljević se ponovo dade u brige, jer ovaj zadatak — kako je mislio — nije bilo mogućno izvršiti.

Uto dođe kći starešine đavola s ručkom, obavesti se o novom zadatku i uzme opet da teši kraljevića, te se on ohrabri i umiri.

Đavolova kći učini prekonoć isto onako kao prethodne noći: zapuši ocu uši, šviće bičem četiri puta na sve strane sveta, izrekne đavolima naredbu i onda se samo nekoliko puta začuje praskanje i škripanje i sve bude gotovo.

Knez pakla bio je ujutro radoznao da li je glupo ljudsko stvorenje bilo u stanju da izvrši i drugi nalog i s čuđenjem ustanovi da je sve onako kako je naredio. Njegova ljutnja pope se tada do vrhunca. Ode kraljeviću i reče:

— I ovaj put pošlo ti je za rukom da izvršiš zadatak. No de da vidim da li će te tvoja čovečja dosetljivost i treći put spasti.

— Iduće noći imaćeš da samo od peska sagradiš crkvu s kubetom i krstom, da čvrsto stoji i održi se. — Zatim zatvori vrata i ode, a kraljević ostade snužden gubeći nadu u spas.

Kad je đavolova kći opet došla s jelom, zapita ga odmah zašto je tako snužden. On joj se potuži na svoju muku i kaže joj novi nalog njena oca.

— To je — reče ona — teška stvar i bojim se da to neću moći izvršiti. Ipak ću da pokušam. No ti nemoj u noći sklapati oka, da me uzmogneš čuti ako te budem zvala.

Tek što je bila prošla ponoć, đavolova kći zapuši ocu uši čepićima, uze mu opet njegov silni gvozdeni bič i švićnu njim na sve četiri strane sveta. Sluge dođoše odmah, spremne da urade što im se naredi, i zapitaše kako glasi zapovest.

A kad im kći kneza pakla izreče nalog, svi se užasnuše i povikaše:

— Zar da gradimo crkvu?! To ne možemo i ne možemo, čak ni od kamena ili gvožđa, a nekmoli od peska.

Ali im kći njihova kneza i gospodara strogo zapovedi da se smesta prihvate posla.

Oni na to prionuše na rad i radili su tako žustro da ih je sve oblio znoj, slivao se s njih u pesak i stvarao grudve, ali od njihova dela jedva da se šta videlo; nekoliko puta podigli su crkvu do pola, a onda se i ta polovina srušila; jedanput su je skoro sasvim sagradili i kube podigli, i bilo je ostalo još samo da se postavi krst na kube, ali kad đavoli pregoše da ga usade, opet se sve sruši.

Kad je kći starešine đavola videla da je sve utaman i da joj ostaje još samo malo vremena do zore, obustavi posao, otpusti đavole, ode časa ne gubeći kraljeviću na prozor i viknu mu:

— Na noge! Još te mogu spasti, ako hoćeš da se spaseš. Stvoriću se beo konj, usedni brzo, i odneću te kući.

Čim je to izrekla, stvori se pod kraljevićevim prozorom beo konj, on mu se brzo baci na leđa i konj pojuri najvećim trkom.

Kad se stari đavo ujutro probudio, činilo mu se da je i oko njega i svuda sve odveć tiho. Pruži ruku da dohvati bič i razbudi đavolji narod, no biča ne bi na pravom mestu. On onda otvori usta i drekne da je sav pakao zadrhtao; pri tom mu ispadnu iz ušiju čepići i tako čuje da su napolju sve njegove sluge već bile na poslu.

Pomisli na kraljevića i pođe k njemu, ali kad je došao do njegove sobe, vide otvorena vrata, no kraljevića ne bi u sobi. On uze brzo da traži svoj četvorokraki gvozdeni bič i, naposletku vide ga gde leži u jednom kutku. Švićnu bičem na sve četiri strane sveta i svi đavoli iz njegova carstva dođoše i zapitaše:

— Gospodaru, šta još zapovedaš? Celu noć smo radili i umorili se radeći; zar nam ne dopuštaš nimalo mira i odmora?

— Ko vam je naredio da radite? — zapita ih njihov starešina.

— Tvoja kći po tvojoj zapovesti — odgovoriše đavoli.

— Moja kći! — uzviknu strašnim glasom knez pakla. — Moja kći saoseća s ljudima! Sad mi je sve jasno: ona mi je zapušila uši, ona je, onog bednika radi, posredstvom moje moći izvršila njemu određene zadatke! Ha, čekajte, još ćete vi biti moji, brzo ćete obadvoje biti dovučeni natrag!

Onda se uzdiže pravo u vazdušne visine, pogleda za beguncima i odmah smotri belog konja i konjanika. Smesta se spusti s visina i poviče đavolima:

— Pohitajte za beguncima! Naići ćete na belog konja i konjanika; dovedite mi ih ili donesite ovamo žive ili mrtve. — Na tu zapovest zamrači se odjednom nebo od četa koje poleteše za beguncima.

Kad se začulo zujanje iz daleka, doviknu beli konj konjaniku:

— Osvrni se i reci mi šta vidiš iza nas?

— Vidim crn oblak — odgovori konjanik.

— To je vojska moga oca, koja nas goni — reče beli konj. — Bićemo izgubljeni ako ne budeš činio sve što ti kažem i potpunce onako kako ti kažem. Ja ću se sad pretvoriti u veliku crkvu, a tebe ću da preobrazim u sveštenika. Ti samo stoj u oltaru, poj neprekidno i ne odgovaraj ni na koje pitanje. — Kraljević obeća da će sve činiti tako kako mu kaže.

Uto stiže vojska đavola i svi se začudiše videvši veliku crkvu. Sva vrata su bila otvorena no niko nije mogao da pređe preko praga, mada su mnogi pokušavali da uđu u crkvu.

Kraljević je kao sveštenik stajao u oltaru i neprekidno pojao: „Gospodi, pomiluj! Gospodi, pomiluj!“ Đavoli su dugo slušali čudnovato pojanje, i kako sveštenik ne prestajaše s pojanjem, stadoše mu dovikivati nije li video jednog belog konja i konjanika. No kraljević ne ču ništa, te oni krenuše dalje i odoše do na kraj paklenog carstva ne videvši nigde belog konja ni konjanika.

Kad su se uveče vratili kući neobavljena posla, stari đavo toliko se ljutio da je od ljutine sipao vatru iz usta. Drugog dana izjutra uzdigao se opet u vazdušne visine da gleda za beguncima. Vide u velikoj daljini crkvu i ču tiho sveštenikovo pojanje, koje mu je zasecalo dušu.

„To su oni!“ reče samom sebi. „Ali čekajte, čekajte, nećete me nadmudriti!“

I spustivši se brzo s visina, skupi još više četa nego prethodnog dana i viknu:

— Brzo napred! Pohitajte do crkve, porušite je do temelja, donesite mi iz ruševine jedan kamen i sveštenika, mrtva ili živa.

Čim je zapovest izrečena, poleteše đavoli pravce k crkvi. Đavolova kći se, međutim, već bila opet pretvorila u belog konja, a svešteniku vratila njegov lik kraljevića i jezdila s njim sve dalje.

Nije dugo potrajalo, kad begunci opet začuše za sobom hujanje i zviždanje. Beli konj doviknu konjaniku:

— Osvrni se da vidiš šta je iza nas.

— Oblak crn kao i pređašnji, samo još veći i strašniji — odgovori kraljević.

— To je nova vojska moga oca. Čini opet tačno onako kako ti govorim, inače ćemo propasti. Ja ću sad sebe da pretvorim u veliko stablo jove, a tebe u zlatnu ptičicu. Ti samo pevaj neprekidno i ne daj se ničim omesti ni uplašiti.

Kraljević obeća da će činiti tačno tako kako mu je rekla da čini.

Vojska đavola je već pristizala i bila sedam stotina milja daleko od mesta gde je prethodnog dana našla crkvu, a sada ne nađe ni traga od crkve i sveštenika, nit igde ugleda belog konja i kraljevića.

Kad su dospeli do visoke jove, đavoli zastaše i s velikim čuđenjem gledahu visoko stablo i zlatnu ptičicu koja je neprestano pevala:

„Ne bojim se! Ne bojim se!“

— Kad bi barem ova ptičica prestala jednom da peva! — govorili su đavoli jedan drugom. — Mogli bismo je pitati o crkvi i svešteniku, o belom konju i kraljeviću.

No ptičica ne prestajaše s pevanjem. Tako đavoli krenu dalje, odu do na kraj paklenog carstva, a onda se uveče opet vrate kući neobavljena posla.

I sad se stari đavo ljutio i ljutio, i od ljutnje sipao vatru iz usta. Idućeg jutra opet se uzdigao u vazdušne visine da gleda za beguncima. U daljini od dvaput po sedam stotina milja ugleda tek polujasno visoku jovu i zlatnu ptičicu, pevanje zlatne ptičice tiho mu je dopiralo do ušiju i zasecalo mu dušu.

— Ha — uzviknu knez pakla ljutito — nećete mi umaći! — Brzo se spusti s visina, skupi još mnogo veću četu no ranije i oštro naredi:

— Napred, sluge moje! Pohitajte i posecite visoku jovu što ste je videli, uhvatite zlatnu ptičicu i donesite mi jedan iver od posečene jove i pticu, živu ili mrtvu.

Čim je zapovest kneza pakla izrečena, polete vojska đavola pravce ka crkvi i visokoj jovi.

Za to vreme visoko stablo jove i zlatna ptičica stvorili se opet konj i jahač i od mesta gde je stajala jova odmakli sedam stotina milja. Uto začuše opet hujanje i zviždanje.

— Osvrni se! — reče beli konj. — Šta vidiš iza nas?

— Crn oblak — odgovori kraljević — ali još veći i strašniji od pređašnjih.

— To je vojska moga oca. Čini opet tačno kako ti kažem, inače ćemo propasti. Ja ću sada pretvoriti sebe u orizište, a tebe u prepelicu. Ti samo trči neprestano po orizištu i pevaj, ali neprekidno, i nikakvim pitanjima ne daj se omesti. — Kraljević obeća da će sve činiti tačno tako kako mu je rekla da čini.

Vojska đavola pristizala je s hukom i od dvora kneza pakla već je prešla triput po sedam stotina milja. Ispitivački su gledali đavoli na sve strane, ali ne nađoše ni crkvu ni sveštenika, ni visoku jovu ni zlatnu ptičicu, ni belog konja ni konjanika.

Kad ugledaše orizište, zastaše i sa čuđenjem posmatrahu prepelicu kako trči tamoamo po orizištu i neprekidno peva:

„S nama sreća, puć-purući! S nama sreća, puć-puruć!“

— Kad bi se, barem, ova ptica jednom smirila i prestala s pevanjem da je pitamo! — govorili su đavoli jedan drugom.

Ali prepelica ne prestajaše da trči po orizištu i da pućpuriče, i tako đavoli krenuše dalje, odoše do na kraj paklenog carstva i uveče se neobavljena posla vratiše kući.

Stari đavo je sav kipteo od besa. Idućeg dana, izjutra, podiže se opet pravo u vazdušne visine, ugleda orizište kao sivu traku i razabra pućpurikanje prepelice, koje mu prodiraše kroz srž u kostima.

— Ha — vikaše besno — još ste u mojoj vlasti! Na noge, sluge moje, pohitajte svi, pokosite orizište, donesite mi jedan snop oriza i uhvatite prepelicu! — Nego, stoj! Ostanite! Sad moram sam poći za njima, jer ako budu i po četvrti put prešli sedam stotina milja, moći će me svi ismejavati — tamo je granica i kraj moje moći!

I onda se uzdiže u vazduh i sam polete za beguncima.

Kći kneza pakla i kraljević, kao beli konj i jahač, već su opet bili prejezdili dobar komad i do zemaljskog carstva ostalo im je da prejezde još sedam milja. Uto začuju iza sebe huku i buku, mnogo jaču no ikad ranije. Beli konj reče jahaču:

— Osvrni se! Šta vidiš iza nas?

— Jednu crnu tačku na nebu, crnju nego što je najtamnija noć, a iz te crne tačke sevaju ognjene munje — odgovori jahač.

— Lele — leleknu beli konj — to je moj otac! Ako ne budeš činio tačno onako kako ti kažem da činiš — propašćemo. Ja ću sada pretvoriti sebe u velik mlečni ribnjak, a tebe u patku.

Plivaj stalno samo sredinom, a glavu zagnjuri i drži je neprekidno u mleku; ne daj se navesti nikakvim mamljenjem da izvučeš glavu iz mleka ili da isplivaš na obalu.

Kraljević obeća da će tačno činiti tako kako mu kaže.

Stari đavo stigao je ubrzo da mlečnog ribnjaka. Stajao je na obali i ništa nije mogao nauditi preobraženim beguncima sve dok patka ne dospe u njegovu vlast. No patka je stalno plivala u sredini ribnjaka; dohvatiti je nije mogao — to je bilo predaleko, a doplivati do nje nije se usudio, jer u čistom mleku đavoli tonu i utope se. Tako mu nije ostalo ništa drugo nego da zavodljivim rečima domami patku k sebi.

— Draga plovčice — poče stari đavo da tepa patki — zašto lutaš stalno sredinom? Pogledaj malo oko sebe, vidi kako je divno ovde gde sam ja!

Dugo vremena nije patka gledala ni slušala, ali se polako poče u njoj buditi želja da barem jedanput izviri i pogleda progonitelja.

I kad je zavodnik nastavio s mamljenjem, patka izviri brzo, pogleda i odmah opet zagnjuri glavu u mleko. Ali je taj jedan trenutak bio zlodeju dovoljno dug da namah zarobi patki lik i patka tog trena postade potpuno slepa. U isto vreme mlečno jezero se malo uzmuti i poče se grušati, a jedan tužan glas dopre do patke:

— Avaj, šta uradi?

Patka svečano obeća da se više ničim neće dati zavesti. Stari, pak, đavo igrao je na obali zlobno se radujući i uzvikujući:

— Aha, sad ste moji!

Pokušao je i to da u zamućenu mleku dopliva do patke i uhvati je, ali je još tonuo, te se brzo vrati na obalu. Onda je opet dugo mamio i dražio patku da dođe na obalu, ali patka ostade mirna, držaše glavu stalno u mleku, pa se naposletku čak poče i rugati Nečastivom.

Tada se stari đavo naljuti i postade nestrpljiv, odjedanput se pretvori u ogromnog gema, posrče ceo mlečni ribnjak, skupa s patkom, a onda se, njišući se polako, uputi kući.

— Sad je sve dobro! — reče patki jedan glas iz mleka i mleko poče da previre i vri. Starom đavolu bivaše sve mučnije: gušila ga vrelina i obuzeo strah, jedva se kretao.

— O, kad bih samo bio kod kuće! — uzdisao je, ali to je bila pusta želja: uzavrelo mleko već ga je sasvim nadulo; teturao se još nekoliko koračaja, a onda odjednom prsnu, raspade se i rastvori, a, u svoj lepoti i sjaju mladosti, pojaviše se kraljević i đavolova kći.

Onda kraljević sa đavolovom kćeri ode u državu svoga oca; stigao je upravo sedmog dana od kako ga je đavo bio odneo. Veliko veselje zavlada tada celom zemljom: poskidane su crne zastave i uklonjene crne zavese, a put kojim su dolazili kraljević i njegova spasiteljica i verenica zasut je zelenim grančicama i cvećem, uz zvuke bubnjeva i truba kralj im je pošao u sretanje.

Potom se odsvadbova sjajna svadba. Stari kralj predade sinu krunu i vlast i on vladaše mudro i pravedno, a vlada još i danas ako nije umro.

PAMET I SREĆA

Pamet i Sreća pošle su jednom na put da vide sveta i obraduju ljude svojim darovima. Naiđu na jednog mladog čobanina koji je ležao kraj puta i spavao.

— Kako bi bilo — reče Sreća Pameti — da vidimo šta se može s ovim mladićem. Hajde uđi najpre ti u njega!

Pamet pristane da bude prva i uđe u mladićevu glavu.

Kad se probudio, protrlja mladi čobanin oči i reče sam sebi:

„Zašto bi ti, momče, morao uvek i uvek samo čuvati ovce? Idi u grad i tamo okušaj sreću."

I odmah ustade, ode u grad i primi se službe konjušara kod jednog sajdžije.

Posle kratkog vremena postade sajdžiji veoma drag, jer je tako dobro timario njegove konje da su ubrzo bili najlepši u celom gradu.

Ali mladiću ne bude dosta rada u staji, te dok su majstor i pomoćnici sedeli za trpezom, odlazio je potajno u radionicu i popravljao satove. To pomoćnici naposletku primete i reknu majstoru:

— Mora biti da neko, dok mi užinamo i ručamo, dolazi u radionicu, jer naš je rad uvek dorađivan, ali mnogo bolje nego što bismo to sami učinili; sve što je dorađeno, izvršeno je ukusno i spretno.

— Brzo ću tome ući u trag — kaže na to majstor.

I kad su pomoćnici opet sedeli za trpezom i obedovali, ode, krijući se, do prozora radionice. Pogledavši kroz prozor, vide svoga konjušara kako sedi, uzima u ruke sat za satom i popravlja.

Neko vreme posmatrao je majstor mladića kako radi, a onda, ne mogavši više da se uzdrži, otvori vrata radionice i uzviknu:

— Ti li si taj veliki majstor! E, pa lepo, odsad nećeš više raditi u štali kao konjušar, nego u radionici kao moj prvi pomoćnik!

Mladić je s tom promenom službe bio zadovoljan i ubrzo je izrađivao satove tako umetnički da se tome sav svet čudio.

Uto se dogodi da kralj jednog dana izdade raspis u kojem objavi kako mu se pokvario sat, izvanredno umetničko delo jednog preminulog velikog majstora, pa će onoga ko mu taj sat popravi, da bude kakav je pre bio, nagraditi sa hiljadu guldena; onaj, pak, ko se bude primio da izvrši popravku pa je ne izvrši s uspehom — biće pogubljen.

Prošlo je podosta vremena, a u celoj državi nijedan čovek od zanata, ni majstor, ni majstorski pomoćnik, ne nađe se da se posla oko popravke kraljeva sata pod ovakvim uslovom prihvati.

Kad je mladi čobanin to čuo, ode kralju i zamoli ga da mu da sat, jer hoće da ga popravi. Kralj zavrte glavom i reče:

— Momče, momče, to ti ne možeš; stajaće te tvoja odluka života; nijedan od toliko majstora nije se pouzdao u svoje znanje i veštinu, a kako ćeš ti umeti ono čega se stariji ne smedoše da late?

Ali mladić odgovori kralju s puno pouzdanja da će mu sat popraviti, a nimalo, veli, ne strahuje za svoj život.

Tada kralj nareda da se sat donese i mladić uze odmah u ruke svoje alatke, razloži sat na sastavne delove, popravljaše i popravljaše, a onda opet sve sastavi i, gle! Kad je sat postavljen na svoje mesto, sve je bilo u najboljem redu: isti zvuk otkucaja kao pre, isto tačno pokazivanje vremena!

Kralj se veoma obradova mladićevu uspehu i ne samo da ga nagradi s obećanih hiljadu guldena nego ga postavi za upravitelja dvorskih dobara, i iz dana u dan sve ga je više uvažavao.

Ovaj kralj imao je jedanicu kćer, koja se za svega svojeg veka nije nikad nasmejala, i to je njenom ocu zadavalo veliku brigu. Zbog toga je odlučio i objavio da će dati kćer za ženu onom ko je bude mogao navesti na smeh, a pogubiće ga ako se takva zadatka primi i ne uspe da je nasmeje. Već su mnogi prosioci to pokušali, pa nisu uspeli i žalosno završili, i odavno se nijedan novi prosilac nije javljao.

Slušajući o tome, poče mladić misliti. na kraljevu kćer i posle nekog vremena ode kralju i reče mu:

— Voljan sam i rešen da tvoju kćer nasmejem.

— Ubogi mladiću, to ti ne možeš postići — reče kralj. — Vila bi šteta da za to žrtvuješ ovoj život; odustani od toga. — Ali ga njegov miljenik ne prestade moliti za odobrenje i kralj na posletku pristane.

Tako mladić s jednim ministrom ode kraljevoj kćeri, stupi pred nju s najvećim poštovanjem i poče da priča:

— Putovala zajedno tri mladića, prvi bio vajar, drugi slikar, treći učitelj jezika. Kad su došli u jednu šumu, skupiše suvadi, potpališe i posedoše oko vatre. Posle uze vajar poveće deblo i od njega izvaja oblik devojke, zatim je slikar ukrasi živim bojama, a onda je uze učitelj jezika i nauči govoriti. Kome od njih trojice pripada, po pravu, oživljena devojka? Niko na to ne zna da odgovori.

Tada se kraljeva kći nasmeja i uzviknu:

— To se razume samo po sebi: ona pripada učitelju jezika.

Mladić se jako obradova njezinu osmehu i s ministrom ode brzo kralju. Kralj ga odmah zapita:

— Da li se nasmejala?

— Jeste! — odgovori mladić sav radostan.

— Nije! — uzviknu ministar ozbiljno.

Na to mladić zamoli kralja da pošalje princezi drugog ministra i po njemu je pita. Kralj učini tako. Vrativši se, reče i taj:

— Nije se nasmejala.

— Onda pošalji još i trećeg! — zamoli mladić.

Kralj mu učini po molbi, no, vrativši se od princeze, i taj treći ministar reče:

— Nije se nasmejala.

— Sad ti više ne mogu pomoći — reče kralj s velikom tugom. — Zakon je zakon, i po zakonu osuđen si na smrt.

Već su mladića privodili vešalima, kad uprazo toga časa stiže tamo Sreća, koja je dotad sama putovala po svetu, i tiho, da drugi ne čuju, šapnu Pameti:

— Ti si svoje učinila i sad je na mene red. Iziđi iz mladića i pusti da ja uđem u nj!

Čim je to izvršeno, začu se zvuk trube, a zatim vesela svirka — u kočijama je pristizao kralj sa kćeri i visoko držao belu maramu u znak pomilovanja.

Stvar se tada potpuno raščistila i ministre, zato što su tako opako lagali, obese umesto mladića. Mladić, pak, sede u kočije uz kraljevu kćer i vrati se s njom u dvor.

Onda se priredi svečana svadba, koja je trajala četiri nedelje. Mladić postade ubrzo kralj, Sreća prebivaše u njemu i ne ostavljaše ga dok god je živeo.

ČEKINjAVO DETE

Jedna kraljica sedela pred dvorom, pod velikom lipom, i ljuštila jabuke a njen trogodišnji sinčić igrao se oko nje. Dete je živo želelo da mu mati da koju krišku jabuke, no kako mu ona ne htede dati, uzimalo je ljuske i jelo. Kad kraljica vide da joj sinčić kupi ljuske i trpa u usta, zaboravi se i u ljutini uzviknu:

— Kad jedeš tako kao prase, budi prase!

Čim je ona to izrekla, njeno kraljevsko dete postade odjednom prase, stade da skiče i otrča u šumu k čoporu svinja.

Kraj same šume živelo dvoje siromašnih, muž i žena. Dece nisu imali, i to ih je veoma bolelo. Sedeli su pred kućom upravo u vreme kad su se svinje pred veče vraćale iz šume kući. Tada žena reče mužu:

— E, da nam bog podari jedno dete, pa makar bilo prosto i čekinjavo kao svinjče!

I, gle! Istog časa odvoji se od čopora i dotrča k njima jedno malo prase, stade da se umiljava i češe o njihove noge i ne htede otići od njih: tako videše da im se želja ispunila. Onda ga kao svoje dete odnesu u sobu. Uzmu da ga lepo neguju, nahrane ga belim hlebom i mlekom, pa mu i meku posetljicu nameste.

Idućeg jutra, kad je bilo vreme da se svinje opet poteraju u šumu i kad se začuo glas svinjareva roga, njihovo prase nije se moglo zadržati kod kuće; oni ga puste te otrči s čoporom; i toga dana uveče, a tako uvek i posle, vraćalo se kući i tada ga muž i žena milovahu, a prase groktaše od radosti.

Bilo je čudno što je prase umelo i da govori kao pravi čovek; raslo je vrlo sporo i tek posle sedamnaest godina razvilo se naposletku u veoma snažna vepra.

Onda se jedne večeri dogodilo da su muž i žena razgovarali o proglasu susednog kralja da će svoju jedinicu kćer dati za ženu samo onom prosiocu koji bude izvršio tri zadatka, kao i o tome kako još nijedan kraljević nije bio u stanju da te zadatke izvrši. Tada se njihov čekinjavi sin odjednom uspravi i reče:

— Oče, povedi me kralju i zaprosi za mene njegovu kćer!

Čovek se od ove smelosti tako zaprepastio da mu je zastao dah u grudima. Onda reče:

— Zaboga, sinko, šta bi kralj uradio sa mnom kad bih se usudio da mu to tražim?!

Ali čekinjavi sin ne odustajaše od svojeg zahteva; svaki dan skičao je i groktao čoveku u uši:

— Hajde, oče, kralju; ja ovako ne mogu duže da izdržim; ništa ti se neće dogoditi.

Čovek naposletku popusti. Oprosti se sa ženom i ode u kraljevu prestonicu. Dođu do dvora i otvore im kapiju; svinjče ne htedoše da puste unutra, ali se čekinjavi kroz sve straže probi do samog kraljeva predsoblja i tamo stade.

Dršćući, stupi čovek pred kralja i zamoli za sina ruku njegove kćeri.

— Pa dovedi sina preda me da ga vidim.

Kad seljak otvori vrata, upade vepar u sobu groknuvši: gro! gro!

— Šta je to? — viknu kralj besno. — Je li to tvoj sin?

— Jeste! — promuca seljak.

— Kako si mi smeo doći s tom ružnom životinjom? — dreknu kralj gnevno, pozva brzo sluge i naredi im da čoveka i njegovo krme bace u najdublje podrume zatvora.

Žaleći se i jadikujući, reče stari čovek svome čekinjavom sinu:

— Vidiš sada dokle si me doveo!

— Ne mari ništa — odvrati vepar — biće već drukčije!

Idućeg dana čovek je, po kraljevoj naredbi, trebao da bude obešen, a vepar zaklan. Kralj se, međutim, predomisli i reče čoveku:

— Evo da ti pružim mogućnost pomilovanja: mada je tvoj sin gadna životinja, dobiće za ženu moju kćer ako bude izvršio tri zadatka, a tebi ću k tome dati još i bogate poklone. Ne bude li ih, pak, izvršio, tvojem i njegovom životu biće odmah kraj.

— Sad 'smo na konju; budi bez brige! — reče čekinjavi sin ocu tešeći ga.

Uveče naredi kralj da se čoveku kaže prvi zadatak: do idućeg dana dvor u kojem kralj prebiva mora biti od čista srebra; inače ništa više. Zatim se u noći samo nekoliko puta začulo škripanje i pucanje, a potom je zavladala tišina.

Kad se ujutro kralj probudio i sunce kroz prozore zasijalo, oči mu se tako zaseniše svetlošću da ih je morao zatvoriti; on ustade i vide da je sve bilo od srebra.

— S ovim je uspelo! — reče — ali drugi zadatak neće moći izvršiti.

Uveče naredi da se čoveku kaže drugi zadatak: prema njegovu dvoru, na udaljenosti od sedam milja, ima do idućeg dana da se sazida isto tako velik dvor od čista zlata.

Onda se u noći opet samo nekoliko puta začulo pucanje i zujanje, a potom je zavladala tišina.

Kada se ujutro kralj probudio, kroz prozore je bleštao na nj tako silan sjaj da zamalo nije oslepeo. Skoči iz postelje, i kad su mu se oči malo navikle na jaku svetlost, vide najednom u daljini zlatan dvor.

— Ha! — uzviknu čudeći se, i to ne malo — i s ovim je uspeo. Ipak mu neće biti mogućno da mi izvrši i treći zadatak.

Uveče naredi da se čoveku kaže: od jednog do drugog dvora ima da se do idućeg jutra podigne most od samih dijamantnih kristala, tako da kralj odmah uzmogne po njemu da odšeta do drugog dvora.

Onda se u noći opet začulo nekoliko puta zvečanje i čegrtanje, a potom je zavladala tišina.

Kad se kralj mnogo pre zore probudio, kroz prozore je probijala takva svetlost kao da je sunce već visoko odskočilo; a kad je ustao, prišao prozoru i video da sjaj ne potiče od sunca, koje se još nije bilo rodilo, nego od veličanstvenog mosta između dva dvora, jedva je mogao da se pribere od čuđenja.

Onda pozva kćer preda se i reče joj:

— Vidiš, kćeri, da su sva tri zadatka izvršena, i tako moraš postati žena onog koji ih je uradio.

— Da, oče — odvrati kraljeva kći — dužnost mi je da se rado povinujem tvojoj svečano zadanoj reči.

Ali je kraljica bila neutešna i ne pristajaše na to. Ona reče:

— Zar moja kći da bude supruga divljeg vepra i da je oštre čekinje svu izbodu?

— To se više ne da promeniti — odgovori kralj — dao sam reč, a kraljevska se ne poriče. — I to rekavši, naredi da mu se smesta dovedu čovek i njegov sin, te se proslavi svadba; potom stari bogato obdaren, ode kući.

Uveče, kad je bila svedena u ložnicu, kraljeva kći je drhtala od straha, a kraljica, njena majka, neprestano je plakala i, posle mnogo prolivenih suza, oprostila se s njom kao da je sad vidi poslednji put živu.

Onda odjednom, kad se sve stišalo, zbaci vepar sa sebe svoju grubu čekinjavu odeću i kraj kraljeve kćeri leže u postelju prekrasan mladić zlatnih vlasi. Ubrzo se iz srca kraljeve kćeri iseli strah, a useli nešto drugo.

Mladić joj ispriča da je on kraljević, da je uklet, ali da će uskoro biti potpuno oslobođen začaranosti, samo da ona bude strpljiva i neka ćuti.

U rano jutro, tek što je počelo da sviće, odjeknu rog svinjarev; mladić skoči iz postelje, navuče na sebe svoju čekinjavu odeću i kao vepar otrča grokćući k čoporu.

Stara kraljica nije te noći zaspala i pođe sasvim rano da vidi je li joj kći još živa. Pošto su sva vrata bila otvorena, prilazila je sve bliže i bliže dok nije ugledala kćer gde sama leži u postel>i. Ona je još spavala, ali joj je lice bilo tako ozareno blaženstvom kao da sanja kakav mio san.

— Jesi li živa, draga moja kćeri? — viknu joj kraljica naposletku.

Na to se princeza probudi čila i vesela. Majka je odmah stade ispitivati o svemu šta se u noći događalo, ali se kći zadugo ustezaše da joj išta kaže. Naposletku ipak popusti i reče tiho i u poverenju:

— Majko, moj muž nije pravi vepar, nego prekrasan kraljević zlatnih vlasi; čekinjavu odeću svlači kad pođe meni u dušeke.

Kćerine reči učiniše staru kraljicu krajnje radoznalom, i kad je pala noć, ode da kroz jednu pukotinu u zidu princezine ložnice gleda kako je to s njenim zetom. Tako se uveri da joj je kći kazala sitinu. I čim se u rano jutro opet začuo svinjarev rog, te muž kraljeve kćeri obukao čekinjavu odeću i otrčao k čoporu, dođe kraljica kćeri i s veselim izrazom na licu reče:

— Čekaj samo; uskoro ćeš uvek, i danju, imati muža u njegovoj lepoti, takvog kakav ti je noću u postelji. Kad se večeras vrati kući, ja ću, dok spava, naložiti peć i baciću u vatru njegovu čekinjavu odeću; onda mora ostati takav kakav je.

Na te reči kraljevoj kćeri živo zakuca srce i od radosti i od straha, pristajala je da majka izvrši što je naumila i nije pristajala; mislila je na to što joj je muž zabranio da čini, ali ju je majka toliko bodrila da se umirila. I kad je u noći muž kraljeve kćeri zaspao, uzeta mu je krišom čekinjava odeća i spaljena u peći.

Kad se izjutra opet začuo zvuk svinjareva rota, kraljević skoči iz postelje i potraži svoju čekinjavu odeću, ali ju je uzalud tražio. Naposletku prozre šta se dogodilo, sav se odjednom rastuži i žalosnim glasom reče ženi:

— Avaj, ti nisi ćutala, osujetila si moje spasenje! Sad sam začaran da živim na kraj sveta i nijedno smrtno stvorenje ne može dospeti donde da me izbavi. — I to rekavši, iziđe napolje i najednom iščeznu.

Tada kraljeva kći stade da kuka i jadikuje da bi joj se i kamen smilovao. Na njezinu kuknjavu svi u dvoru pođipaše, a kraljica, njena majka, pohita do nje i zapita je:

— Šta je, drago moje dete, šta se dogodilo?

— Ah, majko, majko — odgovori joj princeza jecajući — rđavo si uradila; mili moj muž začaran je da bude sada na kraj sveta i nijedno živo stvorenje ne može ga spasti.

Nikakva tešenja nisu je više mogla utešiti ni smiriti. Posle nekoliko dana, reče roditeljima:

— Oče, majko, zbogom! Ja ne mogu više ostati ovde; moram poći na kraj sveta da tražim svoga dragog muža.

— O, dete moje — kaže joj otac — do kraja sveta je veoma daleko; donde, kćeri, nikad nećeš dospeti.

— Moram, oče, poći — reče princeza — ovde ne mogu više izdržati.

Onda joj spreme za put sedam haljina i sedam pari obuće i torbu punu hleba. I kad se oprostila s ocem i majkom, ostavi roditeljski dom i pođe za mužem na kraj sveta.

Išla je i išla bez prekida, bez odmora i bez stanka, jer nije htela da izgubi ni jedan jedini trenutak. Prešla je sve krajeve u kojima su prebivali ljudi i ostavila za sobom sva naselja, a on

da pošla još brže misleći kako do kraja sveta mora da sad i nije više daleko. Ali se kraj sveta još dugo ne ukaza.

Idući neprestano, vide opet u velikoj, velikoj daljini jednu samotnu kućicu. Požuri tamo što je brže mogla, i kad je stigla do kućice, uđe unutra. U toj kući prebivao je Vetar. Ona ga glasom punim molbe zapita da li je do kraja sveta još daleko.

Vetar uvide odmah da ima pred sobom jedno nesrećno stvorenje i reče:

— O, drago dete, to ti ne umem kazati. Nego se baci mome krilatom konju na leđa i odleti do Meseca. Možda će Mesec moći da te o tome obavesti. Kad budeš tamo, samo sjaši s konja i konj će se sam vratiti ovamo. A evo još nešto: dajem ti ovog miša; možda će ti taj mali miš učiniti jednom kakvo dobro.

Kraljeva kći se zahvali, usedne na Vetrova konja i odleti do Meseca.

Kad Mesec još izdaleka vide gde mu dolazi tužna ženska prilika, sažali se i odmah pomisli: „Ovu muči nesreća!“ — te joj ljubazno pođe u sretanje. Princeza sjaha i krilati Vetrov konj odlete odmah natrag. Tako ona iskaza Mesecu svoju molbu, ali joj ni on ne znade dati pravi odgovor.

— Nego usedni — reče joj — na moga konja i pođi Suncu; Sunce jamačno poznaje kraj sveta, jer je putovalo vrlo daleke pute. A ja ti, evo, poklanjam ovaj srebrni orah; čuvaj brižljivo taj orah, možda će ti jednom dobro poslužiti.

Ona zahvali na pomoći i daru, usedne na Mesečeva konja i odleti do Sunca. Bilo je veče kad je prispela, drago Sunce je već obavilo svoj dnevni rad i upravo je stiglo kući. Kraljeva kći pozdravi Sunce prikazavši se kao nesrećno ljudsko stvorenje, i reče:

— Drago Sunce, možeš li mi kazati gde je kraj sveta i da li je još daleko?

Sunce uvide odmah da mladu ženu tišti teška nevolja i reče joj s puno saučešća:

— Siroto moje dete, ja, dabogme, znam gde je kraj sveta; ali to je vrlo daleko. Ako možeš sačekati do sutra, povešću te donde.

No kraljeva kći stade da ga moli i preklinje, govoreći kako ne sme ni trenutka mirovati dogod ne stigne tamo. Na to Sunce reče:

— Kad je tako, onda ću ti dati svoja kola i konje. Sedni ovde i vozi se u noći, a zvezde, moja deca, pokazaće ti pravi put do kraja sveta. Kad budeš kod Večernje zvezde, nećeš biti daleko od cilja; iskoči tada iz kola i moji konji s kolima vratiće se već sami. Nego ti, evo, poklanjam ovaj zlatan orah, možda će ti jednom dobro poslužiti.

Kraljeva kći usrdno zahvali blagom Suncu, sede u sunčana kola i poveze se duž neba. Stiže prvo do Jutarnje zvezde, koja je uslužno dočeka i pokaza joj pravi put. Tako dospe do svih zvezda što ih vidimo na nebu i sve su joj s najboljom voljom pomogle; naposletku stiže do Večernje zvezde, koja je prebivala u samotnoj kućici kraj mora.

Večernja zvezda je upravo zaspala i vrlo se začudila kad je probudivši se videla blistava sunčana kola koja su tek nedavno prošla ovuda. Skoči odmah iz postelje i iziđe napolje. Uto i kraljeva kći siđe s kola i sunčani konji poleteše odmah noćnim putem natrag kako bi drago Sunce moglo ujutru u pravi čas da krene na dnevni rad.

Kraljeva kći ispriča Večernjoj zvezdi svu svoju povest, na šta joj zvezda s puno saučešća reče:

— Istraj samo do kraja, stići ćeš ubrzo cilju. Pogledaj u daljini ono ostrvo; tamo boravi tvoj muž, i upravo bi sutra trebalo da se venča sa kćeri kralja kraja sveta.

— Ja ću te prevesti preko, a ti onda stani kao prosjakinja pred kraljevski dvor; prosjakinja uistinu i jesi, jer, kako vidim, na dugom putu koji si prešla sve se pocepalo na tebi, i obuća i odeća.

— Kad svatovska povorka bude ujutro pošla u crkvu, ti samo rastvori orah koji ti je dao Mesec i u orahu ćeš naći srebrnu haljinu; obuci je i otidi u crkvu. Sve ostalo razvijaće se dalje samo od sebe.

Potom je Večernja zvezda obdari jednim orahom sa zvezdanim pegama, preveze je zlatnim čamcem na ostrvo i kraljeva kći, u pohabanoj i pocepanoj haljini, stade kraj glavnih vrata dvora.

Kad mlada žena, kao nevesta, sa svim nakitom na sebi, pođe u crkvu, vide siroticu kraj vrata, naljuti se i viknu:

— Oterajte ovu dronjavu prosjakinju!

Na to se kraljeva kći skloni u stranu, izvadi brzo srebrni orah, Mesečev poklon, i rastvori ga; iz oraha se izvi prekrasna srebrna haljina, ona je žurno obuče i ode u crkvu.

Kad ljudi videše ovaj izvanredan sjaj, toliko se zadiviše da ne skidahu očiju s nepoznate strankinje u srebrnoj haljini. Nevesta je stajala upravo pred oltarom pored ženika; videla je i ona strankinju i njezinu divnu haljinu, i onda odjedanput, okrenuvši se ženiku, rekla:

— Neću ti postati ženom dok god ne budem imala takvu haljinu. — I kad je to rekla, ode od oltara kući.

Strankinja je, međutim, već bila izišla iz crkve, brzo svukla i sklonila srebrnu haljinu i obukla rite u kojima je prispela na ostrvo.

Odmah se počelo s raspitivanjem, ali haljina kakvu je nevesta videla u crkvi, nigde u kraljevini nije se moglo naći. Onda prosjakinja reče nevestinim ljudima da će joj ona nabaviti istu onakvu haljinu, ako joj dopusti da provede jednu noć u ložnici njena ženika. Nevestd joj to rado odobri, ali udesi stvar tako da joj se ženik uspava pićem sna i da mu se zapuše uši pre nego što je prosjakinja ušla u njegovu ložnicu.

Klečeći kraj postelje svoga uspavanog muža, žalila se prosjakinja u toku noći na svoje muke i nevolje i govorila mu:

— Evo, došla sam za tobom na kraj sveta; sedam haljina i sedam pari obuće pocepali su se na meni dok sam stigla dovde. Probudi se i smiluj mi se, mojih bolova radi i našeg deteta radi što ga nosim pod srcem.

Ali je kraljević spavao snom tvrdim kao gvožđe i ništa nije čuo.

Idućeg dana obuče kraljevska nevesta srebrnu haljinu kao venčanicu i veselo pođe u crkvu. Prosjakinja uzme tada zlatan orah što ga je dobila od Sunca, izvadi iz oraha haljinu od suva zlata, obuče je te i ona ode u crkvu. Upravo u času kad je trebalo da sveštenik izrekne blagoslov za brak, vide nevesta strankinju u zlatnoj haljini i odmah uzviknu ženiku:

— Ne, dok ne budem imala takvu venčanicu, ne mogu ti postati žena. — I to rekavši, ode opet iz crkve pravo kući.

Strankinja je i sad već bila izišla iz crkve, zlatnu haljinu brzo svukla i sklonila u zlatne orahove ljuske, a obukla svoje rite.

Opet su nevestini ljudi tražili u celoj državi onakvu zlatnu haljinu, ali uzalud, naći je nisu mogli. Onda prosjakinja opet poruči nevesti ako joj dopusti da još jednu noć provede u ložnici njena ženika, ona će joj takvu venčanicu dobaviti.

Kći kralja kraja sveta pristane na to, ali i sad udesi tako da se njen ženik uspava pićem sna i da mu budu zapušene uši pre no što prosjakinja uđe u njegovu ložnicu. I kad je nesrećnica u noći opet klečala kraj postelje svoga muža i ja dala mu se na svoje muke, sve je i tad bilo kao prve noći: on nije ništa čuo i spavao je tvrdim snom.

Sledećeg dana opet se išlo u crkvu; nevesta je imala zlatnu haljinu, a lepša venčanica kao da se nije mogla ni zamisliti. Tada prosjakinja uze orah sa zvezdanim pegama što ga je dobila od Večernje zvezde i izvadi iz oraha haljinu na kojoj se ogledalo sve zvezdano noćno nebo.

Kad se u toj haljini pojavila u crkvi, sveštenik je upravo počeo da izgovara blagoslov. No čim nevesta vide strankinju u zvezdanoj haljini uzviknu svešteniku:

— Prestani sa blagoslovom! Dok god ne budem imala ovakvu venčanicu, neću da postanem ženom ovog čoveka. — I žustro ode pravo kući.

Opet se u celoj državi tražila za nju takva venčanica, ali naći zvezdanu haljinu bilo je još teže no pre toga srebrnu i zlatnu.

Prosjakinja poruči i sad nevesti da će joj dobaviti zvezdanu haljinu ako joj dopusti da u ložnici njena ženika provede još jednu noć. Nevesta joj to odobri, ali pre no gpto ju je pustila k njemu, dade ga i sad uspavati pićem sna i dobro mu čepićima zapušiti uši.

Kad je sirotica u noći po treći put klečala kraj postelje svoga muža, gorko se rasplakala i zakukala:

— O, teško meni, on se ni sad neće probuditi i neće me čuti, a ništa više nemam što bi me moglo k njemu dovesti! — I onda izvadi iz nedara miša što ga je dobila od Vetra i reče:

— Mišiću dragi, možeš li mi ti pomoći?

Mišić smesta skoči u postelju, uvuče se uspavanom kraljeviću u uši i izgrize čepiće; ali je mladi čovek još uvek čvrsto spavao, jer je dejstvo pića bilo veoma jako. Onda ga mali miš ugrize za obadva uha tako da mu krv poteče. Na posletku prenu se kraljević iza sna, otvori oči i uzviknu:

— Ah, šta je to?

U isti mah pade mu pogled na nesrećno stvorenje kraj njegove postelje.

— Mužu moj dragi — reče mu žena — jesi li se probudio? Evo kako već treću noć provodim kraj tebe! — I isprića mu svu svoju povest. — Došla sam — kaže mu — za tobom na kraj sveta; sedam haljina i sedam pari obuće pocepali su se na meni dok sam stigla dovde. Smiluj mi se, mojih muka radi i našeg deteta radi što ga nosim pod srcem!

Na to joj se muž obisnu o vrat, uzviknuvši:

— O, moja verna ženo, to, dakle, nije bila puka opsena koja se u snu tako ljupko nadvila nada mnom, to si bila ti, dosad tako dugo i tako daleko od mene! Tvoja vernost učinila je da sam sada potpuno spasen. Zbogom, kćeri kralja kraja sveta, nisi mi potrebna, sa mnom je sada moja verna žena!

I onda njih dvoje, časa ne časeći, pobegnu iz dvora na more. Na obali zatekoše Večernju zvezdu, koja je upravo u taj mah bila dovezla na ostrvo jednog poklonika. Zvezda ih oboje ljubazno primi u svoj zlatni čamac i odveze ih preko mora k sebi. Nastajao je dan i Sunce je na drugoj strani sveta otpočelo rad. Tada im Večernja zvezda reče:

— Ostanite u mojoj kućici za vreme dnevne žege, a kad uveče dođe Sunce na svojim zlatnim kolima, uzeće vas i prevesti.

Oni rado na to pristanu, a naročito kraljeva kći, koja dotad nije dopuštala sebi ni časka odmora.

Kad je idućeg jutra kći kralja kraja sveta tamo na ostrvu obukla zvezdanu haljinu i htela da pođe u crkvu, ne nađe nigde svoga ženika. Od nekih ljudi doznade tek toliko da je u noći takav i takav mladić pobegao na more s jednom prosjakinjom i da ih je Večernja zvezda primila u čamac i prevezla na drugu stranu.

— Ha, prokleta prosjakinjo i pritvorna Večernja zvezdo! — uzvikivaše ljutito kći kralja kraja sveta. Praskala je i besnela još dugo, ali joj to nije ništa pomoglo, jer ona na drugoj strani mora nije imala nikakvu vlast.

Dok je dvoje begunaca boravilo u kućici Večernje zvezde, upravo se navršila godina od dana njihova venčanja i mlada žena rodi vanredno lepa muškarčića, lica srebrnobela kao Mesec, kosice zlatne kao Sunce, a očiju kao Jutarnja i Večernja zvezda.

Kad je Sunce uveče prispelo, veoma se obradovalo videvši srećni bračni par i njihovo lepo dete, uze ih drage volje u svoja zlatna kola i brzo noćnim putem preveze u svoj stan, gde stiže u pozno veče. Tamo je već bio Mesec očekujući Sunčeve naloge. I Mesec se obradovao kad je video srećnu porodicu. Sunce mu zapovedi da dobre ljude povede do svojeg stana, a onda tamo naredi Vetru da ih otprati do naselja ljudi.

Mesec ih odmah uze na svoga krilatog konja i odleti s njima do svoje kuće. Tamo se već nalazio Vetar i čekao Mesec da bi primio naloge. Vetar se neizmerno obradovao kad je video kraljevu kćer, njena muža i njihovo lepo dete, a naročito mu je bilo milo kad je čuo da je njegov mali miš učinio onako dobre usluge.

Mesec reče Vetru šta mu je činiti i Vetar uzme srećnu porodicu na svoga krilatog konja, poleti s njima i leteo je sve dok nije stigao u blizinu naselja ljudi. Tamo ih spusti na zemlju, srdačno se s njima oprosti i odleti natrag u svoj dom.

Onda kraljević i kraljeva kći pođu dalje pešice; dete su naizmence nosili na rukama i bili su blaženi. Naposletku stignu u kraljevinu u kojoj je vladao princezin otac.

Ne može se rečima izraziti velika radost Žitelja cele države na glas o dolasku kraljeva zeta, kćeri i unuka: svi putevi kojima su oni išli bili su posuti cvećem, a sve kapije svečano okićene kad su ulazili u prestoni grad.

Stari kralj je ubrzo predao krunu zetu i on je sa ženom živeo još dugo srećno i zadovoljno.

KRALjEVA KćI U PLAMENGRADU

Bio negda jedan siromašan čovek pa imao toliko dece koliko je u rešetu rupa i svi ljudi u selu već su se bili izređali kao kršteni kumovi njegovoj deci.

Kad mu se opet rodio jedan muškarčić, stade ukraj druma van sela da za kršteno kumstvo novorođenčetu zamoli čoveka koji najpre bude naišao.

Naiđe nekakav starac ogrnut sivim ogrtačem. Siromašni čovek ga zamoli da mu krsti sinčića i starac se rado primi kumstva.

Na krštenju pokloni starac siromahu kravu i tele, koje se, sa zlatnom zvezdom na čelu, otelilo istog dana kad se rodio siromahov sinčić. Tele je bilo kumov dar kumčetu.

Kad je dete odraslo, tele se već razvilo u silna bika i dečak ga je svakog dana isterivao na pašu. No bik je umeo i da govori i svagda kad bi došli na brdo, rekao bi dečaku:

— Ti samo ostani ovde i spavaj, a ja ću već sam potražiti mesto gde da pasem.

Čim bi dečak zaspao, bik bi brzinom munje otrčao na veliku nebesnu livadu i pasao zlatno zvezdano cveće. O zalasku sunca pohitao bi natrag, probudio bi dečaka i onda bi se vratili kući. Tako je teklo sve dok dečak nije postao velik momak i navršio dvadeset godina. Tada mu bik jednog dana reče:

— Sad mi sedni među rogove i ja ću te odneti kralju. Onda traži od njega da ti da gvozden mač dugačak sedam lakata i reci kako ideš da mu oslobodiš kćer.

Ubrzo su bili pred kraljevim dvorom; mladić ode kralju i kaže mu zbog čega je došao. Kralj mu rado da traženi mač, ali veliku nadu da će opet jednom videti kćer nije imao: uzalud su već mnogi odvažni mladići bili pokušali da je oslobode.

Kraljevu kćer je ugrabio jedan dvanaestoglavi zmaj, koji je prebivao veoma daleko. Niko donde nije mogao doći. Na putu do njegova prebivališta nalazilo se visoko, neprelazno brdo, za brdom veliko uzburkano more, a s one strane mora Plamengrad, u kojem je živeo zmaj. Kad bi nekom i pošlo za rukom da pređe i brdo i more, dospeo bi u silan plamen; a kad bi i kroz plamen prošao, dočekao bi ga u Plamengradu zmaj i tu bi mu bio kraj.

Primivši od kralja mač, sede mladić biku među rogove i za koji tren nađoše se pred brdom.

— Sad se možemo okrenuti i vratiti — reče biku, jer je prelaz preko brda smatrao nemogućim.

— Pričekaj malo! — odgovori mu bik i spusti ga na zemlju. Zatim se zaleti i svojim silnim rogovima odgurnu ceo breg u stranu tako da su mogli nastaviti put.

Onda mladić opet sede biku među rogove, te krenu i ubrzo izbiju na more.

— Sad se — reče mladić — možemo okrenuti i vratiti, jer preko ovog niko ne može preći.

— Pričekaj malo i drži mi se za rogove — odvrati bik i stade vodu piti i piti, dok nije ispio sve more, tako da su suvih nogu nastavili put kao da idu preko kakve livade.

Ubrzo su stigli do pred Plamengrad i već izdaleka zapahnu ih takva vrelina da je mladić je~ dva mogao da izdrži.

— Stani! — viknu biku. — Ne dalje, inače ćemo izgoreti!

No bik otrča sve do samog grada i onda odjednom izli iz sebe svu morsku vodu koju je bio popio, oganj se namah ugasi i gust dim i para zastreše poput oblaka sve nebo.

Ali iz strahovitog dima izbi dvanaestoglavi zmaj i, kipteći od besa, sunu na njih.

— Sad je na tebe red! — reče bik svome gospodaru. — Gledaj da jednim udarcem odsečeš čudovištu sve glave.

Mladić skupi svu snagu i, držeći mač obema rukama, udari brzo zmaja tako silovitim udarcem da mu odjednom odrubi svih dvanaest glava. Ali se trupina čudovišta nije odmah smirila: udarala je po zemlji, savijala se, odskakala i opet udarala repom da se zemlja tresla. Tada bik nabi zmajevu trupinu na rogove i baci je pod oblake, te od nemani ne ostade ništa drugo doli dvanaest odrubljenih glava.

Onda bik reče mladiću:

— Moja služba je dovršena. Ti sada idi u dvor; tamo ćeš naći kraljevu kćer, odvedi je kući, njenom ocu! — i to rekavši, otrča na nebesnu livadu i mladić ga nikad više ne vide.

U dvoru nađe mladić kraljevu kćer, koja se silno radovaše što je oslobođena. Tako njih dvoje odu njenom ocu i venčaju se na veliku radost svih ljudi u državi.

POGOVOR

Austrijske narodne pripovetke su deo opšte nemačke narodne pripovedačke književnosti i naziv „Austrijske bajke" može se zameniti nazivom „Nemačke bajke iz Podunavlja"; uobičajeni su kako jedan tako i drugi i važe jednako za knjige koje sadrže zbirku nemačkih narodnih pripovedaka skupljenih isključivo u raznim pokrajinama Austrije: Tirolu — Forarlbergu, Koruškoj, Štajerskoj i Burgenlandu (Gradišću), Salcburškoj, Gornjoj i Donjoj Austriji, u pograničnim nemačkim naseljima zapadne Mađarske i među erdeljskim Sasima. Fernalekova zbirka iz 1864. godine ima naslov Austrijske bajke za decu i dom, Hajdingova iz 1953. godine Austrijsko narodno pripovedačko blago, a knjiga iz Diderihsove kolekcije Bajke svetske, u kojoj su štampane samo narodne pripovetke iz gore navedenih krajeva, nosi naslov Nemačke bajke iz Podunavlja (1923).

Od izabranih za ovu knjigu austrijskih narodnih pripovedaka, pet, i to: Vožnja u zlatnim kolima, Dečak i divovi, Purcika, Narančadevojka i Ko-bi-znao (sve iz zbirke braće fon Cingerle), potiču iz Tirola; drugih pet: Veseli Hans, U paklu, Crveni vilenjak, Braća blizanci i Ptice fenus i floribunda (Pramberger) iz Štajerske; Naga robinjica (J. R. Bunker) iz Koruške; Trgovac i njegove tri kćeri (Zigfrid Trol) iz Gornje Austrije, a Mali krojač (Fernaleken) iz Donje Austrije; ostalih devet su erdeljskosaske iz zbirke Jozefa Haltriha.

Veći deo ovih pripovedaka zabeležen je po pričanju iarodnih pripovedača veoma razvijena smisla za umetnički izraz i lep književni oblik. Klasična je obrada detinja sna o šumskim jagodama, divu i veštici, zlatnim kolima, jarcu i zlatnom biču, s naizmeničnim svetlim i tamnim slikama, u Vožnji u zlatnim kolima; među bajkama raznih naroda s motivom pogađanja imena „Purcika" (u originalu Riggš12e1e) spada u najlepše; svojevrstan, odmereni humor prožima bajku Mali krojač; u pripovetki Crveni vilenjak, s kombinacijom motiva uvređena prosioca i zlatokosa junaka, uzbudljivo je prikazano dejstvo muzike; bajka Naga robinjica, s motivom zahvalna pokojnika, ispričana je neobično zanimljivo i lepo; bajka Narančadevojka — motiv inače neobrađivan u nemačkoj narodnoj pripovedačkoj književnosti — ima svoj obrazac u pretposlednjoj, četrdeset i devetoj pripovetki Tri limuna Bazilova Peitomerona (SJatćaŠz^a VazPe, Rep1ategope).

Za austrijskim pripovedačem Alpincem ne zaostaje nimalo saski pripovedač s Karpata, ni sadržajem svojih pripovedaka, ni njihovom obradom; moglo bi se čak reći da se s njim takmiči za prvenstvo.

M. C.

[1] Rfenig — negdašnji austrijski sitan srebrni novac.

[2] Junkerom se u Austriji i Nemačkoj nazivao mladi plemić pre nego što bi učešćem u viteškom takmičenju stekao ime viteza (ritera).

[3] Sep i Nans — kraći oblici imena Jozef i Johan (Johanez).